

บทที่ 5

ผลกระทบของกฎหมายการผลิตและการตลาดยางพาราต่อเกษตรกรชาวสวนยางไทย

1. ผลกระทบของกฎหมายอื่นเนื่องจากการหาประโยชน์เข้ารัฐ

1.1 อากรขาออกของยาง

ลำดับความเป็นมา

อากรขาออกของยางนั้นเริ่มเก็บตั้งแต่ปี พ.ศ. 2478 หรือประมาณ 57 ปี มาแล้ว โดยเริ่มแรกเก็บตามพระราชกำหนดพิกัตอัตราศุลกากร พ.ศ. 2478 และได้มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขอัตราศุลกากรขาออกของยางตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน รวมทั้งหมด 8 ครั้ง ด้วยกัน ถึงแม้ว่าจะมีการประกาศเปลี่ยนพระราชกำหนดมากกว่านั้นก็ตาม ซึ่งจะขอล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงไว้ดังนี้

1. พระราชกำหนดพิกัตอัตราศุลกากร พ.ศ. 2478

ซึ่งประกาศในพระราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 52 ภาค 1 หน้า 1240 วันที่ 14 สิงหาคม พ.ศ. 2478

พระราชกำหนดพิกัตอัตราศุลกากรฉบับนี้เป็นการแก้ไข พระราชกำหนดพิกัตอัตราศุลกากร พ.ศ. 2469 ซึ่งไม่ได้กำหนดอัตราศุลกากรของยางไว้

นอกจากนี้ยังมี พระราชกำหนดพิกัตอัตราศุลกากร พ.ศ. 2478 อีกฉบับหนึ่งซึ่งประกาศในพระราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 52 ภาค 2 หน้า 2067 วันที่ 20 สิงหาคม พ.ศ. 2478 ซึ่งประกาศยกเลิก พระราชกำหนดพิกัตอัตราศุลกากร พ.ศ. 2469 ทั้งหมดแล้วใช้ของปี พ.ศ. 2478 แทน

อัตราอากรขาออกของยางที่กำหนดไว้ใน พระราชกำหนดพิกัตอัตราศุลกากร พ.ศ. 2478 นั้นมีดังนี้

	อัตราอากร	
	ตามราคา	ตามสภาพ
	(adva2orcm)	(Specific)
	หน่วย	หน่วย
1. ขาง ซึ่งไม่รวมไว้ในที่อื่น	- กก.	2 สต.
2. เศษขาง ซึ่งหมายความตลอดถึงเศษ ขางจากต้นขาง ขางก้อน ขางปนดิน	- กก.	1 สต.
3. น้ำขางจากต้นขาง	- ลิตร	0.50 สต.

2. พระราชกำหนดพิกัตอัตราศุลกากร พ.ศ. 2481 ประกาศในพระราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 55 หน้า 917 วันที่ 19 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2481 อัตราอากรขาออกของขางใน พระราชกำหนดพิกัตอัตราศุลกากร พ.ศ. 2481 มีดังนี้

	อัตราอากร	
	ตามราคา	ตามสภาพ
	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)
1. ขาง ที่มีได้รวมไว้ในประเภทอื่น ๆ	7	-
2. เศษขาง รวมตลอดถึงเศษจากต้นขาง ขางก้อน ขางปนดินและเปลืองต้นขาง	7	-
3. น้ำขาง จากต้นขาง	-	-

ในปี พ.ศ. 2489 ได้มีพระราชบัญญัติพิกัตอัตราศุลกากร ซึ่งพิมพ์ในพระราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 63 ตอนที่ 28 หน้า 276 วันที่ 7 พฤษภาคม 2489 ซึ่งยกเลิกพิกัตอัตราศุลกากร ฉบับก่อน ๆ แล้วประกาศใหม่ในพระราชบัญญัตินี้ แต่ในส่วนของขางแล้ว อัตราที่กำหนดขึ้นใหม่ก็ยังคงเป็นอัตราเดิมตามแบบของ พ.ศ. 2481 ไม่มีการเปลี่ยนแปลงในสาระสำคัญแต่ประการใด ดังนั้นจึงจัดได้ว่า

อัตราอากรขาออกของขางในปี พ.ศ. 2481 นั้น ใช้ในทางปฏิบัติมาจนถึง
ปี พ.ศ. 2498

3. พระราชกำหนดพิกัดอัตราศุลกากร พ.ศ. 2498 ประกาศใน
พระราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 72 ตอนที่ 71 ฉบับพิเศษ หน้า 1
ลงวันที่ 14 กันยายน พ.ศ. 2498 ซึ่งมีการแก้ไขเพิ่มเติมพิกัดอัตราอากรขาเข้า
และขาออกของพระราชกำหนดพิกัดอัตราศุลกากรฉบับก่อน ๆ และในส่วนของขาง
ก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงอัตราอากรเก็บอากรขาออกใหม่ดังนี้

ขาง	อัตราอากร	
	ตามราคา (ร้อยละ)	ตามสภาพ
รวมตลอดถึงน้ำขางจากต้นขาง เศษขาง ขางก้อน ขางปนดิน และเปลือกต้นขาง ก) ขางแผ่น		
1. ราคาไม่เกินกิโลกรัมละ 5.00 บาท	5	-
2. ราคาสูงกว่า 5 บาท แต่ไม่เกินกิโลกรัมละ 6 บาท	7	-
3. ราคาสูงกว่า 6 บาท แต่ไม่เกินกิโลกรัมละ 7 บาท	8	-
4. ราคาสูงกว่า 7 บาท แต่ไม่เกินกิโลกรัมละ 8 บาท	9	-
5. ราคาสูงกว่า 8 บาท แต่ไม่เกินกิโลกรัมละ 9 บาท	10	-
6. ราคาสูงกว่า 9 บาท แต่ไม่เกินกิโลกรัมละ 10 บาท	11.5	-
7. ราคาสูงกว่า 10 บาท แต่ไม่เกินกิโลกรัมละ 11 บาท	13	-
8. ราคาสูงกว่า 11 บาท แต่ไม่เกินกิโลกรัมละ 12 บาท	14.5	-
9. ราคาสูงกว่า 12 บาท แต่ไม่เกินกิโลกรัมละ 13 บาท	15.5	-
10. ราคาสูงกว่า 13 บาท แต่ไม่เกินกิโลกรัมละ 14 บาท	16.5	-

11. ราคาสูงกว่า 14 บาท แต่ไม่เกินกิโลกรัมละ 15 บาท	17	-
12. ราคาสูงกว่า 15 บาท แต่ไม่เกินกิโลกรัมละ 16 บาท	17.5	-
13. ราคาสูงกว่า 16 บาท แต่ไม่เกินกิโลกรัมละ 17 บาท	18	-
14. ราคาสูงกว่า 17 บาท แต่ไม่เกินกิโลกรัมละ 16 บาท	18.5	-
15. ราคาสูงกว่า 18 บาท แต่ไม่เกินกิโลกรัมละ 19 บาท	19	-
16. ราคาสูงกว่า 19 บาท แต่ไม่เกินกิโลกรัมละ 20 บาท	19.5	-
17. ราคาสูงกว่า 20 บาท ขึ้นไปต่อ 1 กิโลกรัม	บาท 20	-
ข) ยางชนิดอื่น ๆ		7

ในปี พ.ศ. 2503 ก็ได้มีประกาศ พระราชกำหนดพิกัดอัตราศุลกากร
ชั้นอีกฉบับหนึ่งในพระราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 77 ตอนที่ 17 ฉบับพิเศษ หน้า 1
วันที่ 3 มีนาคม พ.ศ. 2503 เพื่อแก้ไขให้มีวิธี classification
ของอัตราศุลกากรตามแบบ BTN (Brussels Tariff Nomenclature)
แต่ไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขอัตราอากรขาออกของยางจากที่ประกาศไว้ใน
พระราชกำหนดพิกัดอัตราศุลกากร พ.ศ. 2498 แต่อย่างใด

4. พระราชกำหนดพิกัดอัตราศุลกากร พ.ศ. 2510

ประกาศในพระราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 84 ตอนที่ 107 (ฉบับพิเศษ)
หน้า 1 วันที่ 2 พฤศจิกายน พ.ศ. 2510

อัตราอากรขาออกของยางทุกชนิดที่กำหนดไว้ในพระราชกำหนด
พิกัดอัตราศุลกากร พ.ศ. 2510 ส่วนใหญ่ยังมีผลบังคับใช้มาจนถึงทุกวันนี้
มิได้มีการเปลี่ยนแปลงมากไปกว่าเดิมพระราชกำหนดพิกัดอัตราศุลกากร พ.ศ. 2513
ฉบับถัดมาเพียงแต่เพิ่มอัตราอากรของยางแท่งเข้ามาในรายการด้วยเท่านั้น
อัตราอากรขาออกของยางที่กำหนดไว้มีกำหนดไว้ดังนี้คือ

อัตราอากร

ตามราคา ตามสภาพ
(ร้อยละ)

<u>ขาง</u> ของคั้นขางตระกูลฮีเวีย ไม่ว่าจะเป็นขางแผ่น เศษขาง ขางก้อน น้ำขาง หรือชิ้นขางจากคั้นขาง ขางปนดิน หรือปนเปลือกคั้นขาง รวมทั้งขางใน ลักษณะอื่นซึ่งอยู่ในสภาพวัตถุดิบ		
ก) ขางแผ่น และเศษของขางดังกล่าว นอกจาก ที่ระบุไว้ใน (ข)		
1. ถ้าราคาต่ำกว่ากิโลกรัมละ 5.90 บาท	1	-
2. ถ้าราคาตั้งแต่ กิโลกรัมละ 5.90 บาท ขึ้นไป คิดอากรเฉพาะราคาส่วนที่เกิน กิโลกรัมละ 5.80 บาท	40	-
ข) ขางแผ่นชนิดเครปและเศษของขางแผ่นชนิด เครป		
1. ถ้าราคาต่ำกว่า กิโลกรัมละ 5.06 บาท	1	-
2. ถ้าราคาตั้งแต่ กิโลกรัมละ 5.06 บาทขึ้นไป	1	-
คิดอากรเฉพาะราคาส่วนที่เกินกว่า กิโลกรัมละ 4.92 บาท	40	-
ค) น้ำขางชั้น		
1. ถ้าราคาต่ำกว่ากิโลกรัมละ 3.75 บาท	4	-
2. ถ้าราคาตั้งแต่กิโลกรัมละ 3.57 บาท ขึ้นไปคิดอากร เฉพาะส่วนที่เกินกว่า กิโลกรัมละ 3.20 บาท	40	-
ง) น้ำขางสด		

1. ถ้าราคาต่ำกว่า กิโลกรัมละ 2.08 บาท	4	-
2. ถ้าราคาตั้งแต่ กิโลกรัมละ 2.08 บาทขึ้นไปคิดอากาศเฉพาะราคาส่วนที่เกินกว่า กิโลกรัมละ 1.86 บาท	40	-
จ) อื่น ๆ		
1. ถ้าราคาต่ำกว่า กิโลกรัมละ 3.57 บาท	1	-
2. ถ้าราคาตั้งแต่กิโลกรัมละ 3.57 บาทขึ้นไป คิดอากาศเฉพาะราคาส่วนที่เกิน กิโลกรัมละ 3.48 บาท	40	-

5. พระราชกำหนดพิกัตอัตราศุลกากร พ.ศ. 2513 ประกาศในพระราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 57 ตอนที่ 58 (ฉบับพิเศษ) หน้า 1 ลงวันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ. 2513

พระราชกำหนดพิกัตอัตราศุลกากรฉบับนี้ ในเฉพาะเรื่องอัตราขาออกของยาง เปลี่ยนเฉพาะราคาขางแผ่น และเพิ่มขางแท่งเข้าไปในรายการจัดเก็บอัตราขางด้วย

อัตราอากาศ

ตามราคา

ตามสภาพ

(ร้อยละ)

(ก) ขางแผ่น ขางแท่ง และเศษขางของขางดังกล่าว

นอกจากที่ระบุไว้ใน (ข) และ (ค)

1. ถ้าราคาต่ำกว่า กิโลกรัมละ 5.95 บาท	1	-
2. ถ้าราคาตั้งแต่ กิโลกรัมละ 5.95 บาทขึ้นไป คิดอากาศเฉพาะราคาส่วนที่เกินกว่า กิโลกรัมละ 5.80 บาท	40	-

(ข) ย่างแห้ง ตามมาตรฐานที่อธิบดีกรมศุลกากรกำหนด

1. ถ้าราคาต่ำกว่ากิโลกรัมละ 6.50 บาท	1	-
2. ถ้าราคาตั้งแต่กิโลกรัมละ 6.50 บาท		
ขึ้นไป คิดอากรเฉพาะราคาส่วนที่เกินกว่า		
กิโลกรัมละ 6.33 บาท	40	-

ส่วนรายการอื่น ๆ นอกจากนั้นก็ยังคงไว้แบบเดิมตามพระราชกำหนด
พิกัดอัตราศุลกากร พ.ศ. 2510

6. พระราชกำหนดพิกัดอัตราศุลกากร พ.ศ. 2503 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติม
โดยพระราชบัญญัติพิกัดอัตราศุลกากร (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2522 โดยอาศัยอำนาจ
ตามความในมาตรา 11 ออกประกาศให้ลดอัตราอากร และกำหนดให้ไม่ต้องเสียอากร
สำหรับของตามประเภทที่ 4 (ก) (ข) (ค) และ (ง) ในภาค 3 แห่งพระราชกำหนด
พิกัดอัตราศุลกากร (ฉบับที่ 26) พ.ศ. 2517 ตามบัญชีท้ายประกาศนี้
โดยประกาศกระทรวงการคลัง ที่ ศก. 6/2524 เรื่อง การลดอัตราอากรศุลกากร
และการกำหนดให้ของไม่ต้องเสียอากรศุลกากร ¹

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 98 ตอนที่ 123 หน้า 2461-2465
ลงวันที่ 28 กรกฎาคม พ.ศ. 2524

ประเภทที่	รายการ	อัตราอากร	
		ตามราคา	ตามสภาพ
4	(ก) ขางแผ่น ขางแท่ง และเศษของขาง ดังกล่าวนอกจากที่ระบุไว้ใน (ข) และ (ค)	(ร้อยละ)	
	(1) ถ้าราคาค่าต่ำกว่ากิโลกรัมละห้าบาทห้าสิบสตางค์	-	-
	(2) ถ้าราคาตั้งแต่กิโลกรัมละห้าบาทห้าสิบสตางค์ ขึ้นไป เมื่อคิดอากรเฉพาะราคาส่วนที่เกินกว่า กิโลกรัมละห้าบาท แปดสิบสตางค์ในอัตราปกติ ร้อยละสี่สิบแล้วหากค่าอากร - ไม่เกินกิโลกรัมละสองบาท	-	-
	- เกินกว่ากิโลกรัมละสองบาทขึ้นไป		ลดค่าอากรลงกิโลกรัมละ 2 บาท
	(ข) ขางแท่ง ตามมาตรฐานที่อธิบดีกรมศุลกากรกำหนด		
	(1) ถ้าราคาค่าต่ำกว่ากิโลกรัมละหกบาทห้าสิบสตางค์	-	-
	(2) ถ้าราคาตั้งแต่กิโลกรัมละหกบาทห้าสิบสตางค์ ขึ้นไป เมื่อคิดอากรเฉพาะราคาส่วนที่เกินกว่า กิโลกรัมละหกบาทสามสิบสตางค์ในอัตราปกติ ร้อยละสี่สิบแล้ว หากค่าอากร - ไม่เกินกิโลกรัมละหนึ่งบาทแปดสิบสตางค์	-	-
	- เกินกว่ากิโลกรัมละหนึ่งบาท แปดสิบสตางค์ ขึ้นไป	-	-
			ลดค่าอากรลงกิโลกรัมละ 1.80 บาท

ประเภทที่	(พิกัดอัตราอากรขาออก) รายการ	อัตราอากร	
		ความราคา	ความสภาพ
(ค)	ช่างแผ่นชนิดเคปรูป และเศษซากของช่างแผ่นชนิดเคปรูป	-	-
	(1) ถ้าราคาต่ำกว่ากิโลกรัมละห้าบาทหกสตางค์	-	-
	(2) ถ้าราคาตั้งแต่กิโลกรัมละห้าบาทหกสตางค์ขึ้นไป	-	-
	เมื่อคิดอากรเฉพาะราคาส่วนที่เกินกว่ากิโลกรัมละ	-	-
	สี่บาทเก้าสิบสองสตางค์ในอัตราปกติร้อยละสี่สิบแล้ว	-	-
	หากค่าอากร		
	- ไม่เกินกิโลกรัมละหนึ่งบาทเจ็ดสิบสตางค์		
	- เกินกว่ากิโลกรัมละหนึ่งบาท เจ็ดสิบสตางค์ขึ้นไป		ลดค่าอากรลง
			กิโลกรัมละ 1.70 บาท
(จ)	อื่น ๆ		
	(1) ถ้าราคาต่ำกว่ากิโลกรัมละสามบาทห้าสิบเจ็ดสตางค์	-	-
	(2) ถ้าราคาตั้งแต่กิโลกรัมละสามบาทห้าสิบเจ็ดสตางค์ขึ้นไป	-	-
	เมื่อคิดอากรเฉพาะราคาส่วนที่เกินกว่ากิโลกรัมละ		
	สามบาทสี่สิบแปดสตางค์ ในอัตราปกติร้อยละสี่สิบแล้ว		
	หากค่าอากร		
	- ไม่เกินกิโลกรัมละหนึ่งบาทสี่สิบสตางค์	-	-
	- เกินกว่ากิโลกรัมละหนึ่งบาทสี่สิบสตางค์ขึ้นไป		ลดค่าอากรลง
			กิโลกรัมละ 1.20 บาท

7. พระราชกำหนดนิเทศอากาศ พ.ศ. 2503 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติม
โดยพระราชกำหนดนิเทศอากาศ (ฉบับที่ 42) พ.ศ. 2525 โดยอาศัยอำนาจ
ตามความในมาตรา 11 ตามประกาศกระทรวงการคลังที่ ศก 4/2527
เรื่องยกเลิกการลดและลดอัตราอากรศุลกากร และกำหนดให้ของไม่ต้องเสีย
อากรศุลกากรออกประกาศไว้ ดังต่อไปนี้^๕

ข้อ 6. ให้ยกเลิกการลดอัตราอากรและการกำหนดให้ไม่ต้องเสียอากรขาออก
 สำหรับของตามประเภทที่ 4 (ก) (ข) และ (จ) ตามประกาศกระทรวงการคลัง
 ที่ ศก. 6/2524 เรื่องการลดอัตราอากรศุลกากรและการกำหนดให้ของ
 ไม่ต้องเสียอากรศุลกากร ลงวันที่ 28 กรกฎาคม พ.ศ. 2524

ข้อ 8. ให้ลดอัตราอากร และกำหนดให้ไม่ต้องเสียอากรสำหรับของ
 ตารางประเภทที่ 4 ในภาค 3 แห่งพระราชกำหนดนิเทศอากาศ (ฉบับที่ 42)
 พ.ศ. 2525 ตามบัญชีท้ายประกาศนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^๕ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 101 ตอนที่ 141 หน้า 1,3-4 และ
 1-5 (ฉบับพิเศษ) ลงวันที่ 9 ตุลาคม พ.ศ. 2527

ประเภทที่	รายการ	อัตราอากร	
		ตามราคา	ตามสภาพ
4.	(ก) ฆางแผ่น ฆางแท่ง และเศษของฆางดังกล่าว นอกจากที่ระบุไว้ใน (ข) และ (ค)		
	(1) ถ้าราคาต่ำกว่ากิโลกรัมละห้าบาท เก้าสิบห้าสตางค์	-	-
	(2) ถ้าราคาตั้งแต่กิโลกรัมละห้าบาท เก้าสิบห้าสตางค์ ขึ้นไปเมื่อคิดอากรเฉพาะราคาส่วนที่เกินกว่ากิโลกรัมละ ห้าบาทแปดสิบสตางค์ในอัตราปกติร้อยละสี่สิบแล้ว หาก ค่าอากร	-	-
	- ไม่เกินกิโลกรัมละสองบาท เก้าสิบสตางค์	-	-
	- เกินกว่ากิโลกรัมละสองบาท เก้าสิบสตางค์ขึ้นไป		ลดค่าอากรลง กิโลกรัมละ 2.92 บาท
	(ข) ฆางแท่ง ตามมาตรฐานที่อธิบดีกรมศุลกากร กำหนด		
	(1) ถ้าราคาตั้งแต่กิโลกรัมละหกบาทห้าสิบสตางค์	-	-
	(2) ถ้าราคาตั้งแต่กิโลกรัมละหกบาทห้าสิบสตางค์ ขึ้นไปเมื่อคิดอากรเฉพาะราคาส่วนที่เกินกว่า กิโลกรัมละหกบาทสามสิบสามสตางค์ในอัตรา ปกติร้อยละสี่สิบบาท หากค่าอากรของ	-	-
	- ฆางแท่งชนิดที่ทำจากเศษฆาง		
	- ไม่เกินกิโลกรัมละสามบาทสี่สิบสตางค์	-	-
	- เกินกว่ากิโลกรัมละสามบาทสี่สิบสตางค์ ขึ้นไป		ลดค่าอากรลง กิโลกรัมละ 3.20 บาท

ประเภทที่	(พิกัดอัตราอากรขาออก)		อัตราอากร	
	รายการ		ตามราคา	ตามสภาพ
	- ข้างแท่งชนิดอื่นนอกจากที่ทำจากเศษยาง			
	- ไม่เกินกิโลกรัมละสองบาทหกสิบเอ็ดสตางค์		-	-
	- เกินกว่ากิโลกรัมละสองบาทหกสิบเอ็ดสตางค์ขึ้นไป			
	ลดค่าอากรลงกิโลกรัมละ 2.61 บาท			
(ค)	ข้างแผ่นชนิดเคบ และเศษของข้างแผ่นชนิดเคบ			
	(1)	ถ้าราคาต่ำกว่ากิโลกรัมละห้าบาทหกสตางค์		
	(2)	ถ้าราคาตั้งแต่กิโลกรัมละห้าบาทหกสตางค์ขึ้นไป		
	เมื่อคิดอากรเฉพาะราคาส่วนที่เกินกว่ากิโลกรัมละสี่บาท			
	เก้าสิบสองสตางค์ ในอัตราปกติหรือจะสี่สิบแล้ว หาก			
	ค่าอากร			
	-	ไม่เกินกิโลกรัมละสองบาท	-	-
	-	เกินกว่ากิโลกรัมละสองบาทขึ้นไป		
	ลดค่าอากรลงกิโลกรัมละ 2.00 บาท			
(ง)	น้ำยางข้น			
	(1)	ถ้าราคาต่ำกว่ากิโลกรัมละสามบาทห้าสิบเจ็ดสตางค์	-	-
	(2)	ถ้าราคาตั้งแต่กิโลกรัมละสามบาทห้าสิบเจ็ดสตางค์ขึ้นไป		
	เมื่อคิดอากรเฉพาะราคาส่วนที่เกินกว่ากิโลกรัมละ			
	สามบาทสี่สิบสองสตางค์ในอัตราปกติหรือจะสี่สิบแล้วหาก			
	ค่าอากร			
	-	ไม่เกินกิโลกรัมละสี่สิบหกสตางค์		
	-	เกินกว่ากิโลกรัมละสี่สิบหกสตางค์ขึ้นไป		
	ลดค่าอากรลงกิโลกรัมละ 0.26 บาท			

ประเภทที่	รายการ	อัตราอากร	
		ตามราคา	ตามสภาพ
(จ) น้ำองศา			
(1)	ถ้าราคาต่ำกว่ากิโลกรัมละสองบาทแปดสตางค์	-	-
(2)	ถ้าราคาตั้งแต่กิโลกรัมละสองบาทแปดสตางค์ขึ้นไป เมื่อคิดอากรเฉพาะราคาส่วนที่เกินกว่ากิโลกรัมละหนึ่งบาทแปดสิบหกสตางค์ในอัตราปกติหรือจะสี่สิบบาท หากค่าอากร - ไม่เกินกิโลกรัมละสี่ห้าสตางค์ - เกินกว่ากิโลกรัมละสี่ห้าสตางค์ขึ้นไป	- - -	- - ลดค่าอากรลงกิโลกรัมละ 0.15 บาท
(ฉ) อื่น ๆ			
(1)	ถ้าราคาต่ำกว่ากิโลกรัมละสามบาทห้าสิบเจ็ดสตางค์	-	-
(2)	ถ้าราคาตั้งแต่กิโลกรัมละสามบาทห้าสิบเจ็ดสตางค์ขึ้นไป เมื่อคิดอากรเฉพาะราคาส่วนที่เกินกว่ากิโลกรัมละสามบาทสี่สิบแปดสตางค์ในอัตราปกติหรือจะสี่สิบแล้ว หากค่าอากร - ไม่เกินกิโลกรัมละหนึ่งบาท เจ็ดสิบสามสตางค์ - เกินกว่ากิโลกรัมละหนึ่งบาท เจ็ดสิบสามสตางค์ขึ้นไป	- - -	- - ลดค่าอากรลงกิโลกรัม 1.73 บาท

8. พระราชกำหนดพิกัดอัตราศุลกากร พ.ศ. 2503 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติม
ครั้งสุดท้ายโดยพระราชกำหนดพิกัดอัตราศุลกากร (ฉบับที่ 42) พ.ศ. 2525
โดยอาศัยอำนาจตามความมาตรา 11 ความประกาศกระทรวงการคลัง
ที่ ศก. 7/2530 เรื่องยกเลิกการลดและลดอัตราอากรศุลกากร

ออกประกาศไว้ดังต่อไปนี้^๓

ข้อ 1. ให้ยกเลิกการลดอัตราอากรขาออกขาตามประเภทที่ 4 ในภาค 3 ตามบัญชีท้ายประกาศกระทรวงการคลังที่ ศก. 1/2528 เรื่อง ยกเลิกประกาศกระทรวงการคลัง และลดอัตราอากรศุลกากร และกำหนดให้ ของไม่ต้องเสียอากรศุลกากรลงวันที่ 5 เมษายน พ.ศ. 2528

ข้อ 2. ให้ลดอัตราอากรขาออกขาตามประเภทที่ 4 ในภาค 3 แห่งพระราชกำหนดพิกัดอัตราศุลกากร พ.ศ. 2503 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมครั้ง สุดท้ายโดยพระราชกำหนดพิกัดอัตราศุลกากร (ฉบับที่ 42) พ.ศ. 2525 ดังนี้

2.1 ขางแผ่น ขางแท่ง และเศษของขางดังกล่าว ตามประเภทย่อย (ก) (1) และ (ก) (2) ขางแท่งตามมาตรฐานที่อธิบดีกรมศุลกากรกำหนด ตามประเภทย่อย (ข) (1) และ (ข) (2)

(1) ถ้าราคาไม่เกินกิโลกรัมละสิบเจ็ดบาทห้าสิบสตางค์ไม่ ต้องเสียอากร

(2) ถ้าราคาเกินกิโลกรัมละสิบเจ็ดบาทห้าสิบสตางค์คิดอากร เฉพาะราคาส่วนที่เกินกว่ากิโลกรัมละสิบเจ็ดบาทห้าสิบสตางค์ดังนี้

- ราคาส่วนที่เกินสิบเจ็ดบาทห้าสิบสตางค์ แต่ไม่เกิน สิบบาทแปดสิบสตางค์ คิดอากรในอัตราร้อยละ 10
- ราคาส่วนที่เกินสิบบาทแปดสิบสตางค์ แต่ไม่เกิน สิบบาทสิบสตางค์ คิดอากรในอัตราร้อยละ 20
- ราคาส่วนที่เกินสิบห้าบาทสิบสตางค์ คิดอากร ในอัตราร้อยละ 30

^๓ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 104 ตอนที่ 239 หน้า 3,6 (ฉบับพิเศษ) ลงวันที่ 20 พฤศจิกายน พ.ศ. 2530

2.2 ข้างแผ่นดินเคปรูป และเศษของข้างแผ่นดินเคปรูป
ตามประเภทข้อ (ค) (1) และ (ค) (2)

(1) ถ้าราคาไม่เกินกิโลกรัมละสิบสี่บาทแปดสิบสตางค์
ไม่ต้องเสียอากร

(2) ถ้าราคาเกินกิโลกรัมละสิบสี่บาทแปดสิบแปดสตางค์ คิดอากร
เฉพาะราคาส่วนที่เกินกว่ากิโลกรัมละสิบสี่บาทแปดสิบสตางค์ ดังนี้

- ราคาส่วนที่เกินสิบสี่บาทแปดสิบสตางค์ แต่ไม่เกินสิบ
เจ็ดบาทหกสิบแปดสตางค์ คิดอากรในอัตราร้อยละ 10
- ราคาส่วนที่เกินสิบเจ็ดบาทหกสิบแปดสตางค์ แต่ไม่เกิน
ยี่สิบเอ็ดบาทสามสิบสี่สตางค์ คิดอากรในอัตราร้อยละ 20
- ราคาส่วนที่เกินยี่สิบเอ็ดบาทสามสิบสี่สตางค์ คิดอากรใน
อัตราร้อยละ 30

2.3 น้ำข้างชั้น ตามประเภทข้อ (ง) (1) และ (ง) (2)

(1) ถ้าราคาไม่เกินกิโลกรัมละสิบบาทห้าสิบสตางค์ไม่ต้องเสียอากร

(2) ถ้าราคาเกินกิโลกรัมละสิบบาทห้าสิบสตางค์ คิดอากร
เฉพาะส่วนที่เกินกว่ากิโลกรัมละสิบบาทห้าสิบสตางค์ ดังนี้

- ราคาส่วนที่เกินสิบบาทห้าสิบสตางค์ แต่ไม่เกินสิบ
สองบาทสี่สิบแปดสตางค์ คิดอากรในอัตราร้อยละ 10
- ราคาส่วนที่เกินสิบสองบาทสี่สิบแปดสตางค์ แต่ไม่เกิน
สิบห้าบาทหกสตางค์ คิดอากรในอัตราร้อยละ 20
- ราคาส่วนที่เกินสิบห้าบาท หกสตางค์ คิดอากรในอัตรา
ร้อยละ 30

2.4 นำข้างสด ตามประเภทข้อ (จ) (1) และ (จ) (2)

(1) ถ้าราคาไม่เกินกิโลกรัมละหกบาทสิบสามสตางค์ ไม่ต้อง
เสียอากร

(2) ถ้าราคาเกินกิโลกรัมละหกบาทสิบสามสตางค์ ต้องเสีย
อากรเฉพาะที่เกินกว่ากิโลกรัมละหกบาทสิบสามสตางค์ ดังนี้

- ราคาส่วนที่เกินหกบาทสิบสามสตางค์ แต่ไม่เกินเจ็ด
บาทสี่สิบแปดสตางค์คิดอากรในอัตราร้อยละ 10
- ราคาส่วนที่เกินเจ็ดบาทสี่สิบแปดสตางค์ แต่ไม่เกิน
แปดบาทเจ็ดสิบเก้าสตางค์ คิดอากรในอัตราร้อยละ 20
- ราคาส่วนที่เกินแปดบาทเจ็ดสิบเก้าสตางค์ คิดอากร
ในอัตราร้อยละ 30

2.5 อื่น ๆ ตามประเภทข้อ (ฉ) (1) และ (ฉ) (2)

(1) ถ้าราคาไม่เกินกิโลกรัมละ สิบบาทห้าสิบสตางค์ ไม่ต้อง
เสียอากร

(2) ถ้าราคาเกินกิโลกรัมละสิบบาทห้าสิบสตางค์ คิดอากร
เฉพาะส่วนที่เกินกว่ากิโลกรัมละสิบบาทห้าสิบสตางค์ ดังนี้

- ราคาส่วนที่เกินสิบบาทห้าสิบสตางค์ แต่ไม่เกินสิบ
สองบาทสี่สิบแปดสตางค์ คิดอากรในอัตราร้อยละ 10
- ราคาส่วนที่เกินสิบสองบาทสี่สิบแปดสตางค์
แต่ไม่เกินสิบห้าบาทหกสตางค์ คิดอากรในอัตราร้อยละ 20
- ราคาส่วนที่เกินสิบห้าบาทหกสตางค์ คิดอากรในอัตรา
ร้อยละ 30

จากพัฒนาการของการออกพระราชกำหนดพิกัดอัตราศุลกากรต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการเข้าแทรกแซง เพื่อหาผลประโยชน์เข้ารัฐนั้น จะเป็นแนวทางที่จะให้การตอบสนองผลประโยชน์แก่รัฐในทางการพัฒนาประเทศ ได้เพียงใด โดยนโยบายการคลังที่เกี่ยวกับขางพาราในประเทศไทย จากการติดตามบทความของนักเศรษฐศาสตร์ เป็นจำนวนไม่น้อย* ที่มีความเห็นในทำนองที่ว่ารัฐบาลไม่ได้มีนโยบายที่เด่นชัดในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของประเทศโดยเฉพาะปัญหาด้านการกระจายรายได้และปัญหาเสถียรภาพของระบบเศรษฐกิจ รั้งสรรค ณะพรพันธุ์ ซึ่งเป็นผู้สนใจเกี่ยวกับเรื่องขางพารา นี้ ได้กล่าวมีความโดยสรุปว่า

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมารัฐบาลไม่ได้พยายามใช้เครื่องมือทางการคลัง ที่มีอยู่ โดยเฉพาะกระบวนการจัดท่างบประมาณมาจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นแต่อย่างใด การกำหนดนโยบายงบประมาณหรือวงเงินงบประมาณของรัฐบาล จะเปลี่ยนแปลงไปเอง โดยอัตโนมัติตามเศรษฐกิจ รัฐบาลแทบจะไม่นำเอามาตรการดังกล่าวเข้ามาแทรกแซง ในฐานะที่เป็นเครื่องมือในการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจของประเทศ ให้เกิดประสิทธิภาพ จึงได้มีการเรียกขานกันว่านโยบายเศรษฐกิจของรัฐบาลเป็นนโยบาย ลู่ตามลม (Leaning against take wind) นอกจากนี้ ในด้านการจัดการรายได้ของภาครัฐ ก็พบว่า เป็นรายได้จากการจัดเก็บภาษีทางอ้อมอันได้แก่ ภาษีการค้า ภาษีสรรพสามิต และภาษีศุลกากร เป็นพื้นฐาน ฉะนั้นจึงไม่เป็นที่สงสัยเลยว่าการกระจายรายได้ ของประชากรภายในประเทศมีแนวโน้มที่เลวลงตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา

ภาพของบทบาทของภาครัฐบาลดังกล่าวข้างต้นเป็นการมองภาพรวมกว้าง ๆ ในระดับมหภาค ซึ่งผู้มีทัศนคติเกี่ยวกับความเป็นธรรมในการกระจายรายได้ เป็นพื้นฐานสำคัญ สำหรับส่วนย่อย ๆ ในระดับจุลภาคแล้ว เราจะพบว่าบทบาทของภาค

* นักเศรษฐศาสตร์ที่มีความคิดในทำนองนี้ได้แก่ รั้งสรรค ณะพรพันธุ์ อัมมาร สยามวาลา, เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสวีธรรม และเมธี กรองแก้ว

จากพัฒนาการของการออกพระราชกำหนดพิกัดอัตราศุลกากรต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการเข้าแทรกแซง เพื่อหาผลประโยชน์เข้ารัฐนั้น จะเป็นแนวทางที่จะให้การตอบสนองผลประโยชน์แก่รัฐในทางการพัฒนาประเทศ ได้เพียงใด โดยนโยบายการคลังที่เกี่ยวกับขางพาราในประเทศไทย จากการติดตามบทความของนักเศรษฐศาสตร์ เป็นจำนวนไม่น้อย⁴ ที่มีความเห็นในทำนองที่ว่ารัฐบาลไม่ได้มีนโยบายที่เด่นชัดในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของประเทศโดยเฉพาะปัญหาด้านการกระจายรายได้และปัญหาเสถียรภาพของระบบเศรษฐกิจ รั้งสรรพค์ ธนะพรพันธุ์ ซึ่งเป็นผู้สนใจเกี่ยวกับเรื่องขางพารา⁵ นี้ ได้กล่าวถึงความ โดยสรุปว่า

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมารัฐบาลไม่ได้พยายามใช้เครื่องมือทางการคลัง ที่มีอยู่ โดยเฉพาะกระบวนการจัดทำงบประมาณมาจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นแต่อย่างใด การกำหนดนโยบายงบประมาณหรือวงเงินงบประมาณของรัฐบาล จะเปลี่ยนแปลงไปเอง โดยอัตโนมัติตามเศรษฐกิจ รัฐบาลแทบจะไม่นำเอามาตรการดังกล่าวเข้ามาแทรกแซง ในฐานะที่เป็นเครื่องมือในการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจของประเทศ ให้เกิดประสิทธิภาพ จึงได้มีการเรียกขานกันว่านโยบายเศรษฐกิจของรัฐบาลเป็นนโยบาย ลู่ตามลม (Leaning against take wind) นอกจากนี้ ในด้านการจัดหารายได้ของภาครัฐ ก็พบว่า เป็นรายได้จากการจัดเก็บภาษีทางอ้อมอันได้แก่ ภาษีการค้า ภาษีสรรพสามิต และภาษีศุลกากร เป็นพื้นฐาน ฉะนั้นจึงไม่เป็นที่สงสัยเลยว่าการกระจายรายได้ ของประชากรภายในประเทศมีแนวโน้มที่เลวลงตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา

ภาพของบทบาทของภาครัฐบาลดังกล่าวข้างต้นเป็นการมองภาพรวมกว้าง ๆ ในระดับมหภาค ซึ่งผู้มีทัศนคติเกี่ยวกับความเป็นธรรมในการกระจายรายได้ เป็นพื้นฐานสำคัญ สำหรับส่วนย่อย ๆ ในระดับจุลภาคแล้ว เราจะพบว่าบทบาทของภาค

⁴ นักเศรษฐศาสตร์ที่มีความคิดในทำนองนี้ได้แก่ รั้งสรรพค์ ธนะพรพันธุ์ อัมมาร สยามวาลา, เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม และเมธี กรองแก้ว

มีความสำคัญไม่น้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันนี้ รัฐบาลได้มีการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับต่าง ๆ โดยจากการที่เคยปล่อยให้ระบบการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นแบบระบบทุนนิยมเสรี โดยให้กลไกของตลาดเข้าดำเนินการเอง และรัฐไม่ต้องเข้ามาแทรกแซงหรือเข้ามาแทรกแซงได้เฉพาะเท่าที่จำเป็นตามที่สถานการณ์ต้องการ เปลี่ยนมาเป็นรัฐเข้ามาแทรกแซง โดยเข้าวางแผนจัดระบบตั้งแต่เริ่มต้นเลย ไม่ว่าโครงการขนาดใหญ่ซึ่งสามารถส่งผลกระทบต่อคนข้างมากและกว้างขวาง หรือโครงการขนาดเล็ก ซึ่งส่งผลกระทบในขอบเขตจำกัด ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงนโยบายต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งนโยบายเกี่ยวกับภาษี เป็นสิ่งที่มีบทบาทในการที่จะทำให้รัฐเข้าแทรกแซงได้เต็มที่ และเป็นที่น่าสนใจของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องข้างพาราานี้เป็นอันมาก สำหรับในภาคเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับข้างพาราานี้รัฐบาลได้มีนโยบายทั้งโดยตรงและทางอ้อม หลายนโยบายด้วยกัน เช่นนโยบายปรับปรุงคุณภาพยางแผ่น โดยจัดอบรมและรวมกลุ่มเกษตรกรในการผลิต นโยบายส่งเสริมการผลิตยางแผ่น นโยบายการปรับปรุงพันธุ์ยาง ตลอดจนนโยบายเกี่ยวกับภาษีจากการส่งออกยาง ซึ่งในส่วนนี้จะกล่าวเฉพาะในส่วนเกี่ยวกับนโยบายการคลังที่เกี่ยวข้องกับข้างพาราานี้ที่ก่อให้เกิดผลกระทบของกฎหมายอื่นเนื่องจากการหาประโยชน์เข้ารัฐ ซึ่งมีส่วนที่เกี่ยวข้องในเรื่องนี้อยู่ 2 ลักษณะด้วยกัน นโยบายภาษี และนโยบายการให้เงินอุดหนุน ซึ่งเป็นการมองบทบาทของรัฐที่จะเข้าแทรกแซงโดยผ่านทางกฎหมายที่ให้อำนาจรัฐเข้าดำเนินการ

1.2 การจัดเก็บภาษีจากการส่งออกยางพาราของประเทศไทย ซึ่งรัฐบาลได้ดำเนินการมาตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2478 ถึงปัจจุบันนี้ มี 2 ลักษณะดังนี้

1. การจัดเก็บภาษีการส่งออก

รัฐบาลไทยได้เริ่มการจัดเก็บภาษีจากการส่งออกยางพารา มาตั้งแต่เดือนสิงหาคมปี พ.ศ. 2478 โดยมีการจัดเก็บในขณะนั้นเป็นการจัดเก็บภาษีตามสภาพ (Specific Tax) ในอัตรากิโลกรัมละ 0.02 บาท^๕

ต่อมาในวันที่ 19 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2481 รัฐบาลได้เปลี่ยนแปลงการจัดเก็บภาษีตามสภาพมาเป็นการจัดเก็บตามราคาหรือมูลค่า (Advalorem Tax) ในอัตรา 7% ของมูลค่าการส่งออกในการนี้กรมศุลกากรจะเป็นผู้ประกาศราคาขายตามพระราชกิจจานุเบกษา (Gazetted Price) เพื่อใช้เป็นราคามาตรฐานในการจัดเก็บภาษี ซึ่งได้ใช้กันต่อมาจนกระทั่งวันที่ 14 กันยายน พ.ศ. 2498 รัฐบาลได้กำหนดให้อัตรากำหนดเป็นหลายอัตราโดยให้แปรผันตามราคาขายในขณะนั้น กล่าวคือเมื่อราคาขายต่ำกว่ากิโลกรัมละ 5.00 บาท อัตรากำหนดที่จัดเก็บจะเท่ากับ 5% เมื่อราคาขายตั้งแต่ 5-20.00 บาท อัตรากำหนดที่จัดเก็บจะเพิ่มขึ้นเป็น 20% ส่วนขางชนิดอื่น ๆ ยังคงเก็บภาษีในอัตรา 7% ของมูลค่าการส่งออกตามประกาศในราชกิจจานุเบกษาเช่นเดิม

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างในการจัดเก็บภาษีส่งออกยางมีขึ้นอีกครั้งเมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน พ.ศ. 2510 โดยมีอัตรากำหนดเป็นอัตราก้าวหน้าตามราคา กล่าวคือรัฐบาลจะจัดเก็บภาษีจากการส่งออกยางในอัตรา 1% เมื่อราคาขายต่ำกว่ากิโลกรัมละ 5.90 บาท แต่ถ้าหากราคาสูงกว่า 5.90 บาท รัฐบาลได้จัดเก็บภาษีในลักษณะนี้เรื่อยมาจนกระทั่งปี พ.ศ. 2513 จึงได้มีการเปลี่ยนแปลงอีกเล็กน้อย โดยรัฐบาลได้เพิ่มราคาขั้นต่ำเพื่อใช้ในการประเมินภาษีจากกิโลกรัมละ 5.90 เป็น 5.95 บาท และได้ใช้ต่อมาจนกระทั่งปี พ.ศ. 2524 ซึ่งเป็นช่วงที่ราคาขายในตลาดโลกตกต่ำลงอย่างมาก รัฐบาลจึงได้ลดภาษีให้กับการส่งออกยางแผ่น และ

^๕ Danu Kunianatkunvut, Financial and Distributional Effects of Public Sector Policy toward Rubber, P. 32

ข้างแท่งลงกิโลกรัมละ 2.00 บาท และ 1.80 บาท ตามลำดับ
 ทั้งนี้เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ราคาขางภายในประเทศสูงขึ้น ฉะนั้นในช่วงดังกล่าว
 ถ้าหากภาษีที่คำนวณได้น้อยกว่าหรือเท่ากับภาษีที่รัฐบาลลดให้แล้ว
 ผู้ส่งออกไม่จำเป็นต้องเสียภาษีส่งออกข้างแต่อย่างใด อย่างไรก็ตามราคาขาง
 ในตลาดโลกยังคงมีแนวโน้มที่จะลดลงเรื่อย ๆ ดังนั้น ในวันที่ 9 ตุลาคม พ.ศ. 2527
 รัฐบาลจึงได้มีการลดภาษีส่งออกข้างลงอีกกิโลกรัมละ 0.90 บาท ซึ่งได้ใช้ต่อมาจนถึง
 ปี พ.ศ. 2530 ปรากฏว่าโครงสร้างเดิมภาษีส่งออกข้างพาราของไทยยังแตกต่าง
 จากของประเทศมาเลเซีย กระทรวงการคลังจึงได้สร้างภาษีส่งออกข้างพาราให้
 เทียบเท่ากับของประเทศมาเลเซียเมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน พ.ศ. 2530
 สำหรับอัตราภาษีส่งออกข้างพาราที่เรียกเก็บอยู่ในปัจจุบันกำหนดไว้ ถ้าหากราคา
 ขางพาราที่เก็บอยู่ในปัจจุบันกำหนดไว้ ถ้าหากราคาขางอยู่ในระดับต่ำกว่ากิโลกรัม
 ละ 17.50 บาท เสียภาษีอากร ถ้าหากราคาขางอยู่ในระดับกิโลกรัมละ
 17.50-20.80 บาท ไม่ต้องเสียภาษีอากร 10 เปอร์เซ็นต์ ถ้าหากราคาขางอยู่
 ในระดับกิโลกรัมละ 20.80-25.10 บาท เสียภาษี 20 เปอร์เซ็นต์ และถ้าหาก
 ราคาขางอยู่ในระดับกิโลกรัมละ 25.10 บาทขึ้นไป เสียภาษี 30 เปอร์เซ็นต์

ราคาประกาศตามราชกิจจานุเบกษา ซึ่งเป็นฐานสำคัญในการกำหนด
 อัตราภาษีส่งออกข้างธรรมดาในระยะตั้งแต่ปี พ.ศ. 2481 เป็นต้นมานั้น
 เป็นราคาขางที่กรมศุลกากรจัดทำขึ้นเพื่อใช้เป็นฐานในการประเมินภาษีที่ส่งออกข้าง
 โดยเฉพาะ ซึ่งราคาดังกล่าวได้มาจากการเก็บรวบรวมข้อมูลราคาขางจาก
 3 แหล่ง ที่สำคัญ คือ

ก. ราคาขางเฉลี่ยของกระทรวงพาณิชย์ เป็นราคาขางเฉลี่ยที่ได้มา
 จากสมาคมพ่อค้าขาง 4 สมาคม ราคาขางของบริษัทส่งออกขางใหญ่ 2 บริษัท
 และราคาขางจากกรมการค้าภายใน

ข. ราคาเฉลี่ยจากท่าส่งออก ที่สำคัญ 8 แห่ง คือกันตัง สงขลา สะเดา
 กรุงเทพฯ ภูเก็ต ปัตตานี นราธิวาส และท่าแฉลบ

ค. ราคาจากสำนักข่าวรอยเตอร์ ซึ่งเป็นราคาขางที่รวบรวมมาจาก
ราคา C.I.F. ณ ตลาดขางที่สำคัญของโลก 3 ตลาด คือตลาดลอนดอน
ตลาดนิวยอร์ก และตลาดสิงคโปร์

ซึ่งในรอบ 34 ปี ที่ผ่านราคาประกาศดังกล่าว มีความแตกต่างกันดัง
ปรากฏในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 11 ราคาขางประกาศตามพระราชกิจจานุเบกษา

ปี พ.ศ.	บาท/กิโลกรัม ราคาประกาศตามราชกิจจานุเบกษา
2504	9.921
2505	8.913
2506	8.546 (8.296)
2507	8.006 (8.052)
2508	8.221 (8.193)
2509	7.692 (7.663)
2510	6.183 (6.192)
2511	6.50 (6.219)
2512	8.483 (8.322)
2513	7.021 (6.893)
2514	5.45 (5.40)
2515	4.971 (4.969)
2516	9.888 (9.722)

ปี พ.ศ.	บาท/กิโลกรัม ราคาประกาศตามราชกิจจานุเบกษา
2517	10.917 (10.703)
2518	8.55 (8.453)
2519	11.51 (11.277)
2520	12.08 (12.005)
2521	13.88 (13.637)
2522	17.486 (17.269)
2523	19.35 (19.315)
2524	15.77 (15.807)
2525	13.97 (13.93)
2526	17.48 (17.29)
2527	16.75 (16.54)
2528	16.22 (16.01)
2529	16.76
2530	18.98
2531	24.14
2532	20.84
2533	18.70
2534	17.76

ที่มา : กรมศุลกากร

หมายเหตุ : ตัวเลขในวงเล็บเป็นราคาประกาศตามราชกิจจานุเบกษา
ซึ่งถ่วงน้ำหนักโดยปริมาณส่งออก

เนื่องจากราคาขางได้เพิ่มสูงขึ้นมากถึงประมาณ 3 เท่าในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา จึงทำให้อัตราอากรเฉลี่ยของขางเพิ่มขึ้นมากดังที่กล่าวมาแล้ว ผลโดยตรงก็คือการส่งขางออกทำรายได้ให้กับรัฐบาลถึงประมาณ 26,450 ล้านบาท และสามารถทำให้รัฐบาลสามารถเก็บอากรการส่งออกขางได้หลายพันล้านบาทเพิ่มขึ้นตามจำนวนที่ส่งออกไปด้วยเช่นกัน

ในระยะหลังซึ่งการจัดเก็บภาษีส่งออก อาศัยราคาขางประกาศตามพระราชกิจจานุเบกษาเป็นฐานในการประเมิน (คำนวณ) อัตราภาษี ทำให้ความเคลื่อนไหวของราคาดังกล่าวส่งผลกระทบต่ออัตราภาษีค่อนข้างมาก กล่าวคือในขณะที่ราคาประกาศสูงขึ้นจะทำให้อัตราภาษีค่อนข้างมากขึ้น และถ้าหากราคาประกาศลดต่ำลงส่งผลในทางตรงกันข้ามอย่างไรก็ตาม ในแง่ทางปฏิบัติพบว่า ราคาประกาศไม่ค่อยเคลื่อนไหว ตามราคาตลาดโลกมากนัก ดังนั้นในบางขณะราคาประกาศ ถูกกำหนดเอาไว้สูงมาก และผู้ส่งออกคาดว่าราคาประกาศจะกำหนดให้ต่ำลงในโอกาสต่อไปผู้ส่งออกอาจจะชลอการส่งออกในช่วงนั้นโดยการสะสมสต็อกขางไว้เพื่อส่งออกในช่วงต่อไป ซึ่งจะช่วยให้เสียภาษีน้อยลง ในทำนองเดียวกันถ้าราคาประกาศกำหนดไว้ต่ำมาก ๆ และผู้ส่งออกคาดว่าจะถูกกำหนดให้สูงขึ้น ในโอกาสต่อไป ผู้ส่งออกก็จะหาทางหลีกเลี่ยงภาษีโดยการส่งออกในช่วงนั้นให้มากขึ้น^๑ สาเหตุที่ผู้ส่งออกสามารถหลีกเลี่ยงภาษีในลักษณะดังกล่าวได้เกิดจากการประกาศราคาขางตามพระราชกิจจานุเบกษา มีความถี่ในการประกาศค่อนข้างน้อย กล่าวคือในปี พ.ศ. 2481 มีประกาศเพียง 1 ครั้งในปี พ.ศ. 2482 มีการประกาศ 2 ครั้ง และในปัจจุบันการประกาศราคาดังกล่าวทำการประกาศ เพียงเดือนละ 2 ครั้ง โดยประกาศในทุกวันที่ 1 และ 16 ของเดือน

^๑ เทร์น เบอร์แทรนด์ และเอ็ช มีศุข, "ข้อเสนอแนะเพื่อการแก้ไขปรับปรุงวิธีการจัดเก็บอากรการส่งออกขางและเงินส่งเคราะห์ เพื่อการปลูกแทน". วารสารเศรษฐศาสตร์, (มกราคม - เมษายน 2523), หน้า 68

นอกจากอัตราภาษีส่งออกจะถูกประเมิน (คำนวณ) จากราคาขายประกาศตามพระราชกิจจานุเบกษาแล้ว ปัจจัยอื่น ๆ ที่มีอิทธิพลต่ออัตราภาษีได้แก่ ประเภทและชนิดของยางซึ่งจากการสังเกตพบว่าอัตราภาษีส่งออกยางแผ่นรมควันสูงกว่ายางแท่งเล็กน้อย ทั้งนี้เพื่อเป็นการกระตุ้นให้มีการผลิตยางแท่งมากขึ้น นอกจากนี้ระดับของราคาขึ้นต่ำ ซึ่งถือเป็นเกณฑ์ในการประเมินภาษีก็มีส่วนสำคัญอยู่ไม่น้อย การที่รัฐบาลเพิ่มราคาขึ้นต่ำในการประเมินจัดเก็บภาษีให้สูงขึ้นจะส่งผลให้อัตราภาษีที่จัดเก็บลดต่ำลง นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2503 เป็นต้นมาการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเกิดขึ้นสองครั้ง คือในปี พ.ศ. 2513 และ พ.ศ. 2530 โดยเพิ่มราคาขึ้นต่ำในการประเมินจัดเก็บภาษีจาก 5.90 บาท/กิโลกรัม เป็น 5.95 บาท/กิโลกรัม และถ้าหากราคาขายอยู่ในระดับต่ำกว่ากิโลกรัมละ 17.80 บาท ไม่ต้องเสียภาษีราคาขายอยู่ในระดับ กิโลกรัมละ 17.50-20.80 บาท เสียภาษี 10 เปอร์เซ็นต์ ถ้าหากราคาขายอยู่ในระดับกิโลกรัมละ 20.80-25.10 บาท เสียภาษี 20 เปอร์เซ็นต์ และถ้าหากราคาขายอยู่ในระดับกิโลกรัมละ 25.10 บาทขึ้นไป เสียภาษี 30 เปอร์เซ็นต์ เป็นการปรับโครงสร้างภาษียางให้เท่ากับประเทศมาเลเซีย

การประเมินอากรขาออก สำหรับยางจะประเมินจากราคาประกาศของกรมศุลกากรซึ่งจะมีอัตราภาษีอากรแตกต่างกันไปตามชนิดของยาง โดยหลักเกณฑ์การประเมินอากรขาออกที่ประกาศใหม่ครั้งสุดท้าย เมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2530 มีดังนี้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 12 การประเมินอากาศออกของพารา

ราคาประกาศ : บาท/กิโลกรัม

อัตราที่เรียกเก็บ ประเภทของ	ไม่ต้องเสียภาษี อากาศ	ร้อยละ 10	ร้อยละ 20	ร้อยละ 30
ช่างแน่นและช่างท่ง	ไม่เกิน 17.50 บาท	เกิน 17.50-20.80 บาท	เกิน 20.80-25.10 บาท	เกิน 25.10 บาท
ช่างเคพ	ไม่เกิน 14.88 บาท	เกิน 14.88-17.68 บาท	เกิน 17.68-21.34 บาท	เกิน 21.34 บาท
ช่างชั้น	ไม่เกิน 10.50 บาท	เกิน 10.50-12.48 บาท	เกิน 12.48-15.06 บาท	เกิน 15.06 บาท
น้ำช่างสด	ไม่เกิน 6.13 บาท	เกิน 6.13-7.28 บาท	เกิน 7.28-8.79 บาท	เกิน 8.79 บาท
ช่างอื่น ๆ	ไม่เกิน 10.50 บาท	เกิน 10.50-12.48 บาท	เกิน 12.48-15.06 บาท	เกิน 15.06 บาท

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

ส่วนภาษีเงินได้ก็เป็นอีกส่วนหนึ่งที่นอกเหนือจากการเก็บอากรส่งออกทาง
โดยส่วนนี้จะเป็นค่าภาษีที่ให้พ่อค้าขาย หักจากค่าขายทางได้ของเกษตรกรชาวสวนยาง
โดยทำให้เกษตรกรชาวสวนยางที่ไม่ทราบข่าวสารทางราชการได้ดี จะถูกพ่อค้าขาย
หักภาษีเงินได้ส่วนนี้ทุกครั้งทั้งที่บางช่วงเวลา รัฐได้มีการยกเว้นภาษีเงินได้ของ
เกษตรกรชาวสวนยางแล้วก็ตามทำให้เป็นการเสียเปรียบมาก และขายทางได้ราคา
ที่ไม่เป็นธรรมเท่าที่ควร เพราะส่วนหนึ่งเกิดจากการรับทราบข่าวสารของทางราชการ
นั่นเอง และในขณะที่เดียวกันรัฐก็ขาดรายได้ในส่วนที่จะเป็นรายได้ของรัฐโดยตรงด้วย
ทำให้วัตถุประสงค์ที่รัฐได้มีการยกเว้นภาษีเงินได้เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรในช่วงที่
ราคาขายตกต่ำมาก ๆ เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนเกษตรกรชาวสวนยางไม่เป็น
ไปตามเป้าหมายที่วางไว้ ดังนั้นควรที่จะมีเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวกับความรับผิดชอบ
ทางด้านการเก็บภาษีส่วนนี้ เข้าตรวจตราเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้
และให้ผลประโยชน์ได้ตกถึงรัฐได้อย่างมีประสิทธิภาพตามอัตราภาษีเงินได้ 0.75
ค่าธรรมเนียมผ่านด่านศุลกากร ได้กำหนดให้ชำระค่าธรรมเนียมผ่านด่านศุลกากร
เพื่อส่งออกในอัตรา 0.02 บาท/กิโลกรัม ตามกฎกระทรวง ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2511)
ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมยาง พุทธศักราช 2481 ข้อ 25 (9)

1.1.3 การจัดเก็บเงินสงเคราะห์เพื่อการปลุกแทน (Cess)

การจัดเก็บเงินสงเคราะห์เพื่อการปลุกแทน (Cess)
เป็นการเก็บภาษีส่งออกชนิดหนึ่ง ที่รัฐใช้เป็นเครื่องมือ (Policy Instrument)
ชนิดหนึ่ง เพื่อเข้าแทรกแซงทางเศรษฐกิจ โดยในการจัดเก็บเงินสงเคราะห์
ตามมาตรา 5 (1) และ (2) พระราชบัญญัติกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง
พ.ศ. 2503 และ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2530 ซึ่งมีความดังนี้

"มาตรา 5 บุคคลใดส่งยางออกนอกราชอาณาจักรต้องเสียเงินสงเคราะห์
ตามระเบียบและวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง และตามอัตราที่รัฐมนตรีประกาศ

กำหนดเป็นครั้งคราวโดยถือเกณฑ์ข้างแผ่นดินวันเป็นมาตรฐานดังต่อไปนี้

(1) ถ้าราคามาตรฐานข้างแผ่นดินอยู่ในระดับที่ไม่เกินกิโลกรัมละสิบบาทให้กำหนดอัตราเงินสงเคราะห์ ไม่เกินกิโลกรัมละห้าสิบสตางค์

(2) ถ้าราคามาตรฐานข้างแผ่นดินสูงกว่ากิโลกรัมละสิบบาทจะกำหนดอัตราเงินสงเคราะห์ไม่เกินกิโลกรัมละห้าสิบสตางค์ หรือสูงกว่าของราคาที่สูงกว่าสิบบาทนั้นก็ได้ ⁷

ราคาขางมาตรฐานข้างแผ่นดินข้างต้นหมายถึงราคาซื้อขายกันภายในประเทศประกอบด้วยราคาซื้อขายกันในต่างประเทศหรือราคาซื้อขายดีกรมศุลกากรประกาศกำหนดตามกฎหมายว่าด้วยพิกัดอัตราศุลกากรอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือสองอย่างประกอบด้วย

การจัดเก็บเงินสงเคราะห์เพื่อการปลูกแทน ดังกล่าวข้างต้นมีวัตถุประสงค์ที่จะนำรายได้เข้าสมทบในกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง ซึ่งจะนำไปช่วยเหลือหรืออุดหนุน (Grant) แก่เกษตรกรตามโครงการปลูกขางแทนประมาณ 85 เปอร์เซ็นต์ของรายได้ใช้เป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานของสำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยางประมาณ 10 เปอร์เซ็นต์ และส่วนที่เหลือประมาณ 5 เปอร์เซ็นต์ ใช้จ่ายในการศึกษาวิจัยค้นคว้าเกี่ยวกับขาง โดยได้เริ่มดำเนินการจัดเก็บเงินดังกล่าวมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2504 (ตามมาตรา 18)

ในการจัดเก็บเงินสงเคราะห์จากการส่งออกขางเพื่อสมทบกองทุนสงเคราะห์ดังกล่าว มีแนวคิดในการจัดเก็บเช่นเดียวกับภาษีส่งออกขาง กล่าวคือใช้ราคาขางประกาศตามพระราชกิจจานุเบกษา เป็นฐานในการคำนวณอัตราเงินสงเคราะห์ที่จะจัดเก็บ แต่กำหนดราคาขั้นต่ำในการจัดเก็บภาษี เบื้องต้นแตกต่างกันกล่าวคือตามความในมาตรา 5 (1) ระบุไว้ว่าถ้าราคาขางต่ำกว่ากิโลกรัมละ

⁷ ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เรื่องเก็บเงินสงเคราะห์ โดย
มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 25 เมษายน พ.ศ. 2517

10 บาท แล้วจัดเก็บเงินสงเคราะห์ได้ไม่เกินกิโลกรัมละห้าสิบสตางค์ ในขณะที่การจัดเก็บภาษีส่งออกได้กำหนดราคาขั้นต่ำ ในการจัดเก็บภาษีเบื้องต้นไว้เพียงกิโลกรัมละ 5.90 บาท และได้เพิ่มขึ้นเป็นกิโลกรัมละ 5.95 บาท ในปี พ.ศ. 2513

ต่อมาได้มีการปรับปรุงโครงสร้างภาษียางให้เท่าเทียมกับประเทศมาเลเซีย เพื่อรักษาผลประโยชน์ของประเทศชาติเพราะสภาพเศรษฐกิจและสังคม ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปมาก จึงได้กำหนดอัตราภาษีส่งออกยาง เป็นกำหนดราคา ยางอยู่ในระดับต่ำกว่ากิโลกรัมละ 17.50 บาท ไม่ต้องเสียภาษี ถ้าหากราคายาง อยู่ในระดับกิโลกรัมละ 17.50 - 20-80 บาท เสียภาษี 10 เปอร์เซ็นต์ ถ้าหากราคายางอยู่ในระดับกิโลกรัมละ 20.80-25.10 บาท เสียภาษี 20 เปอร์เซ็นต์ และถ้าหากราคายางอยู่ในระดับกิโลกรัมละ 25.10 บาท ขึ้นไป เสียภาษี 30 เปอร์เซ็นต์

จากการที่สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง ได้อาศัยเงิน สงเคราะห์ดังกล่าวดำเนินการให้สงเคราะห์ชาวสวนยาง โดยรัฐบาลได้ช่วยเหลือ สำนักงานบางส่วนในการให้กู้เงินจากธนาคารโลก และงบประมาณแผ่นดินสมทบ ใช้ในการดำเนินการตามแผนเร่งรัดการปลูกแทน ในระหว่าง ปี พ.ศ. 2519-2533^๑

โดยที่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 ระบุว่าหน่วยงาน รัฐวิสาหกิจต้องหาทางช่วยเหลือตนเองด้านการเงินการลงทุน สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง จึงได้ทบทวนการเก็บเงินสงเคราะห์

^๑ ศูนย์วางแผนและติดตาม สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง, แผนวิสาหกิจปีงบประมาณ พ.ศ. 2535-2539, (ธันวาคม 2534), หน้า 19-20

เพื่อกำหนดอัตราเงินสงเคราะห์ให้เพียงพอใช้จ่าย โดยชกเลิกวิธีการเก็บที่กล่าวถึง
ในตอนต้นเป็นดังนี้

(1) ข้างแผ่นดิน และข้างอื่นนอกจากข้างแผ่นดินและน้ำข้าง
เช่น ข้างแท่ง ข้างแคร่ ข้างก้อน เศษข้าง เป็นต้น ต้องเสียเงินสงเคราะห์
ในอัตราภิโกลรัมละ 1 บาท 70 สตางค์

(2) น้ำข้างสดให้ถือเสมือนเป็นข้างแผ่นดินโดยให้ลดน้ำหนัก
ลงร้อยละหกสิบห้าของน้ำหนักของ

(3) น้ำข้างขุ่นหรือน้ำข้างขุ่นผสมสารเคมี ให้ถือเสมือนเป็น
ข้างแผ่นดินโดยให้ลดน้ำหนักลงร้อยละสี่สิบของน้ำหนักของ

มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2531

การใช้วิธีการเก็บเงินสงเคราะห์ที่ได้รับการแก้ไขดังกล่าวแล้ว มีเงินเข้า
กองทุนสงเคราะห์ส่วนข้าง เพิ่มขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับวิธีการเดิม ดังนี้
ตารางที่ 13

ปีงบประมาณ เงินสงเคราะห์รับ (ล้านบาท) เปอร์เซนต์ที่เพิ่มจากปี พ.ศ. 2530

2530	1,050.014	-
2531	1,572.573	49.77
2532	1,751.478	66.81
2533	502.467	-52.15

การเก็บเงินสงเคราะห์ตามวิธีที่ได้แก้ไขนี้ จะทำให้มีเงินสงเคราะห์
เพียงพอที่จะให้การสงเคราะห์ ตลอดจนการบริหารการสงเคราะห์ได้ โดยไม่ต้องพึ่งพา
เงินกู้หรืองบประมาณสทบจากรัฐบาลอีก และจะมีรายได้เพิ่มขึ้นทุกปีประมาณร้อยละ 10

เนื่องจากผลผลิตยางส่งออกเพิ่มขึ้นทุกปี

การเก็บเงินสงเคราะห์ตามอัตราดังกล่าว สามารถดำเนินการได้ถึงเพียงวันที่ 21 ธันวาคม 2532 รัฐบาลให้สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยางงดเก็บเงินสงเคราะห์เพื่อการชดเชยราคาขางมิให้เจ้าของสวนยางเดือดร้อน เนื่องจากราคาขางตกต่ำจนกระทั่งถึงวันที่ 21 กรกฎาคม พ.ศ. 2533 รัฐบาลจึงให้จัดเก็บเงินสงเคราะห์ จากขางแผ่นรมควันส่งออกได้ทั่วโลกล้มเหลวมูลค่า และการประกาศเก็บเงินสงเคราะห์ขึ้นอยู่กับที่รัฐบาลให้ความเห็นชอบเป็นคราว ๆ ไป ตามที่รัฐมนตรีเสนอของอนุมัติ

ต่อมาเมื่อมติคณะรัฐมนตรีเรื่องราคาขางพาราตกต่ำ เมื่อวันที่ 19 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534 โดยข้อ 7 ในกระทรวงการคลังยกเว้นการเก็บภาษีหัก ณ ที่จ่ายร้อยละ 0.75 ให้ชาวสวนยาง กำหนดระยะเวลา 3 เดือน โดยสิ้นสุด วันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2534

หลังจากมีการปฏิวัติระบบการปกครองของรัฐบาล เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534 รัฐบาลที่ได้รับการจัดตั้งขึ้นใหม่ ได้มีการประชุมถึงมาตรการทางการเงินเพื่อสนับสนุนการส่งออกและรับซื้อขางพารา มีการประชุมคณะรัฐมนตรี ได้มีมติให้ยกเลิกมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 19 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534 โดยมติที่ประชุมคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 9 เมษายน พ.ศ. 2534 โดยที่ประชุมยังได้มีการอนุมัติให้กองทุนสงเคราะห์การทำสวนยางดำเนินการ ตามแผนงานปลูกขางแทนปี พ.ศ. 2535-2539 ในวงเงิน 12,226 ล้านบาท ตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เสนอและให้สำนักงานงบประมาณจัดสรรเงินงบประมาณจำนวน 4,339 ล้านบาท ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2535 - 2539 รวมทั้งอนุมัติให้กองทุนสงเคราะห์การทำสวนยางปรับอัตราการเก็บเงินสงเคราะห์จากอัตรา 60 สตางค์ เป็น 90 สตางค์ต่อกิโลกรัมตั้งแต่วันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2534 รวมทั้งให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กำหนดแผนนโยบายและเป้าหมายการปลูกขางระยะยาว ให้กระทรวงอุตสาหกรรมดำเนินการส่งเสริมอุตสาหกรรมที่ใช้ขางเป็นวัตถุดิบ

จากเหตุการณ์ที่สภาพเศรษฐกิจตกต่ำมาตั้งแต่ปลายปี พ.ศ. 2533-2534 จนทำให้ราคาขางพาราที่เคยมีเสถียรภาพราคา 18 บาท/กิโลกรัม นั้น ในปี พ.ศ. 2534 ได้มีราคา 16 บาท/กิโลกรัม นับเป็นราคาที่ตกต่ำมากที่สุด ในระยะหลายปีที่ผ่านมา ทั้งนี้เพราะสถานการณ์เศรษฐกิจโลก และอุตสาหกรรมรถยนต์ของโลกตกต่ำลงซึ่งปัญหานี้เป็นสิ่งที่นอกเหนือความสามารถที่จะแก้ไขได้จนกว่าการฟื้นตัวของเศรษฐกิจโลกจะได้บังเกิดขึ้น อย่างไรก็ตามเป็นที่คาดหมายกันในวงการเศรษฐกิจโลกว่า วัฏจักรแห่งการตกต่ำของราคาขางในครั้งนี้จะเป็นช่วงสุดท้าย หมายความว่า จะไม่ตกต่ำกว่านี้อีก และจะกลับฟื้นตัวขึ้นอีกในช่วงต่อไปซึ่งจะเกิดขึ้น ตั้งแต่ประมาณกลางปีหน้านี้เป็นต้นไป ทางรัฐบาลไทยได้พยายามที่จะหาวิธีการแก้ปัญหาที่ มาตลอดเพื่อที่จะให้เกิดผลดีโดยถาวรแก่ผู้ผลิตมาตรการสำคัญ ที่รัฐใช้เข้าแทรกแซง เพื่อเป็นกลไกก่อให้เกิดความเป็นสุขในสังคมแก่เกษตรกรชาวสวนขางโดย

(1) การงดเว้นเก็บภาษีส่งออกขาง

(2) งดเว้นเก็บภาษีเงินได้หัก ณ ที่จ่ายร้อยละ 0.75 บาทตั้งแต่ วันที่ 21 ธันวาคม พ.ศ. 2532 เป็นต้นมา

(3) เงินสงเคราะห์ปลูกแทนจำนวน 1.70 บาท/กิโลกรัม ก็ได้ ระงับการเก็บตั้งแต่ วันที่ 21 ธันวาคม พ.ศ. 2532 - 20 มีนาคม พ.ศ. 2533 และเริ่มเก็บใหม่เมื่อวันที่ 21 กรกฎาคม พ.ศ. 2533 ในอัตรา 60 สตางค์/กิโลกรัม และเพิ่มเป็น 90 สตางค์ /กิโลกรัม ตั้งแต่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2534 จนถึงขณะนี้ สาเหตุที่ยังคงเงินสงเคราะห์ปลูกแทนไว้ก็เพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระการคลังของ รัฐบาล และให้ชาวสวนมีเงินสำหรับใช้จ่ายใน การโค่นปลูกแทนขางเก่า เพื่อให้ผลผลิตและรายได้สูงขึ้น นโยบายการลดภาษีของรัฐบาลในภาวะที่ราคาขางตกต่ำ และมีขางล้นตลาดขางไม่ออกนั้นเท่าที่ผ่านมาไม่เกิดประโยชน์ต่อชาวสวน เพราะพ่อค้าจะไม่ขอมนำภาษีส่วนนี้คืนจ่ายเป็นราคาขางที่สูงขึ้น ทั้งนี้เพราะพ่อค้า ไม่จำเป็น จะต้องเพิ่มราคาขางก็สามารถซื้อขางได้ในปริมาณที่ไม่จำกัด เพราะไม่ต้องแย่งกันซื้อ เหตุผลอีกประการหนึ่งพ่อค้าไม่ขอมนำภาษีส่วนลด

ไปเพิ่มราคาขาย เพราะไม่มีกฎหมายบังคับพ่อค้าว่าเป็นการผิดกฎหมาย ไม่มีบทลงโทษใด ๆ พวกพ่อค้าจึงถือว่าการลดหย่อนภาษีในระยะนี้เป็นรายได้บังเอิญที่ไม่มีต้นทุนใด ๆ °

เงินสงเคราะห์ที่เก็บได้ในช่วงปี พ.ศ. 2531 มีจำนวน 1,572.6 ล้านบาท ซึ่งต่ำกว่าประมาณการรายรับ-รายจ่ายประมาณ ร้อยละ 6.3 และในปีพ.ศ. 2532 เก็บเงินสงเคราะห์ได้จำนวน 1,751.5 ล้านบาท ซึ่งเกินประมาณการรายรับ-รายจ่าย ร้อยละ 1.2 ทั้งนี้ เพราะว่าได้มีการเก็บในอัตราคงที่ต่อหน่วยน้ำหนักขางส่งออกคือ 1.70 บาท/กิโลกรัม และมีปริมาณขางส่งออกเพิ่มมากขึ้น

สำหรับในปี พ.ศ. 2533 ราคาขางในตลาดโลกตกต่ำลงมากทำให้ชาวสวนขางขายได้ในราคาต่ำ ประมาณ 15-16 บาท/กิโลกรัม รัฐบาลจึงประกาศงดเก็บเงินสงเคราะห์เป็นเวลา 7 เดือน ตั้งแต่วันที่ 21 ธันวาคม พ.ศ. 2532 ตามคำเรียกร้องของชาวสวนขาง และเป็นเหตุให้จำนวนเงินสงเคราะห์ต้องขาดหายไป 1,085 ล้านบาท

จากเหตุดังกล่าวข้างต้น รัฐบาลจึงได้กำหนดอัตราเงินสงเคราะห์เรียกเก็บเสียใหม่เป็น 0.60 บาท/กิโลกรัม ของน้ำหนักขางที่ส่งออก และเรียกเก็บตั้งแต่วันที่ 21 กรกฎาคม พ.ศ. 2533 เป็นต้นไป ซึ่งก็คาดว่าจะเก็บเงินสงเคราะห์ได้ต่ำกว่าประมาณการรายจ่ายประมาณร้อยละ 40-50

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

° สถาบันวิจัยขาง กรมวิชาการเกษตร "สถานการณ์ขางในรอบปี พ.ศ. 2534," ข่าวสถาบันวิจัยขาง, ปีที่ 6, ฉบับที่ 10-11 (พฤศจิกายน - ธันวาคม 2534), หน้า 5-6

ดังนั้นการดำเนินการของรัฐ โดยลดอัตราภาษีเงินได้หัก ณ ที่จ่าย, การลดค่าภาษีอากรขาออกและเงินส่งเคราะห์ส่งออกข้างเหล่านี้มีผลต่อรายได้ของรัฐโดยตรงในการที่จะนำมาบำรุงประเทศ ทั้งนี้จะต้องอาศัยกฎหมายเข้าดำเนินการให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคมการเมือง นั้นเพื่อให้เป็นการรักษาผลประโยชน์ของชาติและต้องดำเนินการแก้ไขกฎหมายทั้งระบบโครงสร้างกฎหมายภาษีอากรด้วย เพราะการดำเนินการดังกล่าวข้างต้นอาจไม่เป็นผลดี รวมทั้งการลดค่าเงินเพื่อรักษาเสถียรภาพของราคาขางพาราภายในประเทศของไทยมิให้ตกต่ำไปตามภาวะราคาในตลาดโลกและการที่ต่างฝ่ายต่างดำเนินการแก้ไขปัญหาของแต่ละประเทศนั้น อาจมีผลกระทบต่อการแข่งขันระหว่างประเทศผู้ผลิตขางพารารุนแรงขึ้นได้ และจากการที่มีการงดเว้นค่าส่งเคราะห์การทำสวนขางทำให้มีผลต่อการส่งเสริมการปลูกแทน ของการดำเนินงานของสำนักงานกองทุนส่งเคราะห์ด้วย จึงทำให้ผลประโยชน์ในทางด้านการปลูกแทนนี้ ทำให้คณะกรรมการส่งเคราะห์การทำสวนขางได้มีประกาศสำนักงานกองทุนส่งเคราะห์การทำสวนขาง เรื่องชะลอการอนุมัติให้การส่งเคราะห์รุ่นปี พ.ศ. 2533¹⁰ มีความว่า "ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 19 ธันวาคม พ.ศ. 2532 ให้ยกเว้นเก็บเข้ากองทุนส่งเคราะห์การทำสวนขาง (เงินส่งเคราะห์) ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ใช้อำนาจตามมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติกองทุนส่งเคราะห์การทำสวนขางประกาศงดเก็บเงินส่งเคราะห์เป็น 2 ระยะ คือระยะแรกตั้งแต่วันที่ 21 ธันวาคม พ.ศ. 2532 ถึงวันที่ 20 มีนาคม พ.ศ. 2533 ระยะที่ 2 ตั้งแต่วันที่ 21 มีนาคม พ.ศ. 2533 ถึงวันที่ 20 พฤษภาคม พ.ศ. 2533

จากการงดเก็บเงินส่งเคราะห์ดังกล่าว จะทำให้ขาดเงินส่งเคราะห์ไปประมาณ 775 ล้านบาท สำนักงานกองทุนส่งเคราะห์การทำสวนขาง จำเป็นต้องรอกการจัดสรรเงินจากรัฐบาลซึ่งขณะนี้กำลังอยู่ระหว่างการพิจารณาของ

¹⁰ ประกาศ ณ วันที่ 10 เมษายน พ.ศ. 2533

ดังนั้นการดำเนินการของรัฐ โดยลดอัตราภาษีเงินได้หัก ณ. ที่จ่าย, การลดค่าภาษีอากรขาออกและเงินส่งเคราะห์ส่งออกข้างเหล่านี้มีผลต่อรายได้ของรัฐโดยตรงในการที่จะนำมาบำรุงประเทศ ทั้งนี้จะต้องอาศัยกฎหมายเข้าดำเนินการให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคมการเมือง นั้นเพื่อให้เป็นการรักษาผลประโยชน์ของชาติและต้องดำเนินการแก้ไขกฎหมายทั้งระบบโครงสร้างกฎหมายภาษีอากรด้วย เพราะการดำเนินการดังกล่าวข้างต้นอาจไม่เป็นผลดี รวมทั้งการลดค่าเงินเพื่อรักษาเสถียรภาพของราคาขางพาราภายในประเทศของไทยมิให้ตกต่ำไปตามภาวะราคาในตลาดโลกและการที่ต่างฝ่ายต่างดำเนินการแก้ไขปัญหาของแต่ละประเทศนั้น อาจมีผลกระทบต่อการแข่งขันระหว่างประเทศผู้ผลิตขางพารารุนแรงขึ้นได้ และจากการที่มีการงดเว้นค่าส่งเคราะห์การทำสวนขางทำให้มีผลต่อการส่งเสริมการปลูกแทน ของการดำเนินงานของสำนักงานกองทุนส่งเคราะห์ด้วย จึงทำให้ผลประโยชน์ในทางด้านการปลูกแทนนี้ ทำให้คณะกรรมการส่งเคราะห์การทำสวนขางได้มีประกาศสำนักงานกองทุนส่งเคราะห์การทำสวนขาง เรื่องชะลอการอนุมัติให้การส่งเคราะห์รุ่นปี พ.ศ. 2533¹⁰ มีความว่า "ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 19 ธันวาคม พ.ศ. 2532 ให้ยกเว้นเก็บเข้ากองทุนส่งเคราะห์การทำสวนขาง (เงินส่งเคราะห์) ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้อำนาจตามมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติกองทุนส่งเคราะห์การทำสวนขางประกาศงดเก็บเงินส่งเคราะห์เป็น 2 ระยะ คือระยะแรกตั้งแต่วันที่ 21 ธันวาคม พ.ศ. 2532 ถึงวันที่ 20 มีนาคม พ.ศ. 2533 ระยะที่ 2 ตั้งแต่วันที่ 21 มีนาคม พ.ศ. 2533 ถึงวันที่ 20 พฤษภาคม พ.ศ. 2533

จากการงดเก็บเงินส่งเคราะห์ดังกล่าว จะทำให้ขาดเงินส่งเคราะห์ไปประมาณ 775 ล้านบาท สำนักงานกองทุนส่งเคราะห์การทำสวนขาง จำเป็นต้องรอกการจัดสรรเงินจากรัฐบาลซึ่งขณะนี้กำลังอยู่ระหว่างการพิจารณาของ

¹⁰ ประกาศ ณ วันที่ 10 เมษายน พ.ศ. 2533

สำนักงานประมาณ ในขณะที่จึงยังไม่สามารถอนุมัติให้การสงเคราะห์ตามเป้าหมาย
โครงการเงินกู้ซึ่งมีข้อตกลงกับธนาคารโลกและบริษัทในเครือจักรภพอังกฤษไว้ต่อไปได้
และเพื่อป้องกันมิให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าของส่วนผู้ยื่นขอรับการสงเคราะห์
ที่ได้มีข้อตกลงกับบุคคลภายนอกเช่น ทำสัญญาขายต้นยางพาราและอื่น ๆ ไว้แล้ว
คณะกรรมการสงเคราะห์การทำสวนยางจึงมีมติให้ผู้ยื่นขอรับการสงเคราะห์
ดังกล่าวข้างต้นยื่นขออนุญาตโค่นต้นยางก่อนได้รับอนุญาต
ได้โดยสำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง จะส่งเจ้าหน้าที่ออกตรวจสอบ
ความถูกต้องของสภาพสวนยาง ซึ่งการอนุญาตให้โค่นต้นยางก่อนได้รับอนุญาตนี้
สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยางจะอนุญาตโดยมีเงื่อนไขว่า หากสวนยาง
ดังกล่าวไม่ได้รับอนุมัติให้การสงเคราะห์ ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลประการใด เจ้าของสวนยาง
จะเรียกร้องค่าเสียหายไม่ว่ากรณีใด ๆ จากสำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง
ไม่ได้

เจ้าของส่วนผู้ยื่นขอรับการสงเคราะห์ไว้ หากประสงค์จะโค่นต้นยาง
ก่อนได้รับอนุมัติให้ยื่นขออนุญาตได้ที่สำนักงานสงเคราะห์ยางอำเภอที่สวนยางตั้งอยู่
ได้ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

จะเห็นว่าการชะลอการอนุมัติให้การสงเคราะห์รุ่นปี พ.ศ. 2533 เป็น
ผลกระทบจากการที่รัฐมนตรีมอบหมายให้สำนักงานสงเคราะห์การทำสวนยาง ทำให้มีผลกระทบ
ต่อเกษตรกรชาวสวนโดยตรงด้วยประการหนึ่ง

2. ผลกระทบของกฎหมายที่มีต่อระบบการค้ายางและผู้ประกอบการที่มีผลโดยตรง
และในทางอ้อมต่อเกษตรกรของชาวสวนยาง

ในพระราชบัญญัติควบคุมยาง พุทธศักราช 2481 ได้กล่าวถึงเกี่ยวกับ
การค้ายาง ว่าผู้ค้ายาง หมายถึง ผู้ที่ได้รับใบอนุญาตให้ทำการค้ายาง (ตามมาตรา
4(15)) จะเห็นได้ว่า การค้ายางนี้ ต้องอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานของรัฐ
เพราะวัตถุประสงค์ที่รัฐเข้ามาแทรกแซงก็เพื่อให้การค้าเน้นการควบคุมยางให้มี
ประสิทธิภาพมากที่สุด จึงต้องให้ผู้ค้ายางมาขอใบอนุญาตจากเจ้าพนักงาน

ซึ่งในปัจจุบันรัฐได้มีการกำหนดว่า ผู้ค้าขางที่มีขางครอบครองจำนวนตั้งแต่ 1,200 กิโลกรัมขึ้นไป ต้องยื่นคำขอรับใบอนุญาตมีขางในครอบครองตามแบบขาง 15 ทำขกกฎกระทรวงนี้ต่อเจ้าพนักงานประจำท้องที่พร้อมค่าธรรมเนียม

เมื่อเจ้าพนักงานประจำท้องที่ได้ตรวจถูกต้องแล้ว ให้ออกใบอนุญาตมีขางไว้ในครอบครองตามแบบขาง 16 ทำขกกฎกระทรวงนี้ (ตามกฎกระทรวง ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2511) ข้อ13 ซึ่งจะเห็นได้ว่าเกือบทุกชั้นตอนผู้ค้าขางหรือผู้ประกอบการค้าขางจะต้องขอใบอนุญาตจากเจ้าพนักงาน โดยรัฐเข้าแทรกแซงทุกชั้นตอน เพื่อทราบปริมาณที่มีขางครอบครอง และมีการจำหน่ายกันมากน้อยเพียงใดในแต่ละเดือน เพื่อเก็บรวบรวมสถิติขางและเป็นการคาดการณ์ผลผลิตในอนาคตได้อย่างแม่นยำ เพื่อกำหนดการวางแผนพัฒนาขางต่อไป เพราะการทราบสถิติขางจะเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการวางแผน

เพราะขางเป็นไม้ยืนต้น การให้ผลผลิตจะเริ่มประมาณเมื่อปลูก 5 ปี ขึ้นไปแล้ว ดังนั้นการคาดการณ์ต้องใช้ข้อมูลที่ใกล้เคียงความจริงมากที่สุด การที่กฎหมายควบคุมขางนี้ได้มีบัญญัติใช้มาเป็นเวลากว่า 50 ปี ทำให้บทบัญญัติและเจตนารมณ์เดิมในขณะที่ออกกฎหมาย กับในเวลาปัจจุบันมีสภาพเศรษฐกิจและสังคมแตกต่างกันไปมาก ซึ่งเดิมเน้นการควบคุมจำกัดขางให้เป็นไปตามโควตาทำขางในช่วงที่ไทยเป็นภาคีตามข้อตกลงจำกัดขาง ตั้งแต่พุทธศักราช 2477 และเมื่อต่อสัญญามาถึงปีพุทธศักราช 2481 ไทยก็ได้บัญญัติกฎหมายควบคุมขางนี้เข้ามารับรองกับข้อตกลงที่ประเทศไทยเข้ามาเป็นสมาชิกในขณะนั้น

อย่างไรก็ตาม เมื่อสภาพเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองได้เปลี่ยนแปลงไป ประเทศไทยจะใช้วิธีออกกฎกระทรวงมาแก้ไข ในบทบัญญัติของกฎหมาย ให้มีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้เข้ากับสภาพ เศรษฐกิจ สังคม และการเมืองในขณะนั้นก็ตาม ก็ยังทำให้การดำเนินการทางกฎหมาย ไม่เป็นไปตามระบบโครงสร้างทั้งหมด

ทำให้การแก้ไขระเบียบ กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ซึ่งเป็นไปในลักษณะ "ปะผุ"¹¹ เพื่อให้รอดพ้นจากวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้าเท่านั้น ทำให้ปัญหาที่แท้จริงมิได้รับการแก้ไขอย่างตรงจุดและให้จบสิ้นโดยเด็ดขาดแต่ประการใด

เนื่องจากราคาขางภายในประเทศมีความสัมพันธ์กับราคาในตลาดโลกค่อนข้างมากโดยเฉพาะราคาในตลาดสิงคโปร์และมาเลเซีย ซึ่งราคาในตลาดดังกล่าวเปลี่ยนแปลงเคลื่อนไหวอยู่ตลอด 24 ชั่วโมง ดังนั้นราคาขางในประเทศจึงผันผวนตามไปด้วย นอกจากนี้การเก็บภาษีส่งออกขางของกรมศุลกากรซึ่งผูกพันกับราคาส่งออกประกาศนื้อสครั้ง และผู้ส่งออกก็ไม่ทราบว่าราคาประเมินที่จะประกาศจะมีอัตราเท่าใด การค้าขางจึงต้องเสี่ยงต่อความผันผวนของราคาและความไม่แน่นอนของภาษีส่งออกกรณีของการเสี่ยงนี้ ส่งผลให้ราคาขางพาราภายในประเทศถูกกดต่ำลง เพื่อการผลักราคาการเสี่ยค่าธรรมเนียมและความเสี่ยงของราคาขางที่พลิกกันเป็นทอด ๆ มาข้างหลัง (Backward Shifting) ซึ่งก็จะตกแก่เกษตรกรชาวสวนขางเป็นผู้รับภาระในที่สุด¹²

แม้รัฐบาลมิได้เข้าควบคุมการค้าขางมากนัก เนื่องจากอยู่ในระบบทุนเสรีนิยมและรัฐก็มิได้เข้าแทรกแซงการค้าขางตามอำนาจของกฎหมายให้อำนาจไว้ทุกขั้นตอน และเนื่องจากการส่งออกขางมีบริษัทรายใหญ่อยู่เพียงไม่กี่ราย โดยเฉพาะบริษัทขางไทยปักษ์ใต้และบริษัทช่วยช่วนนั้นครองตลาดมากถึงครึ่งหนึ่ง

¹¹ บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, ความจำเป็นรีบด่วนในการปรับปรุงกฎหมาย เพื่อการพัฒนาเอกสารการปรับปรุงกฎหมายเพื่อการพัฒนา ชุดที่ 7 มกราคม 2530, (กรุงเทพฯ : สมาคมสังคมศาสตร์, 2530), หน้า 3

¹² Yongyudh Amatayakul and Somsak Wongpanyathaworn, "Rubber" in Background Information on Agricultural Marketing in Thailand for the U.S. Presidential Agricultural Mission to Thailand, ed. Virabongsa Ramangkula, 1982, P4 (Mimcographed.)

ของการส่งออกทั้งหมดและการส่งออกข้างแท่งนั้นบริษัทของไทยปักษ์ใต้มีส่วนการตลาดร้อยละ 96 ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าตลาดข้างของไทยมีลักษณะของการผูกขาดโดยลักษณะ เช่นนี้มีผลต่อประสิทธิภาพการตลาดข้างและจะส่งผลต่อเกษตรกรชาวสวนข้างโดยตรงและโดยทางอ้อม ถ้าบริษัทเหล่านี้ได้มีการเปลี่ยนแปลงนโยบายการส่งออกข้างทำให้ผลผลิตภายในประเทศขายไม่ได้ เพราะพ่อค้าคนกลางในระดับท้องถิ่นหรือในเมืองจะต้องคูนโยบายของบริษัทส่งออกข้างด้วยว่า จะรับซื้อข้างเพื่อส่งออกมาน้อยเพียงใด เพราะบริษัทส่งออกข้างเหล่านี้ไม่มีสวนข้างเองเหมือนพ่อค้าข้างในประเทศมาเลเซียที่พ่อค้าผู้ส่งออกข้างมีส่วนข้างของตนเอง ดังนั้นเกษตรกรซึ่งเป็นหน่วยสุดท้ายจะได้รับผลกระทบจากบริษัทส่งออกข้างในการที่เปลี่ยนแปลงนโยบายการส่งออกข้างอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

เหตุที่เกษตรกรชาวสวนข้างพาราของไทยร้อยละ 95 ทำสวนข้างขนาดเล็กมีปริมาณการขายเป็นเพียงรายย่อย ขาดอำนาจต่อรองทางการตลาดและมักขายสินค้าได้ราคาต่ำแม้ว่าจะมีการรวมกลุ่มขายข้างก็ดี การดำเนินการเป็นผลสำเร็จเพียงร้อยละ 15 หรือการรวมกลุ่มนี้อาจกล่าวได้ว่า ยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร นอกจากจะเป็นการทำงานซ้ำซ้อนของหน่วยงานของราชการต่าง ๆ แล้วเกษตรกรชาวสวนข้างที่รวมตัวกันบางกลุ่ม ยังมีได้ร่วมมือกันอย่างจริงจังส่งผลให้อำนาจต่อรองเพื่อรักษาผลประโยชน์ของตนลดน้อยลงและตามกฎหมายควบคุมข้างก็มีได้บัญญัติถึงในเรื่องนี้แต่ประการใดด้วย ทำให้การรวมตัวของเกษตรกรต้องอาศัยอำนาจตามกฎหมายอื่น ๆ ทำให้งานรับผิดชอบทางด้านนี้แตกแยกไปอยู่ในความรับผิดชอบหน่วยงานอื่น ๆ ด้วย ทำให้การประสานงานไม่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมต่อการรวมตัวของเกษตรกรชาวสวนข้างอย่างแท้จริง

การจัดชั้นมาตรฐานข้างยกเว้นข้างแท่งยังไม่แน่นอน เนื่องจากใช้สายตาและประสบการณ์พิจารณาคัดเกรดข้าง นอกจากนี้ความแตกต่างของราคาข้างชนิดดี เช่นระหว่างข้างแผ่นรมควันชั้น 1 และกับชั้น 2 จะน้อยกว่าความแตกต่างระหว่างราคาข้างที่มีคุณภาพต่ำกว่า ลักษณะเช่นนี้จึงไม่จูงใจให้มีการปรับปรุงคุณภาพข้าง

ให้สูงขึ้น เนื่องจากรายได้ไม่คุ้มกับค่าใช้จ่ายในการปรับปรุงเมื่อไม่มีการจัดชั้นคุณภาพมาตรฐานของช่างที่ชัดเจนเช่นนี้จึงมักเกิดปัญหาโต้แย้งกันระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย ทั้งในประเทศและต่างประเทศ จากการศึกษาควบคุมช่างฉบับนี้ไม่ได้มีการบัญญัติถึงการแยกประเภทช่าง และชั้นช่าง ทำให้เกิดความแตกต่างในทางปฏิบัติอย่างมาก เพราะแต่เดิมตอนพุทธศักราช 2481 นั้น ช่างยังไม่มี การจัดแยกชั้น ประเภทอย่างชัดเจน และคุณภาพของช่างก็กลายเป็นปัญหาสำคัญในปัจจุบันอย่างมาก ประกอบกับตลาดช่างของไทยต้องพึ่งตลาดต่างประเทศ ดังนั้นการที่เกษตรกรชาวสวนยางผลิตยางคุณภาพต่ำออกมาอาจจะไม่มีประเทศรับซื้อได้ เพราะตลาดต่างประเทศเน้นคุณภาพเป็นหลักและกลายมาเป็นข้ออ้างกีดกันทางการค้ามากขึ้นซึ่งเปลี่ยนรูปแบบการกีดกันการค้าทางภาษี มาเป็นคุณภาพสินค้าแทนในปัจจุบัน และจะเป็นตัวส่งผลกระทบต่อเกษตรกรชาวสวนยางในระยะยาวต่อไปในอนาคตก็ได้ ซึ่งพระราชบัญญัติควบคุมช่างพุทธศักราช 2481 ไม่ได้มีการควบคุมเรื่องคุณภาพช่าง และประเภทของช่างอย่างชัดเจนและการกำหนดคุณภาพช่างก็ไม่มี การพูดถึง ทำให้เกษตรกรชาวสวนยางที่ผลิตยางมาอาจได้รับผลกระทบจากการที่ตลาดต้องการยางคุณภาพสูงได้ทั้งโดยตรงและโดยอ้อมด้วย ดังนั้นควรมีการพิจารณาเกี่ยวกับการควบคุมมาตรฐาน และการบรรจุหีบห่อช่าง ที่มีการส่งออกช่าง เพื่อเป็นการสร้างความเชื่อถือแก่ผู้ค้าต่างประเทศ จะได้ทำให้ผลผลิตยางจำหน่ายได้มากขึ้น และจะส่งผลไปถึงเกษตรกรชาวสวนยางที่มีพ่อค้ามารับซื้อมากขึ้น เพื่อส่งต่อต่างประเทศนั่นเอง

การกำหนดค่าส่งเคราะห์ช่างแก่ เพื่อเก็บเข้ากองทุนสงเคราะห์การทำสวนยางตามพระราชบัญญัติกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง พุทธศักราช 2503 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2530 นั้น ทำให้เกิดเป็นภาระแก่ผู้ประกอบการช่างในการคำนวณต้นทุนของการดำเนินกิจการช่างรวมเข้าไปด้วย และจากนโยบายของการเก็บเงินส่งเคราะห์เข้ากองทุนสงเคราะห์มีอัตรา 1.70 บาท นั้นทำให้มีอัตราค่อนข้างสูง และก่อให้เกิดปัญหาในการที่พ่อค้าหรือผู้ประกอบการช่าง ผลักภาระให้เกษตรกรชาวสวนยาง ที่นำผลผลิตยางมาขายถูกกดราคาให้ต่ำลง

โดยพ่อค้าจะได้หักภาษีส่วนนี้ออก เพื่อให้การคุ้มต้นทุนในการค้าขายและประกอบการ
 ทำส่วนขายและผู้ประกอบการขางนั้นเอง เป็นการที่กฎหมายควบคุมขางฉบับนี้ และ
 กฎหมายนกองทุนสงเคราะห์การทำสวนขาง ไม่สามารถวางกลไกเพื่อป้องกันปัญหา
 ขางตันได้ เพราะมิได้คำนึงถึงเหตุดังกล่าวของผู้ค้าขาง และผู้ประกอบการขาง
 ทั้งแนวทางในการเพิ่มอำนาจของเจ้าพนักงานตรวจสอบนั้นก็ไม่มีกฎหมายให้อำนาจ
 ได้โดยตรงตามกฎหมายที่กล่าวมานี้

ดังนั้นผลกระทบของกฎหมายที่มีต่อระบบการค้าขางและผู้ประกอบการที่มี
 ผลโดยตรงและในทางอ้อมต่อเกษตรกรชาวสวนขางนั้น จะเห็นว่า
 พระราชบัญญัติควบคุมขางนี้ ยังกำหนดขั้นตอนการค้าขางแบบเดิมอยู่มิได้ยกเลิกไป
 แต่อย่างใด เช่น เรื่องโควตาทำขาง ซึ่งในปัจจุบันนี้ก็ได้มีการยกเลิกโควตาทำขาง
 ไปตั้งนานแล้ว แต่กฎหมายที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนี้ยังบัญญัติไว้มิได้มีการแก้ไขกฎหมาย
 แต่อย่างใด และซึ่งปัจจุบันการพลวัตของระบบการค้าขางนั้นมีอยู่ตลอดเวลา ทำให้
 กฎหมายควบคุมขางนี้ควรจะได้มีการพิจารณาปรับปรุงโครงสร้างทั้งหมดเพื่อเตรียมรับ
 กับสถานการณ์ที่ประเทศไทยเป็นผู้ผลิตอันดับหนึ่งของโลก และมีอัตราการขยายการผลิต
 ที่สูงสุดด้วย เพื่อการวางแผนระยะยาวในการป้องกันผลผลิตล้นตลาดได้อย่างถาวร
 และการจัดตลาดกลางขางก็ได้ช่วยเกษตรกรชาวสวนขางด้วยในการดำเนินการของรัฐ
 เพื่อเป็นการลดพ่อค้าคนกลาง และจัดให้ผู้ผลิตกับพ่อค้าขางพบปะได้โดยตรงขึ้น
 โดยรัฐจัดกลไกทางด้านการตลาดเพื่อลดขั้นตอนการเอาเปรียบของพ่อค้าคนกลาง
 เพื่อให้เกษตรกรชาวสวนขางได้ตกลงขายผลผลิตได้ราคาดีขึ้น แต่ก็ไม่มีกฎหมายบัญญัติ
 ให้มีตลาดกลางโดยตรง แต่เป็นเพียงนโยบายของรัฐอย่างหนึ่งเท่านั้น ทำให้ไม่
 สามารถคาดเดาได้ว่าอนาคตจะเป็นประการใด

3. ผลกระทบของกฎหมายไทยต่อการรวมตัวของเกษตรกรชาวสวนขาง

ในการที่กฎหมายเกี่ยวกับขางทั้งพระราชบัญญัติควบคุมขาง
 พุทธศักราช 2481 และ พระราชบัญญัติกองทุนสงเคราะห์การทำสวนขาง

พุทธศักราช 2503 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พุทธศักราช 2530 ไม่ได้มีการบัญญัติเกี่ยวกับให้มีการรวมกลุ่มของเกษตรกรชาวสวนยาง ส่วนมากกฎหมายทั้งสองฉบับดังกล่าวจะเน้นการควบคุมตัวบุคคลเป็นหลัก กับพื้นที่ปลูกยางทั้งเจ้าของสวนยางขนาดใหญ่ และขนาดเล็กแต่ไม่มีการ บัญญัติเกี่ยวกับการรวมกลุ่มเพื่อจัดตั้งขึ้นเป็นสมาคมหรือ สมาพันธ์ชาวสวนยางโดยตรงเพราะสภาพเศรษฐกิจในช่วงนั้น ๆ เกี่ยวกับการเรียกร้องสิทธิเสรีภาพทางการเมืองค่อนข้างมาก ทำให้รัฐไม่ได้เข้ามาแทรกแซงเพื่อให้เกษตรกรชาวสวนยางรวมตัวกันแต่มุ่งไปทางด้านการศึกษาเพื่อการปกครองเป็นหลักมากกว่า เพื่อตัดปัญหาที่เกษตรกรชาวสวนยางรวมตัวเพื่อเรียกร้องต่อรัฐในภายหลังได้

เมื่อเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจเกี่ยวกับราคายางภายหลัง ดังนั้นโดยหลักการรวมตัวของเกษตรกรชาวสวนยางจะเป็นการรวมตัวเพื่อผลทางการตลาดมากกว่า กล่าวคือ เกษตรกรรวมกลุ่มขายยางโดยที่ชาวสวนยางผู้ผลิตยางหลาย ๆ คนนำยางแผ่นที่ตนผลิตขึ้นนั้นมารวมกันเพื่อให้ได้ปริมาณที่มากขึ้นสามารถแยกชั้นยางที่ดี ออกจากชั้นแล้ว ได้ปริมาณที่มากพอ เพื่อขายให้พ่อค้าได้ในราคาที่ต่างกัน จากการกำหนดราคาขายในประเทศไทยขึ้นอยู่กับพ่อค้ายางระดับต่าง ๆ อาทิเช่น พ่อค้าส่งออก และพ่อค้าคนกลาง โดยเฉพาะพ่อค้าคนกลางจะมีผลกระทบต่อรายได้ของชาวสวนโดยตรงเพราะเป็นผู้ที่รับซื้อยางจากเจ้าของสวน มีเจ้าของสวนจำนวนน้อยรายเท่านั้นที่ขายยางให้พ่อค้าส่งออกโดยตรงผลกระทบต่อราคานอกการรวมกลุ่มขายยางแล้ว ยังประกอบขึ้นด้วยปัจจัยอื่นเช่น สภาพสังคมสภาพท้องที่ในแต่ละจังหวัดปริมาณ และคุณภาพยางที่ผลิตได้ และปริมาณพ่อค้าในระดับต่าง ๆ จึงเป็นเหตุให้ราคาขายในกลุ่มและนอกกลุ่มแตกต่างกันไปตามเงื่อนไขที่เป็นองค์ประกอบนั้น ๆ

1. ความเป็นมาของการรวมกลุ่มชาชยาง (Group Marketing Orgnaization)¹³

เนื่องจากยางแผ่นส่วนใหญ่ที่ชาวสวนขนาดเล็กผลิตขึ้นมานั้นมีคุณภาพต่ำ และมีสิ่งสกปรกเจือปนอยู่มาก เมื่อนำมารมควันก็จะได้ยางแผ่นรมควันชั้น 5 หรือต่ำกว่าซึ่งทำให้ไม่ได้ราคาดีเท่าที่ควร กองวิชาการเกษตรจึงได้พยายามหาแนวทางที่จะปรับปรุงคุณภาพยางให้ดีขึ้น เราสามารถแบ่งระยะเวลาและแนวทางแก้ไขของกองการยางได้เป็น 2 ขั้นตอนดังนี้

1.1) พุทธศักราช 2501 - 2507 = การจัดตั้งกลุ่มความร่วมมือผลิตยาง (Group Production Cooperative - GPC)

กองการยางได้จัดสรรงบประมาณมาจัดสร้างโรงงานทำยางแผ่นสำหรับเจ้าของสวนยางขนาดเล็กขึ้นตามหมู่บ้านต่าง ๆ ในหลายจังหวัดโดยจัดสรรสิ่งต่อไปนี้เพื่อให้ชาวสวนมาร่วมกันผลิตยางที่มีคุณภาพดีขึ้น :

- สร้างโรงทำยางแผ่น
- ชุบน้ำมันดีเซลเครื่องสูบน้ำ
- จัดหาวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ เช่นที่กรองน้ำยาง ตะก และเครื่องรีดยาง
- จัดเจ้าหน้าที่คอยให้คำแนะนำและให้ผู้ใช้โรงงาน

จัดคณะกรรมการขึ้นมาบริการโดยเลือกมาจากชาวสวน

ในระยะแรก GPC นี้ก็ดำเนินไปด้วยดี มีเจ้าของสวนที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียงกับโรงงาน GPC นำน้ำยางที่กรีดได้มาทำยางแผ่นที่โรงงานแต่ต่อมาไม่นานจำนวนเจ้าของสวนยางที่มาใช้โรงงานนี้ก็ลดน้อยลงตามลำดับจนในที่สุดทางการก็ต้องเลิกล้มกิจการนี้ไปในปี พ.ศ. 2507 เหตุสำคัญที่ทำให้ล้มเหลวมีดังนี้

¹³ ปราณี ทินกร , "การศึกษาระบบการตลาดยางธรรมชาติในประเทศไทยและหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง" (สิงหาคม 2523), หน้า 58

ก) เจ้าของสวนยางต่าง ๆ มักจะมีวัตถุประสงค์ต่าง ๆ อยู่แล้ว และมีโรงงานทำสวนยางอยู่ในบริเวณหรือใกล้กับที่พักอาศัย ถ้าต้องนำน้ำยางจากสวนตน มาทำยางแผ่นรวมกันที่โรงงาน GPC ก็จะต้องเสียเวลาเดินทาง และขาดสมาชิกในครอบครัวมาช่วยเหลือ เพราะต้องแบ่งแรงงานนี้ไว้สำหรับ ประกอบอาหารที่บ้าน ถ้าชาวสวนรู้วิธีจากเจ้าหน้าที่สักครั้ง 2 ครั้ง ก็พอเพียงแล้ว จึงไม่มีสิ่งจูงใจ ให้มาทำยางแผ่นที่โรงงานร่วมกัน

ข) ถึงแม้ว่าชาวสวนจะผลิตยางที่มีคุณภาพดีขึ้นในการมี GPC แต่เนื่องจากแต่ละคนนำสินค้าไปขายเองต่อพ่อค้า จึงไม่มีอำนาจในการต่อรองและ ขายไม่ได้ราคาดีเท่าที่ควรทำให้ไม่มี Incentive ในการผลิตยางที่มีคุณภาพดีขึ้น

ค) การใช้วัตถุประสงค์ต่าง ๆ ไม่ค่อยมีการระมัดระวัง ขาดการเก็บรักษาและการขัดล้างทำความสะอาด เป็นเหตุให้ชำรุดเสียหาย ขาดเงิน ช่อมบ่ารุงและเกิดปัญหาในด้านการบริหาร ทำให้ชาวสวนยางที่มาใช้บริการค่อย ๆ ลดลงเพราะขาดความสะดวก

1.2 พ.ศ. 2510 - ปัจจุบัน

ถึงแม้ว่า GPC จะล้มเหลว แต่กองการยางก็ยังคงเห็นความสำคัญ และความจำเป็นในการที่จะต้องปรับปรุงคุณภาพยางให้ได้มาตรฐานให้ศูนย์วิจัยการยาง (ซึ่งตั้งขึ้นใน พ.ศ. 2508) วางแผนงานปรับปรุงคุณภาพยางขึ้นใน พ.ศ. 2510 โดยจัดตั้งสำนักงานพัฒนายางขึ้น ซึ่งมีหน้าที่ค้นคว้าทดลองในเรื่องที่เกี่ยวกับการปรับปรุงคุณภาพยางในครั้งนี งานพัฒนายางเห็นและเน้นความสำคัญในเรื่อง การมีอำนาจต่อรองกับพ่อค้า เพราะว่ารากที่สะท้อนถึงคุณภาพยางนั้นเป็นสิ่งจูงใจ Incentive ให้ชาวสวนยางปรับปรุงคุณภาพยางของตนให้ดีขึ้น ดังนั้นจึงมีการจัดตั้ง "การรวมกลุ่มชาวสวนยาง" ขึ้นในหมู่ชาวสวนที่มีการรวมกลุ่มชาวสวนกันนี้ ชาวสวนแต่ละคน จะทำยางแผ่นที่สวนของตน โดยที่ศูนย์วิจัยจะส่งเจ้าหน้าที่ไปแนะนำส่งเสริมและสาธิต เพื่อให้เจ้าของสวนยางรู้วิธีทำยางแผ่นขึ้นดี โดยที่วัตถุประสงค์ต่าง ๆ

เป็นของชาวสวนตัวเองแต่จะได้รับการแนะนำให้ปรับปรุงการใช้อุปกรณ์ให้ถูกต้องตามหลักเพื่อให้ได้ยางแผ่นที่สะอาดและคุณภาพดี แล้วชาวสวนแต่ละคนก็นำยางแผ่นที่ตนผลิตมารวมกันตามที่ได้กำหนดนัดหมายกันไว้ เช่น ทุก ๆ 7 วัน เป็นต้น การทำเช่นนี้ทำให้ได้ยางแผ่นที่มีคุณภาพดีจากหลาย ๆ สวนมาขายพร้อมกัน ณ ที่เดียวกันในวันเดียวกันและมีปริมาณมากขึ้น ซึ่งสร้างอำนาจต่อรองให้กับชาวสวน โดยในระยะแรกเริ่มจะมีเจ้าหน้าที่คอยทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงของกลุ่ม โดยการไปสืบราคาจากพ่อค้าหลาย ๆ คน หรือจัดหาพ่อค้าให้หาประมาณราคาขาย ณ จุดที่ขาย โดยจะมีการคัดขายตามชั้น มีการประมาณการคิดราคาและการคิดบัญชีให้และคอย ๆ ฝึกให้ชาวสวนเข้ามาทำการบริหารกลุ่มเองในรูปของคณะกรรมการ ซึ่งในการดำเนินการของสถาบันวิจัยยางและสำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง ได้มีการจัดตั้งตลาดกลางยางขึ้นในปัจจุบันเพื่อเป็นสื่อกลางระหว่างชาวสวนยางกับพ่อค้ายางหรือผู้ประกอบการโดยตรง โดยเป็นการให้ความช่วยเหลือของรัฐเข้าจัดระบบตลาดการยางก่อน เพื่อเป็นแนวทางในการที่จะพัฒนาระบบการบริหารตลาดกลางยางต่อไปในอนาคต

สำหรับกลุ่มชาวสวนที่รวมกันขายยางแต่ละกลุ่มนั้น จะมีสมาชิกตั้งแต่ 5 คนขึ้นไป และดำเนินการขายยางเป็นงวด ๆ งวดละตั้งแต่ 500 กิโลกรัมขึ้นไป และจะขายทุก ๆ 5 วัน 7 วัน 15 วันหรือ 1 เดือน ต่อครั้ง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปริมาณยางที่ผลิตได้ของแต่ละกลุ่ม และความต้องการของสมาชิกซึ่งจะตกลงกันเองว่ากลุ่มควรจะขายกี่วันต่อครั้ง การรวมกลุ่มขายยางส่วนใหญ่จะมีเจ้าหน้าที่ของศูนย์วิจัยไปจัดตั้งและช่วยเหลือแนะนำ และในบางกรณีเจ้าหน้าที่ของกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง ซึ่งไปแนะนำช่วยเหลือชาวสวนในการปลูกแทนก็จะทำการจัดตั้งกลุ่มขึ้นเมื่อมีสถานการณ์เหมาะสมด้วย

2. สาเหตุแห่งความเสียเปรียบในการขายยางโดยอิสระของชาวสวนยางคือ

ก). อุปนิสัยของเจ้าของสวน เจ้าของสวนยางโดยทั่วไป ชอบความเป็นอยู่อิสระ ชอบพึ่งตนเองและญาติพี่น้องมากกว่าพึ่งพาอาศัยผู้อื่น ๆ ไม่ชอบทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเป็นคณะ แต่พร้อมที่จะอุทิศแรงงานเพื่อส่วนรวม มักมองผลประโยชน์ส่วนตนเล็ก ๆ น้อย ๆ เป็นสิ่งที่ไม่จำเป็นจึงเป็นเหตุให้ขาดความกระตือรือร้นที่จะพิทักษ์ผลประโยชน์เหล่านั้น ซึ่งพื้นฐานนี้เป็นลักษณะโดยทั่วไปของคนไทย ดังนั้นการขายยางของเจ้าของสวนยางจึงขาดผลประโยชน์เล็ก ๆ น้อย ๆ ไปอย่างน่าเสียดาย กล่าวคือ

1. ไม่ได้รับเศษน้ำหนักของยางที่ขาย พ่อค้าบางคนจะไม่ให้เศษน้ำหนักที่ไม่ถึงหนึ่งหรือครึ่งกิโลกรัม ซึ่งเจ้าของสวนยางคิดว่ามีเพียงเล็กน้อย แต่มิได้คิดกลับมาเป็นเงินว่าจะเป็นจำนวนเท่าใด เพียงแต่ถูกตัดเศษน้ำหนักเหล่านั้นทุกครั้งที่ยางตลอดทั้งปี หรือตลอดชั่วอายุการประกอบอาชีพการทำสวนยางก็คิดเป็นจำนวนเงินไม่น้อย เศษน้ำหนักนี้ไม่รวมถึงการตัดเปอร์เซ็นต์ความชื้นที่ควรหักด้วย

2. ไม่ได้รับเศษสตางค์ที่ต่ำกว่าหนึ่งบาท เศษสตางค์ที่ต่ำกว่าหนึ่งบาท พ่อค้าผู้รับซื้อยางโดยทั่ว ๆ ไปถือเป็นประเพณีไม่จ่ายให้แก่ผู้ขาย และผู้ขายถือว่าเป็นจำนวนเงินน้อยมาก ทั้งคิดว่าเป็นเรื่องน่าละอายที่จะทวงถาม

ข). ฐานะทางเศรษฐกิจ เนื่องจากเจ้าของสวนยางส่วนใหญ่ของประเทศไทยเป็นส่วนขนาดเล็กจึงมีฐานะค่อนข้างยากจน และส่วนใหญ่มีรายได้จากยางพาราเป็นหลักจึงมีความจำเป็นต้องรีบขายยางที่ผลิตได้ตามความสะดวกให้กับพ่อค้าเร่ หรือพ่อค้าประจำหมู่บ้าน ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้พ่อค้าสามารถรับซื้อในราคาที่ได้เปรียบผู้ขายมาก ทั้งด้านราคาและการหักเปอร์เซ็นต์ความชื้น

ค). ขาดความรู้ด้านการตลาดและอุปกรณ์ที่จำเป็นในการขาย ตามปกติราคาขายจะขึ้นลงอยู่ตลอดเวลา เมื่อเจ้าของสวนไม่รู้ราคาหรือติดตามความเคลื่อนไหวของราคา ทำให้ไม่สามารถรู้ราคาที่ตนเองควรจะขายได้ จึงทำให้มีโอกาสเสียเปรียบพ่อค้าได้ นอกจากนี้เจ้าของสวนทั่วไปยังไม่มีเครื่องชั่ง

หรือมีแต่เครื่องซึ่งเก่า เช่นเครื่องซึ่งเงิน (เครื่องซึ่งคั้นไม้) หรือเครื่องซึ่งสปริง มีจากรองรับน้ำหนัก ซึ่งเป็นเครื่องซึ่งที่เคยใช้มานานโดยมิได้ทดสอบน้ำหนัก เปิดโอกาสให้พ่อค้าได้เปรียบด้านน้ำหนักได้อีกประการหนึ่ง

ง). ขาดความรู้ในการประเมินคุณภาพของ การผลิตของเจ้าของสวนอยู่ในรูปต่างคนต่างผลิต ไม่ได้มุ่งที่คุณภาพและไม่สามารถกำหนดชั้นของของตนได้เมื่อนำไปรมควันแล้วควรจะเป็นของชั้นไหน ดังนั้นเมื่อนำของแผ่นไปขายพ่อค้ารับซื้อของมักจะให้ราคาต่ำกว่าที่เจ้าของสวนของควรจะได้รับ แม้ว่าของแผ่นที่เจ้าของสวนผลิตได้เมื่อนำไปรมควันแล้ว จะออกมาเป็นของชั้นที่ 1 หรือชั้น 2 ก็ตามแต่พ่อค้ามักจะกำหนดราคาให้หลังจากรมควันแล้ว สูงสุดแค่ของรมควันชั้นที่ 3 เท่านั้น¹⁴

3. สถานการณ์ปัจจุบันของการรวมกลุ่มชาชอง

ในปี พ.ศ. 2520 ศูนย์วิจัยได้ทำการสำรวจกลุ่มชาชองทั้งหมดภายในประเทศ ผลของการสำรวจปรากฏว่ามีกลุ่มชาชองที่ดำเนินการอยู่ทั้งหมดในขณะนั้น 93 กลุ่ม ในจำนวนนี้มีกลุ่มที่ริเริ่มจัดตั้งโดยศูนย์วิจัยการชอง 44 กลุ่ม โดยกรมส่งเสริมการเกษตร 32 โดยกองทุนส่งเสริมการทำสวนชอง 5 กลุ่ม และเป็นกลุ่มที่ร่วมกันจัดตั้งโดยกรมส่งเสริมการเกษตรกับศูนย์วิจัยหรือกับกองทุนส่งเสริมอีก 7 กลุ่ม มี 3 กลุ่มที่ริเริ่มจัดตั้งโดยชาวสวนเอง และอีก 2 กลุ่มโดยสหกรณ์และมีที่จัดทำโดยหน่วยราชการอื่นอีก ซึ่งในปัจจุบันนี้ ยังไม่มีการสำรวจอย่างจริงจัง และประกอบกับสภาพแวดล้อม สังคม เศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทำให้การที่จะสำรวจทั่วประเทศทำไปได้ยาก และต้องอาศัยงบประมาณและบุคลากรจำนวนมากด้วยจึงจะทำได้สำเร็จ ดังนั้นยอดจำนวนการรวมกลุ่มชาชองในปัจจุบันยังไม่แน่นอน

¹⁴ กรมวิชาการเกษตร, ศูนย์วิจัยการชอง, "วารสารชองพารา" ปีที่ 2 ฉบับที่ 2, (สิงหาคม 2524), หน้า 59-61

4. ผลของการรวมกลุ่มชาย

การรวมกลุ่มชายอย่างเป็นทางการตัดพ่อค้าคนกลางไปได้หลายระดับแล้วแต่กรณี เช่น ถ้าชาวสวนเคยขายกับพ่อค้าเร่หรือพ่อค้าในหมู่บ้าน เมื่อเข้าร่วมกับพวกรวมกลุ่มชาย และพวกรวมกลุ่มชายขายสินค้าให้แก่พ่อค้าในเมืองก็จะตัดคนกลางไปได้ 2 ระดับ ถ้า GMO สามารถขายชายให้กับผู้ส่งออกเลขก็จะตัดคนกลางไปได้ 3 ระดับ ค่าใช้จ่ายในการตลาดจากผู้ผลิตถึงผู้รับซื้อสินค้าปลายทางก็จะลดลง ดังนั้นราคาชายที่ชาวสวนได้รับควรจะสูงขึ้น นอกจากนี้การรวมกลุ่มชายทำให้ชาวสวนมี Incentive ที่จะผลิตอย่างคุณภาพดี เพราะรู้ว่าเมื่อรวมกันจะมีปริมาณมาก สามารถต่อรองกับพ่อค้าได้โดยไม่ถูกกดราคา

5. รายได้ของเจ้าของสวนชายจากการขายชาย ¹⁵

ราคาชายที่ชาวสวนได้รับทั้งในกลุ่มและนอกกลุ่มปรากฏในตารางที่ 15 เรียงตามลำดับจากต่ำไปสูง โดยเริ่มจากจังหวัดระนอง กระบี่ จนถึงจังหวัดซึ่งมีราคาชายสูงสุด คือจังหวัดจันทบุรี เมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ กับปริมาณพื้นที่ปลูกชายของจังหวัดต่างจากการสำรวจด้วยดาวเทียมซึ่งถือเป็นข้อมูลในปี พ.ศ. 2521 แล้ว ปรากฏว่าจังหวัดระนองเป็นจังหวัดเล็กมีผลเมืองน้อยและมีเนื้อที่ทำสวนขายน้อยเป็นที่สองรองจากจังหวัดชลบุรี คือประมาณ 21,177 ไร่ เนื่องจากเนื้อที่ทำสวนขายน้อยปริมาณชายที่ออกสู่ตลาดข้อมมีน้อยจึงมีพ่อค้าชายจำนวนน้อย หากมีจำนวนพ่อค้าชายมาก พ่อค้าไม่สามารถดำเนินธุรกิจค้าชายอยู่ได้ เพราะปริมาณขายน้อยเกินไป ประกอบกับการคมนาคมไม่สะดวกทำให้พ่อค้าชายภายนอกไม่สนใจที่จะเข้าไปซื้อชายแข่งกับพ่อค้าท้องถิ่น จำนวนพ่อค้าชายที่น้อยเช่นนี้ข้อมเปิดโอกาสให้พ่อค้าตั้งราคาซื้อชายต่ำได้ง่าย ในจังหวัดระนองยังไม่ปรากฏรายงานการรวมกลุ่มปรับปรุงคุณภาพชาย จึงยังไม่ทราบความแตกต่าง

¹⁵ สุจิต พรหมเดช, กลไกราคาชายในประเทศไทยและผลจากการรวมกลุ่มชาย, "วารสารชายพารา" ปีที่ 2, ฉบับที่ 2 (สิงหาคม 2524), หน้า 79-83

ของราคาระหว่างช่างที่ชายในกลุ่มและช่างที่ชายนอกกลุ่มในสภาพแวดล้อมเช่นนี้ หากมีเจ้าหน้าที่เกี่ยวข้องอยู่ในพื้นที่นั้นแล้ว จำเป็นอย่างยิ่งที่จะเริ่มดำเนินการ อย่างหนึ่งอย่างใดที่จะนำไปสู่การจัดตั้งกลุ่มปรับปรุงคุณภาพและชายช่าง

จังหวัดกระบี่ซึ่งมีราคาช่างสูงกว่าจังหวัดระนอง มีเนื้อที่สวนยาง ประมาณ 535,988 ไร่ เมื่อเทียบกับจังหวัดที่มีการปลูกยางอื่น ๆ แล้ว อยู่ในระหว่างกลางแต่จังหวัดกระบี่ก็เป็นจังหวัดเล็กพ่อค้าช่างมีจำนวนน้อย มีบริษัทส่งยางออก 1 รายและพ่อค้าระดับรองลงไป 3 ราย การคมนาคม ยังไม่สะดวกการส่งยางออกส่วนใหญ่ยังส่งผ่าน จังหวัดตรัง สงขลาและภูเก็ต ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2520 เป็นต้นมาไม่มีการส่งยางออกผ่านท่าเรือจังหวัดกระบี่ ลักษณะดังกล่าวจึงคล้ายคลึงกับจังหวัดระนอง แต่ตัวเลขการชายช่างของกลุ่ม ปรากฏว่าราคาช่างในกลุ่มชายช่างของจังหวัดกระบี่สูงกว่าหลายจังหวัด นับว่าการรวมกลุ่มชายช่างของจังหวัดกระบี่ได้รับผลสำเร็จ จึงสมควรที่ จะริบชชายกิจการรวมกลุ่มให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ส่วนจังหวัดพังงามีเนื้อที่สวนยาง น้อยกว่าจังหวัดกระบี่ประมาณ 1 แสนไร่ แต่จังหวัดพังงาไม่มีท่าเรือส่งออก จึงต้องอาศัยท่าเรือจังหวัดภูเก็ต การคมนาคมยังไม่สะดวก ไม่มีพ่อค้าช่างรายใหญ่ และโรงงานยาง จึงนับว่ายังอยู่ห่างไกลจากตลาดยาง ราคาช่างที่ชาวสวนยาง ได้ระหว่างในกลุ่มกับนอกกลุ่มแตกต่างกันเพียงเล็กน้อย อาจพิจารณาได้ว่า การรวมกลุ่มได้รับความสำเร็จน้อยแต่ในทางตรงกันข้ามอาจพิจารณาได้ว่า การรวมกลุ่มแม้จะอยู่ในระยะเริ่มแรกก็สามารถทำให้พ่อค้าต้นตัวพชายช่างที่ จะหลุกค้าช่างของตนเองให้มากขึ้น โดยเพิ่มราคาให้กับลูกค้าสูงเท่าหรือมากกว่า ราคาช่างในกลุ่มก็ได้ซึ่งเป็นการแข่งขันราคา แต่อย่างไรก็ดีในสภาพปกติแล้วราคาช่าง ในกลุ่มควรจะดีกว่าราคาช่างนอกกลุ่ม เพราะกลุ่มชายช่างได้รับการฝึกอบรมการปรับปรุง คุณภาพช่างมาแล้ว ควรมีคุณภาพช่างดีกว่านอกกลุ่มยังมีอำนาจการต่อรองสูงกว่า ในด้านปริมาณช่างที่ชายแต่ละงวด สำหรับภูเก็ตเป็นเกาะมีเนื้อที่สวนยางเพียง 91,641 ไร่ แต่ภูเก็ตมีท่าเรือน้ำลึกและโรงงานแปรรูปยางหลายโรง

บางส่วนมากที่มาสู่โรงงานมาจากหลายจังหวัด เช่น กระบี่ พังงา และ สุราษฎร์ธานี แล้วส่งออกที่ทำเรื่องจังหวัดภูเก็ต มีบริษัทส่งขางออกและพ่อค้าขางรายใหญ่ 3 ราย มีพ่อค้าระดับรองลงไป 14 ราย ราคาขางของกลุ่มชาวขางอยู่ในระดับกลาง ส่วนราคาขางของชาวสวนนอกกลุ่มก็อยู่ในระดับกลางเช่นเดียวกัน หากราคาขางของกลุ่มสามารถเพิ่มให้สูงขึ้นได้ ราคาขางนอกกลุ่มอาจจะสูงขึ้นอย่างไรก็ดี เนื่องจากขางส่วนใหญ่มาจากจังหวัดอื่น ๆ ปริมาณขางภายในจังหวัดมีไม่มากพอที่จะทำให้พ่อค้าสนใจ หรือจำนวนพ่อค้ามีน้อยเกินไปที่จะแข่งขันกันเอง

จังหวัดยะลา ปัตตานี และ นราธิวาส ทั้ง 3 จังหวัดอยู่ชายแดนสุดภาคใต้ มีลักษณะสังคม เศรษฐกิจที่คล้ายคลึงกัน จังหวัดยะลาและนราธิวาสมีเนื้อที่สวนขางใกล้เคียงกันคือ 8 แสนไร่ ส่วนจังหวัดปัตตานีมีเนื้อที่สวนขางเพียง 3 แสนไร่ เศษสามจังหวัดนี้มีท่าเรือส่งขางออกที่จังหวัดปัตตานีและนราธิวาส นอกจากนี้ยังส่งออกทางบกผ่านเบตง มีโรงงานแปรรูปขางประเภทต่าง ๆ ที่จังหวัดยะลาและนราธิวาส ราคาขางระหว่างในกลุ่มกับนอกกลุ่มต่างกันเล็กน้อย แต่ในจังหวัดปัตตานี ราคาขางระหว่างในกลุ่มกับนอกกลุ่มต่างกันมากกว่า จึงควรพิจารณาขางขางกิจการของกลุ่มให้กว้างขวางยิ่งขึ้นเพื่อประโยชน์ของชาวสวน รวมทั้งจังหวัดยะลาและนราธิวาสด้วย ปัจจุบันเนื่องจากปัญหาด้านความปลอดภัยใน 3 จังหวัด ทำให้พ่อค้าในเมืองไม่กล้าออกไปรับซื้อขางนอกเมือง ชาวสวนต้องนำขางมาขายเองในเมือง อาจเป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้ราคาขางในกลุ่มกับนอกกลุ่มไม่แตกต่างกันหรือต่างกันเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

จังหวัดสงขลาและตรังเป็นจังหวัดที่มีท่าเรือส่งออกฝั่งทะเลตะวันออกและตะวันตกตามลำดับ มีโรงงานแปรรูปขาง บริษัทส่งออกและค้าขางรายใหญ่จำนวนมากมีการคมนาคมและขนส่งออกสะดวก ขางในจังหวัดใกล้เคียงจึงถูกส่งไปแปรรูปและส่งออกมากในสองจังหวัดนี้ จังหวัดนครศรีธรรมราชมีเนื้อที่ปลูกขางมากเป็นที่สองของประเทศรองจากจังหวัดสงขลาแต่ไม่มีท่าเรือส่งออก มีบริษัทส่งขางออกรายใหญ่ 5 บริษัท และโรงงานรมควันที่อำเภอทุ่งสงมีพ่อค้าระดับรองลงไป

ประมาณ 20 ราย จังหวัดสุราษฎร์ธานีมีเนื้อที่สวนยางประมาณ 7 แสนไร่เศษ มีท่าเรือขนาดเล็ก 2 แห่ง แต่ไม่มีการส่งออกที่ทำเรือเหล่านี้ มีพ่อค้าส่งยางออก และพ่อค้ารายใหญ่ 4 ราย มีโรงงานรมยาง 3 โรง ยางที่ผลิตจากจังหวัดนี้ส่งไปภาคใหญ่ประมาณ 70 เปอร์เซ็นต์ และ 30 เปอร์เซ็นต์ ราคาขายในกลุ่มทั้ง 4 จังหวัดนี้อยู่ในระดับสูงใกล้เคียงกัน แต่ราคาขายนอกกลุ่มยังถือว่าอยู่ในระดับต่ำ แม้จะสูงกว่าราคาขายของชาวสวนฝั่งตะวันตก การขยายงานกลุ่มยางจึงควรดำเนินต่อไปสำหรับกลุ่มผลิตยางได้คุณภาพเสมอควรจะทำกรรมวิธีของตนเอง แล้วขายให้กับผู้ส่งออกหรือผู้ซื้อรายใหญ่ต่อไป

จังหวัดจันทบุรีเป็นจังหวัดเดียวในภาคตะวันออกที่มีการสำรวจ ราคาขาย เนื่องจากสภาพทางสังคม เศรษฐกิจของภาคนี้ต่างกับภาคใต้ ลักษณะของยางที่ผลิตได้จึงแตกต่างกันและยางที่ผลิตได้ส่วนใหญ่ใช้ภายในประเทศ ยางที่ผลิตได้ในภาคตะวันออกมีคุณภาพดีกว่ายางที่ผลิตภาคใต้ มีบริษัทส่งยางออก 3 ราย โรงรมยาง 4 โรง มีพ่อค้ายางระดับรองลงไป 39 ราย ราคาขายที่ชาวสวนในจังหวัดนี้ขายได้สูงกว่าทุกจังหวัดทั้งภายในกลุ่มและนอกกลุ่ม ความแตกต่างของราคาดังกล่าวเป็นผลเนื่องมาจากคุณภาพยางและความต้องการของผู้ใช้ ส่วนความแตกต่างของราคาขยาระหว่างในกลุ่มและนอกกลุ่มของจังหวัดนี้ยังสูงอยู่ (เฉลี่ยประมาณ 80 สตางค์/กิโลกรัม) แม้ราคาขายในกลุ่มและนอกกลุ่มจะอยู่ในเกณฑ์ที่สูง แต่กลุ่มควรที่จะขยายกิจการต่อไปและควรที่จะผลิตยางรมควันของกลุ่มเอง เพื่อให้ได้ราคาดีขึ้นซึ่งเป็นสิ่งที่ทำได้

6. หน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง

แม้ว่าการรวมกลุ่มชาวสวนส่วนใหญ่จะมาจากภาครัฐริเริ่มจัดตั้ง โดยศูนย์วิจัยดังที่ได้กล่าวมาแล้ว แต่การดำเนินการของกลุ่มที่มีอยู่ปัจจุบันนี้มีหน่วยงานของรัฐเข้าแทรกแซงโดยผ่านกลไกของรัฐหลายหน่วย โดยที่บางหน่วยก็มีส่วนเกี่ยวข้องกับภายในอำนาจหน้าที่แต่บางหน่วยราชการนั้นไม่ควรจะเข้ามาเกี่ยวข้องกับด้วยเลย หน่วยงานราชการที่กำลังดำเนินการ ให้กลุ่มชาวสวนนอกเหนือจากศูนย์วิจัย

และกองทุนสงเคราะห์ซึ่งมีหน้าที่โดยตรง และสัมพันธ์กับชาวสวนยางมากที่สุดแล้ว มีดังต่อไปนี้

- ก). กรมส่งเสริมการเกษตร
- ข). กรมส่งเสริมสหกรณ์
- ค). พัฒนาชุมชน
- ง). ศูนย์เร่งรัดพัฒนาชนบท (ร.พ.ช.)
- จ). หน่วยพัฒนาเคลื่อนที่ (น.พ.ค.)
- ฉ). กองรักษาความมั่นคงภายในประเทศ (ก.ร.ม.น.)

ในปี พ.ศ. 2523 มีกลุ่มที่อยู่ในการดูแลของศูนย์วิจัยเพียง 12 กลุ่มโดยกองทุนสงเคราะห์ 3 กลุ่ม และกรมส่งเสริมการเกษตร 46 กลุ่ม นอกนั้นเป็นการร่วมมือกันระหว่างหน่วยราชการต่าง ๆ ดังกล่าวมาแล้ว จากการที่มีหน่วยงานราชการตั้งเกือบ 10 หน่วยงานมาเกี่ยวข้องกับการจัดตั้งการรวมกลุ่มชาวยางนี้ นอกจากจะเป็นการทำงานซ้ำซ้อนกัน เพราะแต่ละหน่วยงานไม่ได้ประสานงานกัน เป็นการสิ้นเปลืองทรัพยากรของชาติแล้ว ยังอาจจะสร้างความสับสนขึ้นให้กับชาวสวนในกลุ่มได้ ในกรณีที่หน่วยพัฒนาเคลื่อนที่มาจัดตั้งแล้ว กองรักษาความมั่นคงภายในประเทศมาดำเนินการตั้งนี้เป็นต้น และถ้าหากว่ากลุ่มใดที่ดำเนินการไปไม่ประสบผลสำเร็จแล้ว โอกาสที่ชาวสวนอาจจะรวมกลุ่มชาวยางก็จะมีน้อยลงด้วย

อย่างไรก็ตาม เจ้าหน้าที่กองสำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง และศูนย์วิจัยยางตระหนักถึงปัญหาความสับสนของหน่วยราชการต่าง ๆ และในราวต้นปี พ.ศ. 2522 ได้มีการประชุมกันกับหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ณ ศูนย์วิจัยการยางเพื่อแต่งตั้ง "คณะกรรมการปรับปรุงคุณภาพยางแผ่นและการรวมกลุ่มชาวยาง" ขึ้นเพื่อหาทางปรับปรุงสภาพการดำเนินการที่เป็นอยู่ให้เป็นระบบ เพื่อที่จะรวบรวมข้อมูลได้ง่ายและประสานงานกันได้ง่ายขึ้น และในเดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2522 "คณะกรรมการปรับปรุงคุณภาพยางแผ่นและการรวมกลุ่มชาวยาง" ได้ประชุมกันและวางหลักการเกี่ยวกับขั้นตอนการดำเนินการปรับปรุง

คุณภาพยางแผ่น และรวมกลุ่มขายยางไว้เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติเช่นเดียวกัน
ทุกหน่วยงานไว้ ดังนี้

ขั้นตอนในการดำเนินงานปรับปรุงคุณภาพยางแผ่นและการรวมกลุ่มขายยาง^{1๑}

ขั้นตอนที่ 1 ใช้ชื่อเรียกว่า "ขั้นจัดตั้ง"

ก. ขอความร่วมมือให้หน่วยงานต่าง ๆ รวบรวมสมาชิกตั้งแต่ 10 คนขึ้นไป แต่ไม่เกิน 30 คน หรือมีจำนวนยางที่ผลิตได้รวมกันขายในระยะ 7 หรือ 10 วันต่อครั้ง และได้น้ำหนักยาง 500-1,000 กิโลกรัมขึ้นไป ที่มีความประสงค์จะรวมกลุ่มกันปรับปรุงคุณภาพของยางแล้วแจ้งให้ศูนย์วิจัยการยางทราบบเพื่อร่วมดำเนินการ

ข. ศูนย์วิจัยการยาง จะได้ส่งเจ้าหน้าที่ในด้านนี้ เข้าร่วมปฏิบัติงานกับเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานนั้น ซึ่งถือว่าเป็นหน่วยงานจัดตั้งร่วมจัดการประชุมฝึกอบรม สาธิตวิธีดำเนินงานให้แก่สมาชิกในการจัดตั้งกลุ่ม ฯ

ค. เจ้าหน้าที่ของศูนย์การยาง และหน่วยงานจัดตั้งจะต้องร่วมดำเนินการทุกอย่างตลอดจนการอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับเครื่องมือ หรืออุปกรณ์ คอยให้คำแนะนำการปรับปรุงคุณภาพยาง และช่วยเหลือสมาชิกขายยางทุก ๆ ครั้งที่มีการกำหนดขาย

ง. ขั้นตอนนี้อาจใช้เวลาประมาณ 3 เดือน จากนั้นเจ้าหน้าที่ของศูนย์วิจัยการยางจะถอนตัวออกมาปฏิบัติในกลุ่มอื่น ๆ ต่อไป

^{1๑} จาก "สิ่งที่ส่งมาด้วย" ในหนังสือราชการที่ กส. 2004/4/083 วันที่ 23 พฤษภาคม พ.ศ. 2522 สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง, กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ขั้นตอนที่ 2 โดยใช้ชื่อว่า "ขั้นพัฒนาการ"

ก. เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานจัดตั้งจะต้องคอยให้ความช่วยเหลือแนะนำกลุ่มฯ ทุกครั้งที่มีการขายของพร้อมทั้งคอยตรวจสอบคุณภาพของสมาชิกให้ได้คุณภาพและมาตรฐานเดียวกัน

ข. จะต้องศึกษาและวิจัยปัญหาต่าง ๆ ของกลุ่มที่เกิดขึ้น ถ้ามีปัญหาอะไรขอให้แจ้งในทางศูนย์วิจัยขางทราบเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหานั้น ๆ เป็นครั้งไป

ค. ขั้นตอนนี้อาจจะใช้ระยะเวลาประมาณ 6 เดือน ซึ่งเชื่อว่ากลุ่มจะสามารถช่วยตัวเองได้ เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานจัดตั้งอาจจะต้องถอนตัวออกมาเพื่อปฏิบัติงานในกลุ่มอื่นต่อไป

ขั้นตอนที่ 3 โดยใช้ชื่อว่า "ขั้นทดสอบ"

ก. ขณะนี้ เป็นระยะที่เจ้าหน้าที่ของศูนย์วิจัยการขางและเจ้าหน้าที่ของหน่วยรัฐคือกรมส่งเสริมการเกษตรและส่งเสริมสหกรณ์ จะเข้ามาช่วยกันเพื่อร่วมสังเกตการปฏิบัติงานของกลุ่มฯ ว่าจะดำเนินต่อสำนักงานได้หรือไม่อย่างไร พร้อมทั้งหน่วยรับจะชี้แนวทางการดำเนินงานคอยเป็นค้ำยันไปแก่กลุ่ม เพื่อให้สอดคล้องกับวิธีการปฏิบัติงานทางด้านสหกรณ์ของหน่วยงานที่จะรับไปดำเนินการต่อไปด้วย

ข. ขั้นตอนนี้อาจจะใช้เวลาประมาณ 3 เดือน เจ้าหน้าที่ของศูนย์วิจัยขางจะคอยแนะนำในสิ่งจำเป็นและแก้ไขข้อผิดพลาดเล็ก ๆ น้อย ๆ ถ้ามีแล้วจะถอนตัวออกไป

ในขั้นตอนนี้ถ้าพิจารณาเห็นว่ากลุ่มไม่สามารถที่จะช่วยตัวเองได้หรือมีข้อบกพร่องต่าง ๆ ที่จะต้องแก้ไขอีกมากก็อาจจะยืดเวลาออกไปอีก หรืออาจจะกลับเข้ามาดำเนินการตามหลักเกณฑ์ในขั้นตอนที่ 1 หรือ 2 ใหม่

ขั้นตอนที่ 4 โดสใช้ชื่อเรียกว่า "ดำเนินการโดยอิสระ"

เมื่อหน่วยรับคือ กรมส่งเสริมสหกรณ์และศูนย์วิจัยการยางพิจารณาแล้วเห็นว่าสามารถที่จะดำเนินงานได้แล้ว จากผลการทดสอบในขั้นที่ 3 หน่วยรับก็จะดำเนินการจดทะเบียนเป็นกรมส่งเสริมสหกรณ์ตามวัตถุประสงค์ของทางราชการต่อไป

ในปี พ.ศ. 2520 มีการรวมกลุ่มชายยางอยู่ประมาณ 93 กลุ่มทั่วประเทศในขณะที่เรามีชาวสวนอยู่ประมาณ 500,000 สวน ทั้ง ๆ ที่แนวทางและการดำเนินการนั้นได้มีมาเป็นเวลากว่า 12 ปี นอกจากนั้นในจำนวน 93 กลุ่มนี้มีเพียง 14 กลุ่ม หรือประมาณ 15% เท่านั้น ที่ทางศูนย์วิจัยประเมินว่าประสบผลสำเร็จ มี 29 กลุ่มที่อยู่ในระดับปานกลางและที่ยังไม่ได้ผลหรือตั้งใหม่อยู่ถึง 50 กลุ่ม (ประมาณ 54% ของทั้งหมด)

ใน 14 กลุ่ม ที่นับว่าประสบผลสำเร็จนั้น เป็นกลุ่มที่ตั้งขึ้นในระยะแรกเริ่มระหว่าง พ.ศ. 2512-2517 และได้ดำเนินการเรื่อยมาจนปัจจุบันอย่างมั่นคง โดยได้รับบริการคำแนะนำจากนักวิชาการของศูนย์วิจัยการยางตามความจำเป็นในระยะแรก ๆ ส่วนกลไกในการดำเนินงานนั้นพวกกรรมการกลุ่มได้ใช้ความสามารถระดับประคองกันเอง ปริมาณและคุณภาพอย่างที่ว่ากลุ่มร่วมคิดผลิตก็ดีขึ้นเรื่อย ๆ ราคาที่ได้รับก็สูงกว่าชาวสวนในบริเวณเดียวกันที่อยู่นอกกลุ่ม สมาชิกมาขายพร้อมเพรียงกันสม่ำเสมอทุกงวด ทำให้ฐานะการครองชีพในด้านการตลาดของกลุ่มมีความมั่นคงและสิ่งที่สำคัญที่สุดอีกประการหนึ่งก็คือ เป็นกลุ่มที่แสดงให้เห็นว่าสามารถที่จะดำเนินการเองเจริญมั่นคงต่อไปในวันข้างหน้า

สำหรับอีก 79 กลุ่มที่เหลือนั้น ทางศูนย์วิจัยรายงานว่าอยู่ในระดับปานกลางหรือไม่ประสบผลสำเร็จ เนื่องจากเหตุผลหลายประการดังต่อไปนี้

1. สภาพของตลาดไม่ดี มีกลุ่มชายยางหลายกลุ่มที่ต้องขายยางให้แก่พ่อค้าเพียง 2-3 รายเท่านั้น เพราะอยู่ในท้องถิ่นที่ห่างไกล ไม่มีทางเลือก พ่อค้าเหล่านี้จะไม่ให้ความร่วมมือหรืออาจจะร่วมกันมุ่งทำลายวิถีการขายรวมกลุ่มด้วย

2. สมาชิกไม่ให้ความร่วมมืออย่างพร้อมเพียงกัน จะมีสมาชิกบางส่วนที่ไม่เข้าใจในอุดมการณ์และหน้าที่ของตน และไม่ปฏิบัติตามข้อแนะนำด้วยเหตุผลต่าง ๆ เช่น ความขากจนทำให้ต้องขาสางก่อนกำหนด หรือรีบร้อนเอาเวลาไปทำกิจการอื่น เช่น ปลูกข้าว ทำสวนหรือเคยชินกับการทำงานแบบหยาบ ๆ ผล ก็คือ ทำให้ปริมาณขางและคุณภาพขางโดยส่วนรวมต่ำลงทำให้เสียอำนาจต่อรองกับพ่อค้า

3. จำนวนสมาชิกมากไปหรือน้อยไป ถ้าน้อยไปก็จะทำให้ปริมาณขางมีน้อยไม่สามารถสร้างอำนาจต่อรอง และหัวหน้ากลุ่มมักทำงานทุกอย่างแต่ผู้เดียว ทำให้สมาชิกอื่น ๆ ไม่มีโอกาสเรียนรู้และมีส่วนรับผิดชอบ ถ้ามักไปก็เกิดปัญหาในเรื่องระยะทางการขนส่งการรวบรวมขาง การดำเนินการต่าง ๆ จะไม่มีผลประสิทธิภาพก่อให้เกิดความไม่สะดวกต่อสมาชิก ¹⁷

4. ขาดการติดตามผลงานจากเจ้าหน้าที่ในขณะที่เกิดปัญหาและต้องการคำแนะนำ ในกรณีนี้เราน่าเห็นใจเจ้าหน้าที่ของสำนักงานปรับปรุงคุณภาพขางของการรวมกลุ่มขาสางที่รับผิดชอบในด้านนี้ เพราะมีเจ้าหน้าที่ ๆ ปฏิบัติงาน และรับผิดชอบมีจำนวนน้อยไม่เหมาะสมกับปริมาณงานที่มาก ¹⁸

7. ตามแผนงานของสำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนขางตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 มีเป้าหมาย ในการจัดตั้งกลุ่มชาวสวนสงเคราะห์ในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานกองทุนสงเคราะห์อำเภอ (สทส.อ) แห่งละ 1 กลุ่ม/ปี รวมทั้งหมด 40 กลุ่ม / ปี (ยกเว้น สทส.อ ใน

¹⁷ ชาวสวนผู้หนึ่ง ที่ อ.นาทวี จ.สงขลา บอกกับผู้เขียนว่าเคยอยู่ในการรวมกลุ่ม แต่ออกมาขายเองทั้ง ๆ ที่ราคาในกลุ่มดีกว่านอกกลุ่ม เพราะกลุ่มมีความล่าช้าใน การดำเนินงาน ในวันทีนัดหมายขางนั้นกว่าตนจะได้รับเงินค่าขางก็พระอาทิตย์ตกแล้วทำให้ไม่กล้ากลับบ้าน

¹⁸ ปราณี กิณกร, "การศึกษาระบบการตลาดขางธรรมชาติในประเทศไทย และหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง", อ้างแล้ว , หน้า 61-70

พื้นที่สำนักงานสงเคราะห์การทำสวนยางภาคตะวันออกเฉียงเหนือและชุมพร)
ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535-2539 แต่ละกลุ่ม (ระดับ สกข.อ) มีกลุ่มย่อยประมาณ 4-5
กลุ่ม รวมกลุ่มย่อยทั้งหมด 160-200 กลุ่ม/ปี

แนวทางในการดำเนินงาน เพื่อให้การรวมกลุ่มของแผนงานนี้
ประสบความสำเร็จ การสนับสนุนที่จำเป็นที่จะต้องให้กับกลุ่มระดับ สกข.อ มีดังนี้

1. จัดหาอุปกรณ์ที่จำเป็นในการรวมกลุ่ม เพื่อปรับปรุงคุณภาพ
ผลิตยางพารา เช่น เครื่องซั้งยาง เครื่องคิดเลข และตะแกรงกรองน้ำยางเบอร์ 40
และเบอร์ 60 ให้กับกลุ่ม (แบบให้เปล่า)
2. ส่งเสริมให้กลุ่มจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ เพื่อเสริมสร้างนิสัยรู้จัก
ประหยัดและเก็บออมทรัพย์ของสมาชิก อีกทั้งเป็นการขยายหาแหล่งเงินทุนให้กับสมาชิก
อีกทางหนึ่ง

3. สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยางจะต้องคัดเลือก
พนักงานที่มีความรับผิดชอบสูง สกข.อ ละ 1 คน ทำหน้าที่และรับผิดชอบเรื่องกลุ่ม
โดยเฉพาะพนักงานที่ได้รับการคัดเลือกควรจะเป็นพนักงานสงเคราะห์สวนยางอาวุโส
(ระดับ 5-6) ของ สกข.อ หรือพนักงานบริการพัฒนาที่มีประสบการณ์เรื่องการรวมกลุ่ม
มาก่อน ในกรณีที่ สกข.อ นั้นเป็น สกข.อ เมือง หรือ สกข.อ ที่มีลักษณะเหมือน
สกข.อ เมือง เช่น สกข.อ หาดใหญ่

ลักษณะของการรวมกลุ่ม

เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสังคมของชนบท กลุ่มระดับ สกข.อ อาจจะ
ประกอบไปด้วยกลุ่มย่อยระดับหมู่บ้านหลายกลุ่ม หากกลุ่มระดับ สกข.อ หนึ่งประกอบด้วย
กลุ่มย่อยระดับหมู่บ้าน 4-5 กลุ่ม/ปี ทั้งแผนจะมีกลุ่มย่อยประมาณ 160-200 กลุ่ม/ปี

กลุ่มในระดับ สกข.อ บริหารงานโดยกลุ่มที่สมาชิกเป็นผู้เลือกขึ้นมา
ซึ่งประกอบด้วย ประธาน เภรัญญิก และกรรมการอีกอย่างน้อย 4 คน แต่ไม่เกิน 8 คน
เพื่อทำหน้าที่ บริหารงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่ม

การดำเนินงาน

- การอบรมพนักงานที่รับผิดชอบกลุ่ม
- การคัดเลือกสมาชิกเข้าร่วมโครงการ
- การอบรมสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการ
- การคัดเลือกกรรมการกลุ่ม
- การอบรมคณะกรรมการกลุ่ม
- การจัดเตรียมอุปกรณ์ที่จำเป็นในการตั้งกลุ่ม

การติดตามและประเมินผล ศูนย์วางแผนและติดตามผลเป็นผู้ออกแบบและจัดทำรายงานผลการดำเนินงาน พนักงานผู้รับผิดชอบกลุ่มเป็นผู้กรอกข้อมูลในแบบรายงาน และจัดส่งให้ศูนย์วางแผนและติดตามผลเป็นระยะ ๆ ตามระยะเวลาที่กำหนดให้ ข้อมูลที่ได้จะนำมาประมวลผลและวิเคราะห์โดยเจ้าหน้าที่ของศูนย์ เพื่อทราบความก้าวหน้า ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคจะถูกนำเสนอต่อผู้บริหาร

ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

กลุ่มเกษตรกรชาวสวนยางที่เกิดขึ้น 40 กลุ่ม/ปี จะเป็นเครื่องมือช่วยทำให้ชาวสวนยางมีความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจมากยิ่งขึ้น หากกลุ่มในลักษณะนี้ได้รับการสนับสนุนให้เพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ผลที่ติดตามมาคือกลุ่มเกษตรกรชาวสวนยางสงเคราะห์จะเข้มแข็งและนำไปสู่การแต่งตั้งตลาดกลางซื้อขายยางพาราในท้องถิ่น ทำให้ชาวสวนยางสงเคราะห์ขายผลิตได้ในราคาที่เป็นธรรม และเกิดผลดีต่อการพัฒนากิจการของประเทศในอนาคต

ดังนั้น จากที่กล่าวมาผลกระทบของกฎหมายต่อการรวมตัว ตามพระราชบัญญัติควบคุมยาง พ.ศ. 2481 นั้น เน้นตัวบุคคลและพื้นที่ปลูกยางเป็นหลักทำให้เกษตรกรชาวสวนยางมิได้มีการรับเอาหัวใจจากรัฐเท่าที่ควร ในการรวมกลุ่มเกษตรกร จนเป็นปัญหาเกิดขึ้นมากในการที่ประเทศไทย มีการเกษตรกรรายย่อย ประมาณ 95 เปอร์เซ็นต์ ทำให้การดำเนินการเพื่อจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรจะต้องมีบุคลากรและงบประมาณมากเพียงพอให้ส่งเสริมให้ความรู้ทั้งด้านการรวมกลุ่มของเกษตรกร และกฎหมายรองรับใน

การจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรชาวสวนยางโดยตรงด้วยและนโยบายของรัฐก็เน้นการรวมกลุ่มการผลิตและการตลาดเป็นหลักใหญ่ ประกอบด้วยพระราชบัญญัติกองทุนสงเคราะห์เกษตรกร พ.ศ. 2503 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2530 ตามมาตรา 21 ทวิ มีความหมายว่า "เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมให้มีการทำสวนยางพันธุ์ดีเพิ่มขึ้น ในกรณีที่ยูซึ่งไม่มีสวนยางมาก่อน และมีที่ดินเป็นของตนเองไม่น้อยกว่าสองไร่ มีความประสงค์จะขอรับการสงเคราะห์ในการทำสวนยาง ให้อื่นค่าขอรับการสงเคราะห์ต่อสำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยางตามแบบและวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง"

จะเห็นว่าเจตนารมณ์ของมาตรานี้ เพื่อส่งเสริมการปลูกป่าเศรษฐกิจ โดยใช้ดินยางพาราเป็นป่าเศรษฐกิจนั้น ในทางระยะยาวนั้นจะทำให้เกิดเกษตรกรรายย่อย จำนวนมากเพิ่มขึ้นซึ่งจะมีผลต่อไปในอนาคตในการที่จะดำเนินการให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่มกันเพื่อส่งเสริมระบบสหกรณ์ตามแผนงานเดิมตั้งแต่ปี พ.ศ. 2522 แต่เมื่อสภาพปัจจุบันแนวนโยบายของรัฐ ต้องการตอบสนองโครงการอีสานเขียวของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อให้บริเวณที่แห้งแล้งได้เกิดความชุ่มชื้นจึงมีการลดหย่อนกฎเกณฑ์ในการขอสงเคราะห์การทำสวนยางว่ามีตั้งแต่ 2 ไร่ขึ้นไปก็สามารถทำสวนยางพาราได้แล้ว จะก่อให้เกิดผลในระยะยาวในทางด้านผลผลิตที่เพาะปลูกไม่พอกับพื้นฐานเศรษฐกิจของเกษตรกรชาวสวนยางเองได้ เพราะการที่มีมาตรฐานการดำรงอยู่ได้จะต้องมีพื้นที่ปลูกยางอย่างน้อย 15 ไร่ ขึ้นไป ดังนั้นเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงหลักเกณฑ์ของการสงเคราะห์และการแก้ไขกฎหมายโดยมองปัญหาเพียงนโยบายสภาพแวดล้อม แต่มิได้คำนึงถึงฐานะทางเศรษฐกิจในการดำรงอยู่กับพืชเศรษฐกิจยางพาราอย่างรอบคอบอาจจะมีผลต่อเนื่องติดตามมาอย่างน่าขบคิดทีเดียว

ดังนั้นการดำเนินการทางกฎหมายเพื่อช่วยให้เกษตรกรชาวสวนยางรวมตัวกันนั้นยังเป็นเพียงนโยบายของรัฐที่เข้าแทรกแซงเฉพาะภาคเท่านั้น เพื่อต้องการควบคุมให้เกษตรกรชาวสวนยางเป็นเพียงองค์กรทางธุรกิจมากกว่า

ที่จะเข้ามามีบทบาทในทางการเมือง เพื่อเรียกร้องผลประโยชน์ในกลุ่มตนได้ในอนาคต เมื่อมีการเรียกร้องราคาขางในช่วงที่เกิดวิกฤตการณ์ขึ้น เพราะปัจจุบันตาม ข้อเรียกร้องของเกษตรกรชาวสวนขางเอง คือเมื่อวิกฤตการณ์ในการเรียกร้อง เกี่ยวกับระดับราคาขางที่ตกต่ำ ก็ได้มีการขอให้รัฐบาลจัดตั้งสหพันธ์ชาวสวนขางขึ้น เมื่อวันที่ 19 ธันวาคม พ.ศ. 2532 และต่อมาเมื่อเกิดวิกฤตการณ์เรียกร้องเกี่ยวกับ ราคาขางที่ตกต่ำอีกเมื่อปี พ.ศ. 2534 นี้ ก็ได้มีการขอให้รัฐเข้าแทรกแซง เพื่อขอจัดตั้งสหพันธ์สวนขางขึ้นอีกแต่ปรากฏว่ายังไม่มีการตอบสนองแต่อย่างใด ทำให้เป็นที่สงสัยกันว่าการเสนอนโยบายของรัฐเพื่อการรวมกลุ่มขางนั้นต้องการ เพียงเป็นองค์การทางด้านการผลิตและการตลาด มากกว่าการที่จะส่งเสริมให้เกษตรกร ชาวสวนขางเข้ามามีบทบาทอำนาจในการเสนอแนะรัฐทางนโยบายการเมืองด้วย เหมือนพืชประเภทอ้อยและน้ำตาล ซึ่งปัจจุบันหลายฝ่ายมองปัญหาราคาขางกลายเป็น การเมืองไปแล้ว แทนที่จะมีการหาทางแก้ไขตามหลักเศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ และนิติศาสตร์ ให้อยู่ในสภาพที่สอดคล้องกัน เพื่อร่วมกันกำหนดแนวทางที่ถูกต้อง เพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนากิจการขางให้อยู่ได้และเจริญยิ่งขึ้นไป

4. ผลกระทบของกฎหมายไทยต่อโครงสร้างราคาขางในประเทศและ ประสิทธิภาพของตลาดขางพาราที่มีต่อเกษตรกรชาวสวนขาง

ในระยะแรกนับแต่การนำขางพาราเข้ามาปลูกในประเทศไทย รัฐบาลมิได้เข้ามามีบทบาทในการควบคุมการผลิตและการค้าขาง ธุรกิจการขาง จึงเป็นไปอย่างเสรี กอปรกับความต้องการใช้ขางของโลกหลังปี พ.ศ. 2455 ได้ขยายตัวออกไปมากผู้ผลิตขางในเอเชียจึงได้เร่งขยายการเพาะปลูกและการส่งออก เป็นการใหญ่ ธุรกิจการขางได้เป็นไปอย่างร่ำรวยไม่มีอุปสรรคเท่าใดนัก แต่ต่อมาในช่วงปี พ.ศ. 2470-2474 ได้เกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก บรรดาโรงงานผลิตภัณฑ์ขางได้เลิกกิจการไปเป็นจำนวนมาก โรงงานที่ยัง ดำเนินการอยู่ก็ลดปริมาณการผลิตของตนลง ความต้องการใช้ขางธรรมชาติทั่วโลก

ก็ได้ลดลงไปมาก แต่การผลิตยางธรรมชาติหาได้ลดลงไปด้วยไม่ จึงมียางเหลือเกินความต้องการขึ้นเป็นครั้งแรก ราคายางธรรมชาติได้ตกต่ำเหลือเพียงประมาณ กิโลกรัมละ 50 สตางค์^{๑๐} ดังนั้นในปี พ.ศ. 2473 จึงได้มีการเสนอให้จำกัดปริมาณยางโดยนําระบบโควตามาใช้ และได้มีการชักชวนให้ประเทศผู้ผลิตยางหลายประเทศเข้าร่วมในโครงการดังกล่าวแต่ก็ไม่สำเร็จจนกระทั่งในปี พ.ศ. 2476 ได้มีการรื้อฟื้นการจำกัดโควตางขึ้นมาหาหรือในที่ประชุมสมาคมผู้ปลูกยางของประเทศต่าง ๆ และได้เชิญประเทศไทยเข้าร่วมหาหรือในเรื่องนี้ด้วย ที่ประชุมได้ตกลงให้มีข้อตกลงจำกัดยางดังกล่าวตั้งแต่วันที่ 7 พฤษภาคม พ.ศ. 2477 เพื่อที่จะให้เป็นไปตามข้อตกลงดังกล่าวรัฐบาลไทยจึงออก

พระราชบัญญัติควบคุมการจำกัดยางพศศกราช 2477 ขึ้นโดยเริ่มใช้ตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2477 และได้แก้ไขเพิ่มเติมในปี พ.ศ. 2479 หลังจากที่ได้ออกกฎหมายฉบับแรกออกมาใช้ การปลูกยาง การทำยางและส่งออกยางซึ่งเคยทำได้อย่างเสรี ก็ต้องมาอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

หลังจากที่ได้นำกฎหมายดังกล่าวมาใช้ได้ประมาณ 4 ปี

ข้อตกลงการควบคุมจำกัดยางระหว่างประเทศได้สิ้นสุดลงเมื่อวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2481 ประเทศภาคีของข้อตกลงนี้ ได้มีการประชุมเจรจากันและได้เห็นชอบให้ต่ออายุของข้อตกลงนี้ไปอีก 5 ปี โดยเริ่มตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2482 จนถึงสิ้นปี พ.ศ. 2486 และเนื่องจากข้อตกลงฉบับใหม่นี้ ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปจากข้อตกลงเดิมรัฐบาลไทยจึงได้มีการแก้ไข พระราชบัญญัติที่ใช้ขณะนั้นให้เหมาะสมและวางแนวการควบคุมยางให้รัดกุมยิ่งขึ้น จึงได้ตราพระราชบัญญัติควบคุมยาง พ.ศ. 2481 ขึ้นมาใช้ตราจนเท่าทุกวันนี้ พระราชบัญญัติฉบับนี้แตกต่างจากฉบับก่อนคือมิได้บัญญัติ

^{๑๐} ประชิต รัศมีทัต "กฎหมายยาง" รายงานการสัมมนาเรื่องการเร่งรัดการผลิตและการพัฒนาของประเทศไทย สงขลา 15-17 พฤษภาคม พ.ศ. 2517, (ขางพารา 2517) , หน้า 131

ระเบียบวิธีการปฏิบัติไว้ในตัวพระราชบัญญัติให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กำหนดวิธีการปฏิบัติไว้ในกฎกระทรวงเพื่อความคล่องตัวในการเปลี่ยนแปลงและแก้ไขและได้ออกกฎกระทรวงมาแล้วรวม 9 ฉบับ ในฉบับที่ 9 ออกเมื่อปี พ.ศ. 2510 ได้ยกเลิกกฎกระทรวงฉบับก่อนทั้ง 8 ฉบับสาระสำคัญของกฎกระทรวงฉบับนี้ก็คือ การปลูกยางใหม่ การทำยาง (รวมทั้งการกรีดยาง การทำยางแผ่นรมควัน ฯลฯ) การค้ายาง การครอบครองยางเกิน 1,200 กิโลกรัม การส่งยางออกนอกประเทศ จะต้องขออนุญาตเจ้าพนักงานยางซึ่งมีอำนาจตามกฎหมายเสียก่อน กฎกระทรวงฉบับนี้ยังใช้อยู่ตราจทุกวันนี้

จากการดำเนินนโยบายปล่อยให้มีการค้าเสรีในอดีตได้มาเป็นผลสะท้อนให้เกิดระบบการค้ายางในเรื่องโครงสร้างราคาภายในประเทศและประสิทธิภาพของตลาดชาวพาราที่มีต่อเกษตรกรชาวสวนยางได้ จากการกำหนดราคาภายในประเทศขึ้นอยู่กับพ่อค้าระดับต่าง ๆ อาทิเช่น พ่อค้าส่งออกและพ่อค้าคนกลาง โดยเฉพาะพ่อค้าคนกลางจะมีผลกระทบต่อรายได้ชาวสวนยางโดยตรง เพราะเป็นผู้รับซื้อจากเจ้าของสวนยาง มีเจ้าของสวนยางจำนวนน้อยรายเท่านั้นที่ขายยางให้พ่อค้าส่งออกโดยตรง ผลกระทบต่อราคายังประกอบขึ้นด้วยปัจจัยอื่น เช่นสภาพสังคม สภาพท้องที่ในแต่ละจังหวัด ปริมาณและคุณภาพยางที่ผลิตได้ และปริมาณพ่อค้าในระดับต่าง ๆ จึงเป็นเหตุให้ราคาต่างแตกต่างกันตามความห่างไกลของการรับซื้อยางด้วย

จากการที่มีผลงานการศึกษาถึงสภาพการแข่งขันที่ไม่สมบูรณ์ของตลาดชาวพาราของ L.D. Stifel ซึ่งได้ทำขึ้นในปี พ.ศ. 2516²⁰ เนื้อหาสาระสำคัญ

²⁰ L.D. Stifel, "Imperfect Competition In A Vertical Market Network : The Case of Rubber In Thailand" ,American Journal of Agricultural Economics, Vol. 57, No. 4, Noverber 1975.

ของเอกสารทางวิชาการและบทความที่กล่าวถึงนี้มีดังนี้คือ

ช่างแผ่นคืบที่ชาวสวนผลิตได้นั้นจะถูกนำส่งให้แก่โรงรมยาง และหรือ
พ่อค้าส่งออกโดยส่งผ่านพ่อค้าคนกลางดังต่อไปนี้คือ

1. การซื้อขาย ณ สวนยาง จะผ่านพ่อค้าเร่ ซึ่งซื้อยางจากชาวสวน
แล้วนำไปขายให้พ่อค้าระดับอื่น ๆ ต่อไป Stifel (2516) ประมาณว่าพ่อค้าคนกลาง
ระดับนี้มีประมาณ 5 พันกว่ารายในปี พ.ศ. 2515 ส่วนเอกสารอื่น ๆ ไม่ได้ระบุ
จำนวน แต่อ้างว่ามีอยู่เป็นจำนวนพัน

2. การซื้อขายช่างในหมู่บ้าน จะเป็นระหว่างพ่อค้าในหมู่บ้าน
(ซาบั้ง) กับชาวสวนยาง และกับพ่อค้าเร่ที่นำแผ่นยางดิบมาขายอีกต่อหนึ่ง
พ่อค้าคนกลางในระดับนี้ Stifel ประมาณว่ามีอยู่ประมาณ 6 พันกว่ารายใน
ปี พ.ศ. 2515 พ่อค้าเหล่านี้ส่วนมากมีใบอนุญาตค้าช่างซึ่งผิดกับพ่อค้าเร่

3. การซื้อขายช่างในเมืองระหว่างพ่อค้าในเมือง (ฮี้ปัว)
กับพ่อค้าเร่และกับพ่อค้าในหมู่บ้าน และกับชาวสวนขนาดกลางและใหญ่
รวมถึงชาวสวนขนาดเล็กที่อยู่ใกล้เมืองด้วย พ่อค้าที่รับซื้อช่างในระดับนี้มีธุรกิจ
ค่อนข้างใหญ่ และถือครองช่างเป็นประจำวันละไม่ต่ำกว่า 1,200 กิโลกรัม
(1.2 ตัน) ต้องจดทะเบียนเป็น ผู้ค้าช่าง และผู้ถือช่างในครอบครองตามกฎหมาย
Stifel ประมาณว่าพ่อค้าระดับนี้มีอยู่ประมาณ 400 กว่าราย แต่ในเอกสาร
ของกองการช่างอ้างว่ามีอยู่ปีละประมาณ 1,500 ราย ²¹

4. การซื้อขายช่างกับผู้ส่งออก จะเป็นระหว่างผู้ส่งออกซึ่งมักมีฐานะ
เป็นพ่อค้าในเมืองด้วย กับเจ้าของสวนยางขนาดใหญ่และกับพ่อค้าอื่น ๆ ในเมือง
และหมู่บ้าน ผู้ส่งออกทุกรายต้องจดทะเบียนเป็นผู้ค้าช่าง ผู้ถือช่างในครอบครอง

²¹ ดร. เสริมลาภ วสุวัต "การผลิตและการตลาดยางธรรมชาติของประ
เทศไทย", บทความบรรยายสำหรับเจ้าหน้าที่องค์การตลาดเพื่อการเกษตรกร, วันที่ 26
มีนาคม พ.ศ. 2518, กรมส่งเสริมการเกษตร, หน้า 27

และผู้ส่งยางออก Stifel ประมาณว่า มีผู้ส่งออกประมาณ 18 รายในปี พ.ศ. 2516 ในปี พ.ศ. 2519 ดร. เสริมลาภ วสุวัต (2518) รายงานมีประมาณ ปีละ 65 ราย

5. การซื้อขายยางกับต่างประเทศ เป็นการซื้อขายระหว่างผู้ส่งออก ในข้อ 4 กับตลาดต่างประเทศ ซึ่งผู้รับซื้ออาจจะเป็นผู้ต้องการใช้ยางโดยตรง หรือพ่อค้าคนกลางในต่างประเทศก็ได้ ราคาซื้อขายยางในระดับนี้เป็นไปตามราคาของตลาดโลก เช่น ที่ตลาดลอนดอน นิวยอร์ก สิงคโปร์ หรือ มาเลเซีย สำหรับประเทศผู้ซื้อยางที่สำคัญของไทยมีดังนี้ ญี่ปุ่น สิงคโปร์ สหรัฐอเมริกา มาเลเซีย และประเทศอื่น ๆ

สำหรับจำนวนผู้ส่งออกนั้น จากสถิติของกองการยางพบว่าในปี พ.ศ. 2525 มีผู้จดทะเบียนเป็นผู้ส่งออกรวม 86 ราย (ส่งออกจริง 48 ราย) และมีเพียง 5 รายเท่านั้นที่มีสัดส่วนการครองตลาดสูงมาตลอด และในปัจจุบัน (ปี พ.ศ. 2533) ปรากฏว่ามีผู้จดทะเบียนผู้ส่งออกยางประมาณสองร้อยกว่าบริษัทแต่ถ้ารวมบริษัทสาขา เข้าด้วยกัน ทำให้ตัวเลขตลาดเคลื่อนจากความเป็นจริงมาก

สำหรับการกำหนดราคาซื้อขายยางในประเทศไทยนั้น พ่อค้ายางจะยึดราคาของมาเลเซีย และ/หรือ สิงคโปร์เป็นหลัก ในการพิจารณาซื้อขายยางภายในประเทศ เนื่องจากประเทศไทยเป็นผู้ผลิตยางเพียง 3-4 เปอร์เซ็นต์ ของยางทั้งหมด (ธรรมชาติและสังเคราะห์) ที่ใช้ในโลก แต่ปัจจุบันในปี พ.ศ. 2534 ประเทศไทยก็สามารถเป็นผู้ผลิตยางพาราได้มากเป็นอันดับที่หนึ่งในโลก และมีอัตราการขยายกำลังผลิตประมาณ 8 เปอร์เซ็นต์ต่อปี ซึ่งนับว่าสูงมาก เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศผู้ผลิตยางพาราด้วยกัน ดังนั้นบทบาทในเรื่องยางพารา นั้น อาจมีการเปลี่ยนแปลงจากเดิมก็ได้ ต้องติดตามต่อไปในอนาคต อย่างไรก็ตาม การที่ไม่มีตลาดกลางยางพาราในระดับประเทศก็มีส่วนทำให้การพัฒนาระบบตลาดยางพาราของไทยยังต้องเป็นประเทศผู้ขายที่ขายตามราคาที่เป็นอยู่ในตลาดโลก (Price Taker) พ่อค้าส่งออกจะถือราคาส่งออกเป็นเกณฑ์แล้วหักค่าใช้จ่ายต่าง ๆ (Processing+ Marketing+Profit margins) ในการส่งออกแล้ว จึงจะกำหนดราคาซื้อขาย

ในวันนั้นซึ่งจะเป็นเส้น derived demand ที่พ่อค้าคนกลางเผชิญอยู่ ซึ่งพ่อค้าคนกลางก็จะหักค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในการตลาดของตนแล้วกำหนดราคาที่จะซื้อจากชาวสวนหรือพ่อค้าระดับถัดถัดไป ดังนั้นราคาขายที่ชาวสวนขายได้รับจึงขึ้นอยู่กับ ราคาที่ซื้อขายในตลาดโลกหักด้วยค่าใช้จ่าย และ Opportunity Costs ของพ่อค้าในระดับต่าง ๆ ซึ่งมีการผ่านพ่อค้าหลายระดับต้นทุนการค้าขายก็จะสูงและราคาที่ชาวสวนได้รับก็จะลดลง

1. ลักษณะของตลาดยางในประเทศไทย

ตลาดยางประเทศไทยประกอบด้วย ผู้ขายได้แก่ชาวสวนยางและผู้ซื้อซึ่งเป็นพ่อค้าระดับต่าง ๆ ได้แก่ผู้ส่งออก พ่อค้าระดับอำเภอ ตำบลหรือหมู่บ้าน พ่อค้าส่งออกรายใหญ่มีประมาณ 7-8 ราย ที่เป็นผู้แปรรูปยาง คัดจัดชั้น และหีบห่อยางแล้วส่งยางออกไปขายตลาดต่างประเทศ พ่อค้าระบบย่อยมีหลายพันราย พ่อค้าเหล่านี้ส่วนใหญ่อยู่ใกล้ชิดกับชาวสวนยางและซื้อยางจากชาวสวนโดยตรง ผู้ขายซึ่งเป็นชาวสวนยางทำหน้าที่ผลิตและขายยางให้กับพ่อค้าระดับต่าง ๆ มีจำนวน 5-6 แสนราย และประมาณ 95 เปอร์เซ็นต์ ของสวนยางเหล่านี้เป็นชาวสวนขนาดเล็กประมาณ 61 เปอร์เซ็นต์ มีนาข้าว 48 เปอร์เซ็นต์ มีสวนผลไม้ 28 เปอร์เซ็นต์ มีทั้งนาข้าวและสวนผลไม้ มีชาวสวนเพียง 19 เปอร์เซ็นต์ที่มีสวนยางเพียงอย่างเดียว ชาวสวนที่มีทั้งยางและนาข้าวหรือยางและผลไม้ได้รับความกระทบกระเทือนและมีปัญหาน้อยกว่าชาวสวนที่มียางอย่างเดียว ในเมื่อราคาขายตกต่ำ

2. ลักษณะโครงสร้างของตลาดยาง

โครงสร้างของตลาดยางในประเทศไทยจัดอยู่ในลักษณะเป็นตลาดของผู้ซื้อ (Monopsony) คือมีผู้ขายมากผู้ซื้อน้อย การซื้อขายของผู้ส่งออกจะผ่านพ่อค้าคนกลางเป็นส่วนใหญ่ ชาวสวนที่ขายยางให้กับผู้ส่งออกโดยตรงมีน้อยมาก นอกจากกลุ่มขายยาง การที่มีจำนวนพ่อค้าส่งออกน้อยย่อมจะเป็นโอกาสให้ผู้ซื้อผูกขาดตลาดยางได้โดยไม่ต้องแข่งขันในเรื่องราคาอย่างจริงจัง เช่น

เมื่อราคาขายในตลาดโลกสูงขึ้น ราคาซื้อภายในประเทศจะไม่สูงตามไปด้วย และเมื่อผลผลิตภายในประเทศลดลงในฤดูขางผลัดใบ หรือในฤดูฝน ราคาขายภายในประเทศก็ไม่เปลี่ยนแปลง พ่อค้าส่งออกขางใหญ่จะมีสาขาซื้อขางและบริการส่งออกเกือบทุกจังหวัดที่มีการปลูกขางที่สำคัญ ทำให้อิทธิพลครอบคลุมกว้างขวางและสามารถกดดันผู้ส่งออกขางใหญ่ที่จะเข้ามาเป็นคู่แข่งชั้น พ่อค้าคนกลาง ซึ่งเป็นผู้ขายขางให้พ่อค้าส่งออกโดยตรงมีกระจายอยู่ทั่วไปในจังหวัด อ่าเภอ ตำบล และหมู่บ้านที่มีการปลูกขาง พ่อค้าเหล่านี้จะต้องกว้านซื้อขาง จากชาวสวน ทั้งในเขตจังหวัดของตนเองที่จดทะเบียนและในจังหวัดใกล้เคียง เพื่อให้ได้ปริมาณขางมากพอตามความต้องการของผู้ส่งออก พ่อค้าเหล่านี้มักจะขายขางประจำให้ผู้ส่งออก เพราะมีข้อผูกพันทางการเงิน และข้อตกลงอื่น ๆ ในการซื้อขายขางซึ่งกันและกัน แต่มีบางรายที่ขายขางให้ผู้ส่งออกตามราคาที่ตนเห็นว่ามีกำไรที่จะขายได้ พ่อค้าคนกลางยังมีโอกาสที่จะขายขางล่วงหน้ากับผู้ส่งออกในระยะไม่เกิน 30 วัน นับตั้งแต่วันที่ส่งมอบขางแผ่นดินทำให้สามารถเลือกราคาหรือเก็งราคาขางได้พอสมควร

3. สภาพการแข่งขันของตลาดขาง

การที่จะพิจารณาว่าตลาดค้าขางนั้น มีการแข่งขันมากน้อยเพียงไรหรือไม่ อาจดูได้จากจำนวนหรือความหนาแน่นของผู้ประกอบธุรกิจ โดยปกติถ้ามีจำนวนผู้ประกอบธุรกิจมากการแข่งขันย่อมมีมาก แต่จะมีจำนวนมากเท่าใดนั้น ไม่อาจกล่าวได้แน่นอน ข้อสำคัญที่ควรวินิจฉัยก็คือราคาขางที่พ่อค้ารับซื้อและค่าใช้จ่ายของพ่อค้าผู้นั้น ราคาซื้อของพ่อค้าจะสูงหรือต่ำย่อมขึ้นอยู่กับค่าใช้จ่ายการตลาด และกำไรของพ่อค้า (โดยที่ปัจจัยอื่นไม่เปลี่ยนแปลง)

พ่อค้าที่มีประสิทธิภาพในการตลาดสูงย่อมมีค่าใช้จ่ายต่ำ และในทางตรงกันข้ามพ่อค้าที่มีประสิทธิภาพการตลาดต่ำย่อมมีค่าใช้จ่ายสูง จึงกล่าวได้ว่าในสภาพตลาดที่มีการแข่งขันอย่างสมบูรณ์แบบ แต่ประกอบไปด้วย การแข่งขันและการผูกขาดปนกัน ดังนั้นการประกอบธุรกิจในปัจจุบันขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพ

และโอกาสที่พ่อค้าผู้นั้นจะให้ประโยชน์แก่ตนเองหรือชาวสวนยาง

4. การตั้งราคาซื้อขายของพ่อค้าประเภทต่าง ๆ

ราคาซื้อขายในประเทศไทยแบ่งเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ ราคาซื้อขายของพ่อค้าส่งออกและราคาซื้อขายของพ่อค้าคนกลาง ดังนั้น การกำหนดราคาของพ่อค้าแต่ละประเภทจึงได้แตกต่างกันตามลักษณะของการค้า

1). การตั้งราคาซื้อขายของพ่อค้าส่งออก

ในการซื้อขายของพ่อค้าส่งออกจะติดต่อซื้อและขายกันไปในขณะที่เดียวกัน โดยการทำสัญญาซื้อและขายตามความต้องการของผู้ซื้อและผู้ขาย เกี่ยวกับประเภท ชนิด จำนวนวัน ส่งมอบและการส่งมอบยาง ราคาที่ซื้อขาย ส่วนใหญ่เป็นราคาที่ตกลงกันโดยตรงระหว่างผู้ซื้อผู้ขายหรือผ่านตัวแทนซื้อขาย ในประเทศหรือต่างประเทศราคาขายยางที่ส่งไปตลาดญี่ปุ่นเป็นราคา เอฟ.โอ.บี (F.O.B.) * และซี และเอฟ (C and F) ** ตามแต่ความสะดวก ส่วนราคาขายยางที่ส่งไปตลาดยุโรปและอเมริกา เป็นราคา ซี.ไอ.เอฟ. (C.I.F.) *** ราคาขายจึงมีหลายราคาตามสัญญาซื้อขายและส่งมอบ การตั้งราคาซื้อขายของผู้ส่งออกจะถือราคาที่ขายได้หรือคาดว่าจะขายได้หักด้วยค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ส่วนที่เหลือจึงเป็นราคาซื้อขายผ่านรมควัน ณ โรงงานของผู้ส่งออก บางบริษัทซื้อขายผ่านรมควันที่ตัดจัดขึ้นและบรรจุหีบห่อแล้ว ราคาของยางประเภทนี้จึงสูงกว่าราคาขายผ่านที่บริษัทรับซื้อ เป็นผู้รมควันตัดจัดขึ้นและบรรจุหีบห่อเองการตั้งราคา

* หมายถึง ราคาที่ผู้ขายส่งมอบถึงท่าเรือที่รอบบรรทุกโดยไม่รวมค่าขนส่งและค่าประกันภัย

** หมายถึง ราคาที่ผู้ขายส่งมอบถึงท่าเรือที่ผู้ซื้อต้องการ โดยรวมค่าขนส่งแต่ไม่รวมค่าประกันภัย

*** หมายถึง ราคาที่ผู้ขายส่งมอบให้ถึงท่าเรือที่ผู้ซื้อต้องการรวมทั้งค่าประกันภัยให้ด้วย

รับซื้ออาจเขียนเป็นสูตรง่าย ดังนี้

ราคาซื้อขายผ่านรมควันของผู้ส่งออก = ราคา เอฟ.โอ.บี. ที่จะขายได้
- ค่าใช้จ่ายในการส่งออก - ค่าอากรขาออก - ค่าส่งเคราะห์ปลุกแทน

โดยปกติผู้ส่งออกจะถือราคาขายผ่านรมควันชั้น 3 เป็นหลัก

ส่วนราคาขายผ่านรมควันชั้นอื่น ๆ จะเพิ่มและลดจากราคาขายผ่านรมควันชั้น 3 คือ
ชั้น 3 เป็นชั้น 2 เพิ่ม 10 สตางค์ ชั้น 3 เป็นชั้น 1 เพิ่ม 20 สตางค์ ชั้น 3 เป็นชั้น 4
และชั้น 5 ลด 25 สตางค์ และ 40 สตางค์ตามลำดับ

ค่าใช้จ่ายของพ่อค้าขายส่งออกมี 2 ประเภทใหญ่ คือ ค่าใช้จ่าย
ในการผลิตบางแปรรูป ได้แก่ การรมควัน การทำยางเครป การทำยางแท่ง
การคัดจัดชั้นยาง การบรรจุหีบห่อเป็นตัน และค่าใช้จ่ายในการบริหารงาน ได้แก่
ค่าใช้จ่ายสำนักงานค่าจ้างเจ้าหน้าที่ ค่าติดต่อขายยาง ค่าขนส่งภายใน ค่าดอกเบี้ยย
และค่าประกันภัย

จากการสำรวจผู้ส่งออกในตลาดขนาดใหญ่ในปี พ.ศ. 2523 ค่าใช้จ่าย
ในการตลาดของยางผ่านรมควันแตกต่างกันตรงขนาดของการประกอบธุรกิจ อายุ
ชนิด ขนาดของโรงงาน และวิธีการดำเนินงานของผู้ส่งออก (ตารางที่ 18)
นอกเหนือจากค่าใช้จ่ายในการส่งออกโดยตรงแล้ว พ่อค้าต้องเสียค่าใช้จ่าย
ในการส่งออกตามกฎหมายดังต่อไปนี้

- ก. ค่าธรรมเนียมใบผ่าน 0.02 บาท/กิโลกรัม
- ข. ค่าอากรขาออก ตามกฎหมายภาษีศุลกากร ประกาศทุก 15 วัน
- ค. ค่าส่งเคราะห์ปลุกแทน ตามพระราชบัญญัติกองทุนส่งเคราะห์
การทำสวนยาง พ.ศ. 2503 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4)
พ.ศ. 2530

2). การตั้งราคาซื้อขายของพ่อค้าคนกลาง

พ่อค้าคนกลางเหล่านี้ได้แก่ พ่อค้าที่ซื้อขายแผ่นดินจากชาวสวน แล้วนำไปขายแก่ผู้ส่งออกในลักษณะของยางแผ่นรมควันหรือยางแผ่นดิบ พ่อค้าคนกลางระดับนี้มีบทบาทที่สำคัญมากต่อชาวสวนยางโดยตรง ในการซื้อขายของพ่อค้าระดับนี้ ชาวสวนมักจะอยู่ในสภาพที่เสียเปรียบในข้อที่สำคัญ 2 ประการ ได้แก่ การประเมินคุณภาพ ยื่นยางแผ่นดิบต่ำกว่าความเป็นจริง โดยประเมินความชื้นสูง และชั่งน้ำหนักโดยปิดเศษของกิโลกรัมทิ้งไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 14 ประเมินค่าใช้จ่ายในการผลิตยางแปรรูป และการบริหารงาน
ของพ่อค้าส่งออกปี พ.ศ. 2523

รายการ	ค่าใช้จ่ายเฉลี่ย (บาท/ กิโลกรัม)
ค่ารถควั่น	0.27
ค่าจัดชั้นยางและหีบห่อ	0.45
ค่าขนส่งเรือลำเลียง โทดั่งท่าเรือ	0.26
ค่าประกัน	0.02
ค่าดอกเบี้ยลงทุน	0.15
ค่าใช้จ่ายในการบริหารงาน	0.17
รวม	1.32

พ่อค้าคนกลาง ใช้ราคาข้างขึ้น 3 เป็นหลักการตั้งราคาซื้อขายจาก
ชาวสวนเช่นเดียวกันกับพ่อค้าระดับส่งออก เมื่อชาวสวนนำขางมาขาย พ่อค้า
จะประเมินปริมาณความชื้นก่อนโดยถือความหนาของขางแผ่นเป็นเกณฑ์แล้ว
ใช้วิธีดังต่อไปนี้วิธีใดวิธีหนึ่งตั้งราคาซื้อขาย (ตารางที่ 17)

ตารางที่ 15 ตัวอย่างการตั้งราคาซื้อขายของพ่อค้าคนกลางโดยการหักความชื้นด้วยวิธีการต่าง ๆ

รายการ	การตั้งราคาซื้อของพ่อค้า (บาท/กก.)		
	วิธีที่ 1	วิธีที่ 2	วิธีที่ 3
ถ้าราคาซื้อที่พ่อค้าคนกลางควรจะได้รับ (ข้างแผ่นรมควันชั้น 3)	15.00	15.00	15.00
หักค่าใช้จ่ายต่าง ๆ			
- ค่าขนส่ง	0.10	0.10	0.10
- ค่าแรงงาน	0.50	0.50	0.50
- ค่าบริหารงาน	0.50	0.50	0.50
- ค่าดอกเบี้ย	0.15	0.15	0.15
- ค่าลดชั้นยาง	0.25	0.25	0.25
- น้ำหนักความชื้น	-	1.50**	1.44**
ดังนั้น ราคาซื้อขายข้างแผ่นดิบ	14.40	12.90	12.96
ถ้าน้ำหนักยางซึ่งได้ (กิโลกรัม)	100	100	100
หักน้ำหนักความชื้น 10%	10*	-	-
เงินที่ชาวสวนได้รับ (บาท/100 กิโลกรัม)	1,296.00	1,290.00	1,296.00

*, **, *** หักความชื้นด้วยวิธีการต่าง ๆ

วิธีที่หนึ่ง โดยการหักความชื้นออกจากน้ำหนักยางที่ซึ่งได้ทั้งหมด

วิธีที่สอง โดยการหักความชื้นออกจากราคายางแผ่นรมควันก่อนแล้วจึงหักค่าใช้จ่ายอื่น

วิธีที่สาม โดยการหักน้ำหนักความชื้นออกหลังจากหักค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ในการตลาดออกแล้ว

พ่อค้ายางอาจใช้วิธีใดวิธีหนึ่งก็ได้ แต่วิธีที่สองราคาต่ำกว่าวิธีที่หนึ่ง และสาม เล็กน้อย อย่างไรก็ตามพ่อค้าจะใช้วิธีใดยังไม่สามารถบอกได้แน่นอน อนึ่ง พ่อค้ายังใช้วิธีประเมินราคาซื้ออย่างหยาบอีกวิธีหนึ่งคือ ตั้งราคาสูงสุดและต่ำสุดไว้ เช่นราคาสูงสุดไม่เกิน 15 บาท/กิโลกรัม ราคาต่ำสุด 13 บาท /กิโลกรัม แล้วประเมินความชื้นในแผ่นยางโดยอาศัยความหนาของแผ่นยางซึ่งถือความหนาของแผ่นยาง เป็นเกณฑ์กล่าวคือ ยางบางมากความชื้นของยางประมาณ 2-3 เปอร์เซ็นต์ ยางหนาปานกลางความชื้นประมาณ 4-6 เปอร์เซ็นต์ ยางหนาคความชื้นประมาณ 7-8 เปอร์เซ็นต์ และยางหนามากความชื้นประมาณ 10-12 เปอร์เซ็นต์ นอกจากนี้ พ่อค้ายังอาศัยเปอร์เซ็นต์ความชื้นและความหนาของแผ่นยางประเมินคุณภาพชั้นยาง และถือเอาราคาของแผ่นรมควันชั้น 3 ที่จะขายได้เป็นราคาซื้อขายยางแผ่นดิบชั้นที่ 1 แล้วจะลดหลั่นราคาซื้อขายชั้นต่าง ๆ ลงไปตามคุณภาพของยาง (ตารางที่ 16)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 16 การประเมินคุณภาพยางและราคาซื้อขายสินค้าโดยอาศัยความชำนาญของ
พ่อค้าคนกลาง

คุณภาพ	ความชื้น จากการประเมิน	การตั้งราคาซื้อขาย (บาท/ กิโลกรัม)	
		ราคาซื้อขายในแต่ละชั้น	ความแตกต่าง เปอร์เซ็นต์ (ราคาที่ตั้งหักด้วยราคาแตกต่างระหว่างชั้น) ของราคา ระหว่างชั้น
ชั้นที่ 1	2	15	
ชั้นที่ 2	3	15.00-0.30 = 14.70	0.30
ชั้นที่ 3	4-6	15.00-0.50 = 14.50	0.20
ชั้นที่ 4	7-8	15.00-1.00 = 14.00	0.50
ชั้นที่ 5	9-10	15.00-1.80 = 13.20	0.80
ต่ำกว่าชั้น 5	เกิน 10%	-	-
รวม			1.80

ค่าใช้จ่ายของพ่อค้าระดับนี้น้อยกว่าพ่อค้าระดับส่งออก เนื่องจากไม่มี
การดำเนินงานในการแปรรูปยาง คัดจัดชั้น บรรจุ และส่งออก แต่คงมีค่าใช้จ่ายต่าง ๆ
เช่น ค่าแรงงาน ค่าสำนักงาน ค่าขนส่ง ค่าดอกเบี้ย เนื่องจากพ่อค้าระดับคนกลางนี้
มีจำนวนมากและระดับของการประกอบธุรกิจแตกต่างกัน ราคาภายในระดับนี้
จึงมีหลายราคาขึ้นอยู่กับค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้อง และความสนใจของพ่อค้าเอง
ค่าใช้จ่ายของพ่อค้าคนกลางขนาดใหญ่ (ตารางที่ 17) มักจะสูงกว่าค่าใช้จ่าย
ของพ่อค้าคนกลางขนาดย่อยลงไป ค่าใช้จ่ายของพ่อค้าคนกลางขนาดย่อย

ไม่สามารถแยกออกได้ เช่นเดียวกับพ่อค้าคนกลางขนาดใหญ่ เนื่องจากปริมาณรับซื้อยาง
จำนวนน้อย (เดือนละประมาณไม่เกิน 5,000 กิโลกรัม) ไม่ต้องจ่ายค่าจ้างแรงงาน
ไม่รับซื้อยางนอกสถานที่ ยางที่ซื้อมีคุณภาพต่ำ ขายยางต่อให้พ่อค้าคนกลางรายใหญ่
ในลักษณะยางแผ่นดิบและเงินทุนหมุนเวียนน้อย²²

ตารางที่ 17 ประเมินค่าใช้จ่ายของพ่อค้าคนกลางขนาดใหญ่

รายการ	ค่าใช้จ่ายเฉลี่ย (บาท/กิโลกรัม)
ค่าขนส่ง	0.10
ค่าแรงงาน	0.50
ค่าดอกเบี้ย	0.15
ค่าบริหารงาน	0.15
รวม	0.35

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

²² สุจิต พรหมเดช, "กลไกราคายางในประเทศไทยและผลจากการรวม
กลุ่มขายยาง", วารสารยางพารา, ปีที่ 2, ฉบับที่ 2 (สิงหาคม 2524), หน้า 73-79

จะเห็นได้ว่า ต้นทุนต่าง ๆ จะมีส่วนสัมพันธ์กับการรับซื้อจากพ่อค้าคนกลางทั้งสิ้น เพราะถือว่าเป็นต้นทุนประเภทหนึ่งที่พ่อค้าจะต้องคำนวณโดยความรอบคอบเพื่อมิให้ตนต้องผิดพลาดได้ เนื่องจากราคาภายในประเทศมีส่วนสัมพันธ์กับราคาดตลาดโลกค่อนข้างมากโดยเฉพาะราคาในตลาดสิงคโปร์และมาเลเซียซึ่งราคาในตลาดดังกล่าวเปลี่ยนแปลงเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นราคาภายในประเทศจึงผันผวนตามไปด้วยนอกจากนี้การเก็บภาษีส่งออกของกรมศุลกากร ซึ่งผูกพันกับราคาส่งออกก็ประกาศน้อยครั้ง และผู้ส่งออกก็ไม่ทราบว่าจะประเมินที่จะประกาศมีอัตราเท่าใด การค้าขายจึงต้องเสี่ยงต่อความผันผวนของราคา และความไม่แน่นอนของภาษีส่งออก กรณีของการเสี่ยงนี้พ่อค้าอาจจะผลัดภาระไปสู่เกษตรกรได้โดยรับซื้อในราคาต่ำเพื่อนำมาชดเชยกับความเสียดังกล่าว

แม้รัฐบาลมิได้เข้าควบคุมการค้าขายมากนัก แต่เนื่องจากการส่งออกขางมีบริษัทรายใหญ่อยู่เพียงไม่กี่ราย โดยเฉพาะบริษัทขางไทยปิกซ์ได้และบริษัทส่วชววนนั้นครองตลาดมากถึงครึ่งหนึ่งของการส่งออกทั้งหมด และการส่งออกขางทั้งนั้นบริษัทขางไทยปิกซ์ได้มีส่วนการตลาดร้อยละ 96 ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าตลาดขางของไทยมีลักษณะของการผูกขาด ลักษณะเช่นนี้ย่อมมีผลต่อประสิทธิภาพการตลาดขาง ประกอบกับนายทุนบริษัทรายใหญ่ที่ส่งออกขางดังกล่าวจะเป็นบุคคลสัญชาติสิงคโปร์และมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดกันมาก ทำให้บุคคลเหล่านี้มีอิทธิพลต่อตลาดขางพาราของประเทศไทยมาก เพราะถ้าแนวทางนโยบายของบริษัทส่งออกเหล่านี้ได้มีการเปลี่ยนแปลง ย่อมมีผลกระทบต่อเกษตรกรได้โดยอาจส่งผลในทางที่จะรับซื้อผลผลิตขางพาราให้น้อยลงก็สามารถบีบบังคับให้เกษตรกรชาวสวนขางต้องลำบากต่อการที่จะขายผลผลิตขางให้ได้ราคาที่เหมาะสมได้ ดังเช่นปัญหาที่เกิดขึ้นตั้งแต่ปลายปี พ.ศ. 2532 จนถึงปัจจุบันนี้ บริษัทส่งออกขางมีแนวทางนโยบายในการชะลอการส่งออกขางทำให้เกิดผลกระทบต่อเกษตรกรชาวสวนขางได้โดยตรง เพราะไม่มีพ่อค้าคนกลางเข้ามารับซื้อผลผลิต เพราะเกรงว่าผลผลิตที่ตนรับซื้อมาไม่สามารถขายต่อให้พ่อค้าส่งออกขางได้ จึงทำให้เกิดภาวะชะงักทางเศรษฐกิจ

ทำให้ผลผลิตขางพารามีราคาตกต่ำอย่างมาก เพราะความต้องการขางลดน้อยลง ในขณะที่ผลผลิตออกสู่ตลาดมากตามปกติทำให้เห็นหลักเศรษฐศาสตร์เกี่ยวกับเรื่องอุปสงค์และอุปทาน ในเมื่ออุปสงค์น้อยลงอุปทานก็ลดความสำคัญลงตามสถานการณ์ของอุปสงค์เช่นกัน ซึ่งในการนี้พระราชบัญญัติควบคุมขาง พ.ศ. 2481 ซึ่งใช้ในภาวะที่มีการกำหนดโควตา แต่ปัจจุบันได้มีการยกเลิกไปแล้วทำให้เป็นที่สงสัยว่ากลไกของรัฐเข้าแทรกแซงได้เพียงใด ปรากฏว่าที่ค้นหาเนื้อหาสาระสำคัญของพระราชบัญญัตินี้ไม่ได้มีการบัญญัติถึงช่องทางที่รัฐเข้าไปแทรกแซงทางการตลาดขางได้ เพราะในขณะที่ใช้บังคับพระราชบัญญัติควบคุมขางนี้ ไม่ได้มีการคำนึงถึงสภาวะการที่ราคาขางตกต่ำ ทำให้กฎหมายฉบับนี้ขาดความโปร่งใส ในการที่รัฐจะเข้าแก้ไขปัญหาเพื่อแทรกแซงให้ระดับราคาขางสูงขึ้นเพื่อให้เกษตรกรชาวสวนขางสามารถดำรงชีพอยู่ได้

แม้ปัจจุบันนี้จะได้มีประกาศกรมวิชาการเกษตร ว่าด้วยเรื่องการกำหนดขั้นตอนและระยะเวลาการออกใบอนุญาตต่าง ๆ เกี่ยวกับขาง พ.ศ. 2532 มีความว่าอาศัยตามความในพระราชบัญญัติควบคุมขาง พ.ศ. 2481 มาตรา 5 ประกอบกับระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการปฏิบัติราชการเพื่อประชาชนของหน่วยงาน พ.ศ. 2532 ข้อ 9 จึงออกระเบียบกำหนดขั้นตอน และระยะเวลาการออกใบอนุญาตค้าขาง การมีขางไว้ในครอบครอง การตั้งโรงรีดขาง หรือโรงรมขางการส่งขางออกนอกราชอาณาจักร ไว้ดังต่อไปนี้^{๒๓}

ข้อ 1 ระเบียบนี้เรียกว่า "ระเบียบกรมวิชาการเกษตรว่าด้วยการกำหนดขั้นตอนและระยะเวลาการออกใบอนุญาตต่าง ๆ เกี่ยวกับขาง พ.ศ. 2532"

ข้อ 2 ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่ 11 สิงหาคม พ.ศ. 2532 เป็นต้นไป

^{๒๓} สถาบันวิจัยขาง กรมวิชาการเกษตร, ประกาศ ณ วันที่ 10 สิงหาคม พ.ศ. 2532

ข้อ 3 ชั้นตอน และระยะเวลาการออกใบอนุญาตค้าซาก การมีซากไว้ในครอบครอง การตั้งโรงรีดซาก หรือโรงรมซาก การส่งซากออกนอกราชอาณาจักร มีดังนี้

- (1) ยื่นคำขอใบอนุญาตพร้อมหลักฐานและค่าธรรมเนียมระยะเวลา 1 วันทำการ
- (2) ตรวจสอบหลักฐาน ระยะเวลา 1 วันทำการ
- (3) เสนอพนักงานประจำท้องที่เพื่ออนุมัติระยะเวลา 1 วันทำการ
- (4) ออกใบอนุญาต ระยะเวลา 2 วันทำการ

ข้อ 4 ระยะเวลาตั้งแต่ยื่นคำขอจนถึงออกใบอนุญาตกำหนดไว้ 5 วันทำการ

ข้อ 5 ในกรณีที่ผู้ยื่นคำขออนุญาตหลักฐานไม่ครบถ้วนหรือไม่ถูกต้องระยะเวลาที่กำหนดใน ข้อ 4 จะเริ่มนับใหม่ตั้งแต่วันที่ผู้ยื่นคำขอได้แนบหลักฐานครบถ้วน และถูกต้องจะเห็นว่าระเบียบที่ออกมาเกี่ยวกับการค้า การมีซากไว้ในครอบครอง และการส่งซากออกนอกราชอาณาจักร เป็นเรื่องที่รัฐเข้าแทรกแซง ควบคุมทางด้านสถิติและควบคุมตัวเลขเกี่ยวกับผลผลิตซากมากกว่า การที่รัฐจะเข้าแทรกแซงเพื่อจัดระบบการกระจายรายได้ให้แก่เกษตรกรชาวสวนซาก ภายใต้อัตนินตีสังคมรัฐ²⁴ ในการที่เกษตรกรได้มีโอกาสที่จะได้รับความเป็นธรรมของราคาผลผลิตซากพารา โดยรัฐต้องเข้าไปจัดการก่อให้เกิดความสมดุลของความได้เปรียบและเสียเปรียบ ทั้งฝ่ายเกษตรกรชาวสวนซากและฝ่ายผู้ประกอบการซากให้มีความสมดุลทั้งสองฝ่าย โดยรัฐเข้าแทรกแซงเพียงเป็นคนกลาง เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในสังคมมากที่สุด แทนที่จะปล่อยให้ไปตามหลักทุนนิยมเสรี ปล่อยให้กลไกตลาดทำหน้าที่ของมันเอง

²⁴ สมยศ เชื้อไทย, นิตินตีสังคมรัฐ: รัฐที่คำนึงถึงความเป็นธรรม, รมพี 26, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ธรรมศาสตร์, คณะสวัสดิศาสตร์มหาสารคาม หน้า 81-86

ในการกระจายรายได้เองนั้น คงจะเป็นเรื่องที่ไม่เหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน เพราะพื้นฐานเศรษฐกิจ และอำนาจ ต่อรองของเกษตรกรชาวสวนยางในความ เป็นจริงนั้นไม่มีโอกาสเทียบได้กับนายทุนที่มีฐานะเศรษฐกิจดี มีโอกาสในการเข้าสู่ ศูนย์รวมทางอำนาจการเมืองได้ง่าย จึงทำให้เสียงเรียกร้องของนายทุน ผู้ประกอบการยางอ่อนเสียงดังกว่า เกษตรกรชาวสวนยางในการที่จะเรียกร้อง ต่อรองผลประโยชน์ จึงสมควรแล้วที่รัฐจะต้องมีบทบาทมากกว่าเดิม โดยต้องเข้าแทรกแซงและจัดสรรผลประโยชน์เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมอย่างแท้จริง มากกว่าที่จะยึดตามรูปแบบนั้นอย่างเคร่งครัด

จากการที่เกษตรกรผู้ปลูกยางพาราของไทยร้อยละ 95 ทำสวนยาง ขนาดเล็กปริมาณการขายจึงเป็นเพียงรายย่อย ชาดอำนาจต่อรองทางการตลาด และมักขายสินค้าได้ราคาต่ำ แม้ว่าจะมีการรวมกลุ่มขายยางก็ดำเนินการเป็นผลสำเร็จ เพียงร้อยละ 15 หรือการรวมกลุ่มนี้อาจจะกล่าวได้ว่ายังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร นอกจากจะเป็นเพราะการทำงานซ้ำซ้อนของหน่วยงานราชการต่าง ๆ แล้ว เกษตรกรที่รวมตัวกันบางกลุ่มยังมิได้ร่วมกันอย่างจริงจัง

แม้ในปัจจุบันจะได้มีการจัดตั้งตลาดกลางพาราขึ้นตามส่วนภูมิภาคที่เป็น แหล่งผลิตยางพาราก็ตาม ก็เป็นการดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาลมากกว่า โดยเป็นการดำเนินการตามขั้นตอนเบื้องต้นเท่านั้น โดยมีการคาดหวังว่าตลาดนี้ ถ้าสามารถบริหารได้สำเร็จ ก็จะสามารถยกระดับเป็นตลาดกลางชาวพารา ระดับประเทศโดยสามารถติดต่อซื้อขายแลกเปลี่ยนยางระหว่างประเทศตามแบบอย่าง ของประเทศมาเลเซีย สิงคโปร์และอินโดนีเซีย ซึ่งความสำเร็จส่วนนี้ต้อง มีการติดตามต่อไปในอนาคต เพราะตลาดกลางของไทยเพิ่งดำเนินการเมื่อ พ.ศ. 2534 ที่ผ่านมานี้เอง โดยรายละเอียดได้กล่าวไว้ในบทที่ 4 แล้ว

การจัดขึ้นมาตรฐานยางขยกเว้นยางแท่งยังไม่มีคความแน่นอน เนื่องจาก ใช้สาคาและประสพการณ์พิจารณาคัดเกรดขาง นอกจากนี้ความแตกต่างของราคาขาง ชนิดดี เช่น ระหว่างขางแผ่นรมควันชั้น 1 กับชั้น 2 จะน้อยกว่าความแตกต่าง

ระหว่างราคาขายที่มีคุณภาพต่ำกว่า ลักษณะเช่นนี้จึงไม่จูงใจให้มีการปรับปรุงคุณภาพให้สูงขึ้นเนื่องจากรายได้ไม่คุ้มกับรายจ่ายในการปรับปรุง เมื่อไม่มีการการจัดชั้นคุณภาพมาตรฐานของยางที่ชัดเจนเช่นนี้จึงมักเกิดปัญหาโต้แย้งกันระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายทั้งในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งในพระราชบัญญัติควบคุมยาง พ.ศ. 2481 ก็ไม่ได้แยกชั้นยาง ดังปรากฏในปัจจุบัน ทำให้เกิดปัญหาของการจัดชั้นยาง ทำให้เกษตรกรชาวสวนยางมีโอกาสเสียเปรียบต่อพ่อค้าขาย หรือผู้ประกอบการยางส่งออกได้

เนื่องจากยางแปรรูปส่วนใหญ่เป็นยางแผ่นรมควันซึ่งมักเป็นชนิดเกรดต่ำ ส่วนยางแท่งมีผลิตน้อยมากโครงสร้างการผลิตเช่นนี้ทำให้ตลาดส่งออกยางของไทยต้องพึ่งพิงประเทศญี่ปุ่นเป็นหลักเพราะญี่ปุ่นนิยมใช้ยางแผ่นรมควันสำหรับการขยายตลาดไปยังประเทศอื่นทำให้ลำบาก เพราะประเทศอื่น ๆ นิยมใช้ยางแท่งซึ่งสะดวกต่อการใช้และคุณภาพดีกว่ายางแผ่นรมควัน จากลักษณะการส่งออกที่เน้นตลาดญี่ปุ่นเป็นหลัก หากมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการผลิตยางของญี่ปุ่นแล้วย่อมจะส่งผลกระทบต่อตลาดยางของไทยอย่างแน่นอน และจะไปกระทบหน่วยสุดท้ายในการผลิตยางพาราก็คือเกษตรกรชาวสวนยางไทย

ทางด้านภาษีส่งออกของไทยนอกจากจะมีลักษณะที่ไม่แน่นอนดังที่กล่าวมาแล้ว ภาษีดังกล่าวยังอยู่ในเกณฑ์สูงอีกด้วย นอกจากนี้ทางรัฐบาลยังเก็บเงินค่าส่งเคราะห์การทำสวนยางจากผู้ส่งออกอีกด้วย ทั้งภาษีและการเก็บเงินส่งเคราะห์ เข้ากองทุนส่งเคราะห์การทำสวนยางเป็นต้นทุนที่สำคัญประการหนึ่ง ของผู้ส่งออก ซึ่งผู้ส่งออกสามารถผลัดภาระดังกล่าวไปสู่เกษตรกรชาวสวนได้ โดยอาจรับซื้อในราคาต่ำ ดังนั้นเกษตรกรจึงจะเป็นผู้รับภาระดังกล่าวในที่สุดซึ่งผลกระทบจากการเก็บภาษีอากรขาออกและเงินส่งเคราะห์ ก็คือเกษตรกรชาวสวนยางนั่นเอง

5. ผลกระทบต่อมาตรฐานการดำรงชีวิตต่อเกษตรกรชาวสวนยาง

ตามพระราชบัญญัติควบคุมยาง พุทธศักราช 2481 มิได้มีการบังคับ เนื้อที่ปลูกยางโดยตรงแต่มีการกำหนดโควตาให้ทำตามที่ประเทศไทยมีข้อตกลง

จำกัดขางในขณะที่บังคับใช้พระราชบัญญัตินี้เมื่อตั้งแต่ พ.ศ. 2477 - 2486
 หลังจากนั้นได้มีการยกเลิก และก็มีได้มีการเข้มงวดเรื่องพื้นที่ปลูกขาง
 ว่าจะต้องมีขนาดเท่าใด ตามที่พื้นที่ปลูกขางของประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ปลูกขาง
 ที่มีขนาดต่ำกว่า 15 ไร่มีอยู่ประมาณ 95 เปอร์เซ็นต์ ของพื้นที่ปลูกขางทั่วประเทศ
 โดยเกษตรกรรายย่อยเหล่านี้ก็มีปัญหาทางด้านพื้นฐานเศรษฐกิจ ไม่เพียงพอ
 กับค่าครองชีพอยู่แล้ว

จากการที่พระราชบัญญัติกองทุนสงเคราะห์การทำสวนขาง พ.ศ. 2503
 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2530 ได้มีการแก้ไขเกี่ยวกับหลักเกณฑ์
 ในการขอสงเคราะห์การทำสวนขาง เพื่อให้สอดคล้องกับแนวนโยบายของรัฐ
 ในปี พ.ศ. 2530 เพื่อให้มีการปลูกต้นขางพารา เป็นป่าเศรษฐกิจทาง
 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามโครงการอีสานเขียวตามมาตรา 21 ทวิ มีความว่า
 "เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมให้มีการทำสวนขางพันธุ์ดีเพิ่มขึ้น ในกรณี
 ที่ผู้ซึ่งไม่มีสวนขางมาก่อนและมีที่ดินเป็นของตนเองไม่น้อยกว่าสองไร่ มีความประสงค์
 จะขอรับการสงเคราะห์ในการทำสวนขางให้ยื่นคำขอรับการสงเคราะห์
 ต่อสำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนขางตามแบบและวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

ทำให้เห็นว่าแนวทางในการปฏิบัติจริงกับการร่างกฎหมายเพื่อตอบสนอง
 นโยบายของรัฐในขณะนั้น ไม่ได้คำนึงถึงปัญหาทางเศรษฐกิจพื้นฐานของเกษตรกร
 ชาวสวนขาง และการมองปัญหาระยะยาวที่จะเกิดในอนาคต เมื่อมีการส่งเสริมให้เกิด
 เกษตรกรชาวสวนขางรายย่อยมากขึ้น จะมีผลทางด้านค่าครองชีพที่ลำบากมากขึ้น
 จากพื้นฐานเศรษฐกิจตามความเป็นจริงที่ไม่เพียงพออยู่แล้ว

ดังนั้นความเป็นธรรมในเรื่องราคาขางและการผลิตขางของผู้ผลิต คือ
 มีราคาต้นทุน แรงงาน และการค่าเงินอาชีพของผู้ปลูกขาง ที่ลงทุนลงแรงเต็มกำลัง
 ตามควรแล้วสามารถยังชีพอยู่ได้ มิใช่ที่ชาวสวนปลูกขางไม่ถึง 10 ไร่ ลงแรงทำขาง
 วันละ 2-3 ชั่วโมง (ใช้แรงงานไม่เต็มที่) พอราคาขางตกต่ำก็ร้องเรียน
 ขอความช่วยเหลือ ว่าราคาขางไม่เป็นธรรม ฯลฯ

รูปธรรมของความเป็นธรรมดังกล่าวคือ ชาวสวนยางปลูกยางในพื้นที่ขนาดที่ตนเองและหรือครอบครัว เมื่อใช้แรงงานของตนเต็มที่ (วันละ 8 ชั่วโมง) สามารถผลิตและขายยางได้ราคาได้เงินพอแก่ค่าครองชีพและมีเหลือเพื่อความสุขของครอบครัวพอตามควร

ได้มีการศึกษาความเป็นธรรมดังกล่าว มีข้อสรุปว่ากสิกรสวนยางขนาดเล็กที่สุดควรมีสวนยางพันธุ์ดีไม่ต่ำกว่า 15 ไร่ ในสภาพของค่าครองชีพและราคาขายที่มีการพุ่งและประกันไว้ในปัจจุบัน

ประเทศไทยได้เข้าร่วมดำเนินการเป็นภาคีองค์การยางธรรมชาติระหว่างประเทศ (International Natural Rubber Organization - INRO) มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2524 ปัจจุบัน องค์การได้ดำเนินการควบคุม พุ่ง และประกันราคามีให้สูงเกินกว่าระดับราคา 23-24 บาท ต่อกิโลกรัม และไม่ให้ต่ำกว่าระดับราคา 16-17 บาท ต่อกิโลกรัม (ราคาขายในต่างประเทศ) เมื่อคิดง่าส ๆ โดยเฉลี่ยประมาณเท่ากับการพุ่งและประกันราคาขางระดับชาวสวนยางประมาณกิโลกรัมละ 15 บาท ²⁵ (ดูตารางที่ 20 ดังต่อไปนี้)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

²⁵ เสริมลาภ วสุวัต, ขางพาราเป็นอนาตคนแจ่มใสจริงหรือ, เอกสารทางวิชาการ ชุดที่ 1 ตุลาคม 2531, (กรุงเทพฯ : สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย), 2531, หน้า 4

ตารางที่ 18

สรุปต้นทุนการผลิตยางชนิดที่ให้ผลผลิตระดับเฉลี่ยทั่วประเทศ (ยางแผ่นดิบผลิตที่สวน)	
1. <u>ต้นทุนระยะก่อนกรีด</u> (รวม 2.91 บาท/กิโลกรัม)	
- ต้นพันธุ์ยาง	0.31
- ค่าปุ๋ยบำรุง	0.26
- ค่าแรงงาน	2.1
- อื่น ๆ	0.24
2. <u>ต้นทุนการบำรุงรักษาระหว่างเปิดกรีด</u> (รวม 1.07 บาท/กิโลกรัม)	
- ค่าปุ๋ยบำรุง	0.4
- ค่าแรงงาน	0.53
- ค่าช่างปราบวัชพืช	0.14
3. <u>ต้นทุนการกรีด + และเก็บน้ำยาง</u> (รวม 6.88 บาท/กิโลกรัม)	
- ค่าเครื่องมือกรีดและเก็บ	0.71
- ค่าแรงกรีดและเก็บ	6.17
4. <u>ค่าทำยางแผ่นและค่าอุปกรณ์ทำยางแผ่น</u> (รวม 2.55 บาท/กิโลกรัม)	
- ค่าแรงทำแผ่นดิบ	1.82
- ค่าน้ำรด	0.1
- ค่าเสื่อมอุปกรณ์	0.63

ตารางที่ 19 ต้นทุนต่อไร่และต่อกิโลกรัมของการปลูกยางพาราทาง

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือในสาขาการทั่วไปและสาขาการบำรุงรักษา

คัสสมควร (คิดตามมูลค่าปี พ.ศ. 2531)

รายการค่าใช้จ่าย	สาขาการทั่วไป (ผลผลิต 112กิโลกรัม/ไร่/ปีกรีด)	สาขาการดูแลรักษา (ผลผลิต150 กิโลกรัม/ไร่/ปีกรีด)
1. ก่อนกรีด (ปีที่ 1-7)		
ค่าพันธุ์ยาง ปุ๋ย ฯลฯ	1,443.80	2,232.13
ค่าแรง	1,376.52	1,630.00
2. เปิดกรีดแล้ว (ปีที่ 8-25)		
การบำรุงรักษาสวน(ปุ๋ย ยาปราบวัชพืช ศัตรู)	408.62	614.76
ค่าแรง	576.88	797.53
อุปกรณ์การกรีด-เก็บ-ทำแผ่น	1,249.90	1,309.03
ค่าแรง	6,610.12	6,853.74
รวมทุนค่าวัสดุ-อุปกรณ์ต่อไร่	3,102.32	4,155.92
รวมทุนค่าแรงต่อไร่	8,563.52	9,281.27
รวมต้นทุนทั้งหมดต่อไร่	11,665.84	13,437.19
ผลผลิตยางทั้งหมด(กิโลกรัม)	926.42	1,284.75
ต้นทุนรวมต่อกิโลกรัม	$11,665.84 \div 12.59$	$13,437.19 \div 10.46$
	926.42	1,284.75
ต้นทุนรวมต่อกิโลกรัม	$3,102.32 \div 3.35$	$4,155.92 \div 3.23$
(ไม่คิดค่าแรง)	926.42	1,284.75

หมายเหตุ : คำนวณจากข้อมูลของเอกสารที่อ้างในเชิงบรรณ 27

ตารางที่ 20 รายได้ของเกษตรกรชาวสวนยาง ที่เมื่อขายยางได้กิโลกรัมละ 15 บาท ในสภาพที่สวนยางผลผลิตต่ำ และผลผลิตปานกลาง จากสวนยางขนาดต่างๆ

สวนยาง (ไร่)	ผลผลิต 112 กิโลกรัม/ไร่/ปีกรีด		ผลผลิต 150 กิโลกรัม /ไร่/ ปีกรีด	
	รายได้สุทธิ 2.40 บาท/กิโลกรัม (15.00-12.59)	รายได้รวมค่าแรง 11.65 บาท/กิโลกรัม (15.00-3.35)	รายได้สุทธิ 4.54 บาท/กิโลกรัม (15.00-10.46)	รายได้รวมค่าแรง 11.77 บาท/กิโลกรัม (15.00-3.23)
5	1,350	6,524	3,405	8,827
10	2,700	13,048	6,810	17,655
15	4,050	19,572	10,215	26,482
20	5,400	26,096	13,620	35,310
25	6,750	32,620	17,025	44,137
30	8,100	39,144	20,430	52,965

ที่มา : คำนวณจากข้อมูลเอกสารที่อ้างในเชิงบรรณ 27

จากการแก้ไขพระราชบัญญัติกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง พ.ศ. 2503 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2530 ตามมาตรา 21 พวิ โดยคณะกรรมการกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยางมีมติให้แก้ไขหลักเกณฑ์และเงื่อนไข การให้การสงเคราะห์แก่ผู้ทำสวนยางตามพระราชบัญญัติกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยางฉบับนั้น ทั้งนี้เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ที่ไม่เคยทำสวนยางมาก่อนแต่ประสงค์จะทำสวนยาง ให้ได้รับการสงเคราะห์ด้วย จุดประสงค์หลักในการแก้ไขครั้งนี้เพื่อเป็นการ ให้ความช่วยเหลือแก่เกษตรกรรายย่อย

ที่ไม่เคยมีพื้นที่เพาะปลูกขางมาก่อนและผู้ที่จะอยู่ในข่ายได้รับประโยชน์จากการนี้ จะต้องเป็นผู้ที่มีที่ดินไม่น้อยกว่า 2 ไร่ แต่ให้ทำการสงเคราะห์ได้ไม่เกินรายละเอียด 15 ไร่ พื้นที่เป้าหมายคือภาคใต้ 14 จังหวัด ได้แก่ภูเก็ต พังงา ระนอง ตรัง นครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี ชุมพร กระบี่ สงขลา สตูล พัทลุง ยะลา ปัตตานี และนราธิวาส ภาคตะวันออกได้แก่ จังหวัดจันทบุรี ตราด ระยอง และชลบุรี กลุ่มเป้าหมายได้แก่สมาชิกนิคมสร้างตนเองของกรมประมงสงเคราะห์สมาชิกสหกรณ์ นิคมสร้างตนเอง เกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดิน เกษตรกรที่หน่วยราชการอื่น ๆ จัดหาที่ดินให้ทำกินและเกษตรกรทั่วๆ ไปโดยจะจัดสรรความช่วยเหลือในแต่ละกลุ่ม เฉลี่ยร้อยละ 20 ของกลุ่มเป้าหมายทั้งหมด

สำหรับเงื่อนไขของการให้ความช่วยเหลือในช่วง 2 ปี ครั้งแรกเป็นการสงเคราะห์ด้วยพันธุ์และวัสดุการเกษตรร้อยละ 80 และให้ในลักษณะสินเชื่อ อีกร้อยละ 20 งบประมาณที่จะนำมาปฏิบัติตามเงื่อนไขต่าง ๆ ภายใต้อัตลักษณ์ การแก้ไขใหม่คิดเป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น 420 ล้านบาท นอกจากนี้ยังมีเงินกู้ จากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) อีกจำนวน 69 ล้านบาท

ดังนั้นพอสรุปได้ว่าการแก้ไขพระราชบัญญัติกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง นี้เป็นมติใหม่ในการเพิ่มผลผลิตขางจากเดิม ที่เคยเน้นการเพิ่มประสิทธิภาพ การผลิตและการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาใช้ตลอดจนการปลูกขางพันธุ์ดีทดแทน พันธุ์ดั้งเดิม มาเป็นการขยายพื้นที่ปลูกขางไปในพื้นที่ที่ยังไม่เคยปลูกขางมาก่อน อย่างไรก็ดีตาม ขณะนี้ยังมีได้มีการคาดการณ์ว่าภายหลังการมีการแก้ไขพระราชบัญญัติแล้ว จะมีเนื้อที่เพิ่มขึ้นเท่าใด และผลผลิตที่จะออกสู่ตลาดมีมากน้อยเพียงใด

ผลกระทบที่ตามมาจากการแก้ไขพระราชบัญญัติกองทุนสงเคราะห์ การทำสวนยางนี้

แม้ว่าการประกาศแก้ไขหลักเกณฑ์การสงเคราะห์สวนยางดังกล่าวข้างต้นนี้ เป็นสิ่งที่ดีและควรให้การสนับสนุนเนื่องจากสามารถช่วยให้มีผลผลิตขางเพิ่มขึ้น

สอดคล้องกับความต้องการใช้ ที่มีแนวโน้มขยายตัวมากขึ้นในอนาคตข้างหน้าก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติจริงคาดว่าจะประสบกับปัญหาต่าง ๆ พอสมควร และประเด็นที่ควรคำนึงอย่างมากก็คือ

1. การจำหน่ายยางของชาวสวนยางขนาดเล็กต้องผ่านพ่อค้าคนกลางหลายขั้นตอนเนื่องจากปริมาณผลิตแต่ละรายมีน้อย ทำให้ขาดอำนาจในการต่อรองในเรื่องราคาขาย ถึงแม้ว่า หน่วยงานรัฐบาลจะได้ให้การสนับสนุนการรวมกลุ่มเพื่อปรับปรุงคุณภาพและการจำหน่าย แต่ก็มีบางกลุ่มเท่านั้นที่ประสบความสำเร็จ กลุ่มที่ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร คือกลุ่มที่ขาดแคลนเงินทุนในการดำเนินงาน ขณะเดียวกันการให้ความช่วยเหลือของรัฐบาล โดยการจัดสรรเงินกองทุนสงเคราะห์เกษตรกรในการปรับปรุงคุณภาพยางก็อาจจะยังไม่ทั่วถึงเนื่องจากงบประมาณจำกัด ประกอบทั้งการที่เกษตรกรชาวสวนยางมีพื้นที่ไม่ถึง 15 ไร่ จากการค้าขนาดดังกล่าวข้างต้นเกี่ยวกับรายได้ของผลผลิตนั้นต่อจำนวนไร่นั้นจะมีผลกระทบต่อเกษตรกรมาก เพราะลำพังพื้นที่ปลูกยางมีจำนวนไม่ถึง 15 ไร่ แล้ว การจะอาศัยรายได้จากการปลูกยางอย่างเดียวนั้นเป็นการไม่เพียงพอต่อค่าครองชีพในปัจจุบันได้ จึงเป็นประเด็นปัญหาที่ติดตามมาของการประท้วงราคาขายประจำปีของเกษตรกร ชาวสวนจนทางรัฐบาลแต่ยุคสมัยที่เข้ามาบริหารนั้นจะต้องมีการพิจารณาบททวนปัญหานี้ จากต้นเหตุของปัญหาที่แท้จริงมากกว่าการใช้มาตรการเฉพาะหน้าในการรับปาก หรือการประกันราคาหรือพยุงราคาผลผลิตยางโดยเป็นการทำแบบขอไปที เป็นมาตรการระยะสั้นและหวังผลทางคะแนนเสียงทางการเมืองมากกว่า การหามาตรการระยะยาว โดยแก้ไขปัญหาในการกำหนดพื้นที่ปลูกยางให้มีจำนวนตั้งแต่ 15 ไร่ขึ้นไป จะเป็นผลดีในระยะยาวและเป็นการสอดคล้องกับพื้นฐานเศรษฐกิจของการครองชีพของเกษตรกรชาวสวนยางในความเป็นจริง ซึ่งควรที่รัฐบาลจะแก้ไขหลักเกณฑ์การสงเคราะห์สวนยางนั้นต้องมองปัญหารอบด้านทั้งทางด้าน เศรษฐกิจ สังคม และการเมืองด้วย จะเน้นมองปัญหาทางด้านใดด้านหนึ่ง โดยละเลยกับด้านต่าง ๆ ไปจะเกิดปัญหาอย่างไม่จบสิ้นและเป็นการสร้างปัญหาชั้นใหม่อยู่อีกเรื่อย ๆ

2. เนื่องจากการปลูกยางพารา นั้นกว่าจะสามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ ต้องใช้เวลาจนถึง 5 ปี ซึ่งในระหว่างนี้เกษตรกรที่ปลูกยางจะไม่มีรายได้ ดังนั้นเพื่อส่งเสริมให้มีการปลูกยางก็ควรจะส่งเสริมการปลูกพืชแซมในส่วนยางที่เหมาะสมในแต่ละท้องถิ่นด้วย แต่ปัจจุบัน เกษตรกรส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ในด้านนี้ และยังมี การปลูกพืชแซมในส่วนยางกันน้อยมาก ทั้ง ๆ ที่พืชแซมเหล่านี้เป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญ ในขณะที่ต้นยางไม่สามารถให้ผลผลิต

3. เกษตรกรที่ยังไม่เคยปลูกยางนั้นย่อมขาดความรู้ความชำนาญในเรื่องยางไม่ว่าจะเป็นการปลูก การกรีดยาง ตลอดจนการเก็บรักษาผลผลิตซึ่งกำลังเจ้าหน้าที่ที่จะแนะนำในเรื่องเหล่านี้ มีเพียงพอแล้วหรือยัง ทั้งนี้เพราะว่าคุณภาพของน้ำยางจะเป็นเช่นไร ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ ดังนั้นหากไม่มีการควบคุมที่ดีพอน้ำยางที่ได้จะมีคุณภาพไม่ดี และจำหน่ายยางไม่ได้ราคาตามที่คาดหวังไว้ นอกจากนี้ควรให้เกษตรกรได้รับรู้ข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์เรื่องยางทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อจะได้ปรับผลผลิตว่าควรกรีดยางส่งโรงงานยางแผ่นหรือโรงงานน้ำยางชั้น

4. ปริมาณความต้องการใช้ยางพาราในประเทศมีน้อย คิดเป็นเพียงร้อยละ 5 ของผลผลิตยางทั้งหมดเท่านั้น ในขณะที่การส่งออกยางไปจำหน่ายต่างประเทศส่วนใหญ่ยังอยู่ในรูปของวัตถุดิบกึ่งสำเร็จรูป ได้แก่ยางแผ่นรมควัน ยางแท่งและน้ำยางข้นและที่สำคัญ คือราคาขางภายในประเทศค่อนข้างขาดเสถียรภาพ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับภาวะการแข่งขันและความต้องการของตลาดต่างประเทศเป็นสำคัญ ประกอบกับการที่ตลาดขางส่งออก ไปต่างประเทศนั้น มีผู้ส่งออกขางรายใหญ่อยู่เพียงไม่กี่รายทำให้มีปัญหาเกี่ยวกับนโยบายของบริษัทผู้ส่งออกขางว่าจะมีทิศทางสนับสนุนการส่งออกมากน้อยเพียงใด เพราะผลต่าง ๆ จะส่งผลกระทบต่อเกษตรกรชาวสวนยางในการขายผลผลิตขางในที่สุด

การสนับสนุนให้มีการจัดตั้งโรงงานผลิตภัณฑ์ขางภายในประเทศจะเป็นหนทางหนึ่งช่วยเสริมสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับขางรวมทั้งเป็นหลักประกันด้านการตลาด

สำหรับเกษตรกรชาวสวนยางด้วย

5. โครงสร้างทางด้านภาษีอากรขาออก และค่าส่งเคราะห์ การส่งออกยาง นั้นแม้จะมีการเรียกเก็บภาษีในชื่อแตกต่างกัน แต่ทั้งสองก็เป็นภาษีของรัฐเช่นกันโดยโครงสร้างภาษีอากรขาออกและเงินส่งเคราะห์นั้นเราแยกพิจารณาได้ว่า

เงินอากรขาออกซึ่งเป่าหมายเพื่อเรียกเก็บกับพ่อค้าที่ส่งออกยางไปต่างประเทศแต่ปรากฏว่าเป่าหมายดังกล่าวถูกเบี่ยงเบนไปเป็นเกษตรกรชาวสวนยางที่ต้องรับภาระภาษีอากรขาออกแทนพ่อค้า เพราะพ่อค้าส่งออกยางจะผลักภาระดังกล่าวให้เกษตรกรชาวสวนยาง เพราะเป็นหน่วยสุดท้ายและที่ไม่มีอำนาจต่อรองใด ๆ เลย ส่วนเงินส่งเคราะห์การนำสวนยางที่เรียกเก็บจากพ่อค้าส่งออกยางโดยจุดประสงค์เพื่อเข้ากองทุนส่งเคราะห์การทำสวนยาง เพื่อให้เกิดระบบกองทุนแก่เกษตรกรชาวสวนยางได้มีทุนในระยะเริ่มต้นปลูกต้นยางพารา เพราะต้องใช้เวลาประมาณ 5 ปี ขึ้นไปจึงจะสามารถกรีดยางเพื่อมีรายได้จากผลผลิตยาง ดังนั้นเงินกองทุนก็มีส่วนสำคัญในการพัฒนายางพารามากเช่นกัน

แต่อย่างไรก็ตามทั้งภาษีอากรขาออกและเงินส่งเคราะห์การทำสวนยางนั้นมีอัตราสูงมากเมื่อเปรียบเทียบกับภาษีอากรกับพืชเศรษฐกิจตัวอื่น ๆ อาจเป็นเพราะภาพพจน์ของยางพารานำรายได้เข้าประเทศมากและเกษตรกรชาวสวนยางที่มีสวนยางปลูกไว้จะมีภาพพจน์ว่ามีฐานะเศรษฐกิจดีมาตั้งแต่อดีต ทำให้เกิดระบบโครงสร้างภาษีดังกล่าวที่สูงมาก เปรียบเทียบกับพืชเศรษฐกิจตัวอื่น ๆ และยางพารานั้นเป็นพืชที่ออกมาอย่างค่อนข้างสม่ำเสมอไม่ออกมาเป็นฤดูกาล จึงไม่มีฤดูกาลเมืองของตนเอง นอกจากนี้ในการเก็บอากรส่งออกสำหรับยางนั้น กระทรวงการคลังได้เลือกใช้วิธีอัตราโน้มนัสเพราะอัตราที่เก็บนั้นเป็นอัตราก้าวหน้าช่วงที่ราคาขางต่างประเทศตกต่ำลงรัฐบาลก็จะเก็บภาษีน้อยลงโดยที่ผู้ที่จะต้องรับทราบติดตามเรื่องนี้ จะมีแต่เพียงเจ้าหน้าที่ระดับล่างเท่านั้นเอง ไม่ต้องผ่านคณะรัฐมนตรีหรือกระบวนการทางการเมืองแต่อย่างใด เหตุผลสุดท้ายที่ทำให้ยางพาราเป็นผลิตผลที่กระบวนการเมือง

หลงลืมก็คือขางพาราเป็นพืชหลักอย่างเดียวที่ไม่มีการควบคุมปริมาณ (ไม่มีโควตา) การที่ไม่มีการควบคุมปริมาณนั้นทำให้มีการขัดแย้งผลประโยชน์ซึ่งจะแสดงออกในเวทีการเมืองได้ ขางจึงเป็นพืชที่ไม่มีผู้กล่าวถึง

จนกระทั่งในช่วงที่มีอัตราเงินเฟ้อสูงซึ่งมักจะก่อให้เกิดปัญหาแก่ระบบภาษีก้าวหน้าโดยทั่วไป (Bracket creep) เพราะระบบภาษีก้าวหน้าโดยทั่วไปมักจะไม่มี การปรับขึ้นภาษีตามภาวะเงินเฟ้อ ภาษีอากรส่งออกขางก็เช่นเดียวกัน ฉะนั้นใน พ.ศ. 2524 ในช่วงที่ราคา "ที่แท้จริง" (คือ ราคาที่ปรับด้วยอัตราเงินเฟ้อ) ต่ำลงมากอัตราภาษีก็ยังอยู่ในระดับสูงจากปรากฏการณ์นี้เอง จึงได้มีการเคลื่อนไหวโดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากภาคใต้ก็เป็นแกนนำเพื่อที่จะปรับอัตราภาษีอากรส่งออกให้เข้ากับสถานการณ์ใหม่ ซึ่งกระทรวงการคลังก็ได้ลดภาษีให้ค่อนข้างมากใน พ.ศ. 2524 แต่ครั้งนั้นแทบจะเป็นครั้งเดียวในรอบ 20 ปี ที่ผ่านมาขางพารา กลายเป็นเรื่องการเมืองและมีผลต่อเนื่องจนถึงในปัจจุบัน

ถ้าจะว่าไปแล้ว ระบบการแทรกแซงในด้านการส่งออกขางพารา นั้นเป็นระบบการแทรกแซงที่บรรดานักเศรษฐศาสตร์น่าจะเห็นชอบด้วย เพราะเป็น การแทรกแซงที่มี "การเมือง" น้อยที่สุดเนื่องจากการปรับเปลี่ยนจะเป็นโดยอัตโนมัติ ทำให้ขางพาราเป็นพืชที่ "depoliticised" แต่ถ้าพิจารณาในอีกแง่หนึ่งแล้ว จะเห็นได้ว่าการที่ทำให้ผลผลิตอย่างใดอย่างหนึ่งรอดพ้นจากกระบวนการการเมืองได้นั้น มิได้หมายความว่าเกษตรกรที่ปลูกพืชนั้นจะรอดพ้นการแทรกแซงเลยทีเดียว ²⁸ ดังนั้นผลกระทบโครงสร้างภาษีอากรขาออกจึงเป็นเรื่องที่ควรพิจารณาแก้ไข อย่างจริงจังเสียที

²⁸ อัมมาร สยามวาลา, เกษตรกรกับรัฐ, วารสารธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร, (ตุลาคม พ.ศ. 2529-มีนาคม พ.ศ. 2530), หน้า 38

การที่มีการแก้ไขกฎเกณฑ์ในการเก็บเงินสงเคราะห์ตายตัว ในอัตรา
 กิโลกรัมละ 1.70 บาท ในช่วงที่ผ่านมาในทางปฏิบัติมีผลกระทบต่อผู้เก็บของใน
 กิจการช่างทั้งหมด เพราะเป็นอัตราที่สูงและมิได้ปรับเปลี่ยนตามสภาพความเป็นจริง
 ของราคาช่างที่มีการเคลื่อนไหวตลอดระยะเวลา 24 ชั่วโมง ดังนั้นจึงควรที่จะ
 ทบทวนการเก็บเงินสงเคราะห์เพื่อความเหมาะสมและเอื้ออำนวยให้เป็นประโยชน์
 ต่อชาวสวนช่าง ในการลงทุนและบริการให้สงเคราะห์ต่อไป ภายใต้การที่รัฐ
 เข้าแทรกแซงให้เหมาะสมกับสถานการณ์นั้นด้วย พร้อมทั้งวางระบบป้องกันปัญหา
 ที่จะเกิดวิกฤตการณ์เรื่องราคาช่างในอนาคตด้วย

ดังนั้นทางการควรจะเตรียมการรับมือเพื่อแก้ไขผลกระทบที่จะตามมา
 ภายหลังจากขยายพื้นที่ปลูกช่างในการแก้ไขหลักเกณฑ์ใหม่ตามมาตรา 21 ทวิ ของ
 พระราชบัญญัติกองทุนสงเคราะห์การทำสวนช่าง พ.ศ. 2503 และแก้ไขเพิ่มเติม
 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2530 โดยให้มีการวางแผนงานที่รอบคอบเสียแต่เนิ่น ๆ ในขั้น
 แรกจำต้องเร่งออกสำรวจพื้นที่เป้าหมายที่แน่นอนทั้งนี้ เพื่อการประมาณผลผลิตได้
 ถูกต้องอีกทั้งกำหนดนโยบายด้านการตลาดผลผลิตบางส่วนที่เพิ่มขึ้นนี้ไว้อย่างชัดเจน
 รวมถึงปัญหาต่าง ๆ ในระหว่างที่มีการปลูกด้วยเพื่อให้การแก้ไขพระราชบัญญัติ
 กองทุนการสงเคราะห์การทำสวนช่างนี้เป็นไปตามเป้าหมายและเป็นนิมิตหมายที่ดี
 สำหรับเกษตรกรที่หันมาเปลี่ยนอาชีพปลูกช่างต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย